

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

CONFLICT TUSSEN HET VERDRAG EN DE INTERNE WET

Rede uitgesproken door de Heer Raoul HAYOIT DE TERMICOURT,
Prokureur-generaal bij het Hof van Cassatie op de plechtige openingszitting van
het Hof op 2 september 1963

Verleden jaar had ik de eer U de thans geldende doctrine en jurisprudentie uiteen te zetten, met betrekking tot de uitlegging, door het Hof, van de vreemde wet die door een bepaling van de Belgische wet op een geschil toepasselijk gemaakt is.

Vandaag wens ik een vraag onder uw aandacht te brengen in verband met de toepassing, door de rechtbanken, van regelen, ingevoerd door internationale overeenkomsten.

Wanneer een aan de Belgische rechtbank voorgelegd geschil niet kan afgedaan worden zonder beslechting van een conflict tussen een bepaling van een internationaal verdrag, waarbij België partij is geweest of zich aangesloten heeft, en een Belgische wet, dan rijst de vraag hoe de rechter dit conflict moet oplossen. Moet hij het verdrag, of wel de nationale wet toepassen ?

Laten wij even wijzen op de noodzakelijke omstandigheden voor het ontstaan van dergelijk conflict.

Dit onderstelt, in de eerste plaats, dat het verdrag zich niet erbij bepaalt aan de verdragsluitende Staten, als zodanig, een recht toe te kennen of hun een verplichting op te leggen, bij voorbeeld, de verplichting hun wetgeving aan te vullen of te wijzigen (1). Vereist is, dat het verdrag aan natuurlijke personen of aan rechtspersonen rechten toekent of verplichtingen oplegt zonder dat daartoe interne uitvoeringsmaatregelen behoeven te worden genomen, dit wil zeggen dat het verdrag, naar de Angelsaksische terminologie, *self executing*, of, volgens de uitdrukking van sommige schrijvers, een normatief verdrag zij (2). Mocht, zoals Staatsraad *Masquelin* opmerkt (3), zolang normatieve verdragen bij uitzondering voorkwamen, het bepalen van de inwerking van de verdragen en de wetten op elkaar slechts in academisch opzicht enig belang vertonen, de toestand is thans grondig veranderd, doordat de normatieve verdragen voortdurend in aantal toenemen.

Het tweede vereiste voor een conflict is, dat het normatief verdrag in België bindende kracht heeft,

wat onderstelt niet alleen dat het ondertekend is, dat het bekrachtigd is, dat, in zover het zulks bepaalt, er een uitwisseling van bekrachtigingsoorkonden heeft plaats gehad (4), dat het in werking getreden is (5), dat het in België bekendgemaakt is (6), maar tevens dat, al naar het geval, het in een wet is vastgelegd, of wel, hetzij de instemming der Kamers gekregen heeft, hetzij bij een daartoe bestemde wet is goedgekeurd (7).

Weliswaar eisen de leden 2 en 3 van artikel 68 van de Grondwet de instemming van de Kamers of een wet slechts voor de handelsverdragen, de verdragen die de Staat zouden kunnen bezwaren of de Belgen persoonlijk zouden kunnen binden, en eisen zij een wet alleen voor de verdragen die afstand, ruiling of toevoeging van grondgebied met zich brengen. Maar andere grondwetsbepalingen dienen in beschouwing genomen te worden, die bepaalde stoffen uitdrukkelijk aan de wetgever voorbehouden (8). Meer nog, deze moet zelfs optreden telkens wanneer een verdrag tot gevolg zal hebben een interne wet te wijzigen, dit wil zeggen, telkens wanneer het normatieve verdrag betrekking heeft op een stof die door de wet reeds, en op een andere wijze, geregeld is (9). Het verdrag wordt door de Koning gesloten (10) (artikel 68, lid 1). Welnu, artikel 67 verbiedt de Koning de wetten te schorsen of vrijstelling van hun uitvoering te verlenen. Bijgevolg kan een verdrag, dat een gehele of gedeeltelijke schorsing van een wet met zich brengt, in de interne rechtsorde geen verbindende kracht hebben zonder een wet.

Uit deze overwegingen blijkt, dat de verdragen die, om in België gevolg te hebben, noch de instemming van de Kamers behoeven te krijgen, noch door een wet behoeven goedgekeurd te worden, vóór de rechtbanken niet tot een conflict met een interne wet kunnen leiden, ongeacht of deze vóór of na het verdrag in werking getreden is.

Een conflict is tenslotte slechts mogelijk indien het verdrag en de interne wet onverenigbaar zijn; niet

alleen moeten hun teksten elkaar tegenspreken, maar het is tevens nodig dat de wet niet kan worden uitgelegd als, volgens de wil van de wetgever, slechts toepasselijk zijnde onder voorbehoud van de bepalingen van voorafgaande verdragen of als de Koning machtigende tot het sluiten van verdragen welke daarvan afwijken (11).

Bij vereniging van deze voorwaarden, is er geen bepaling van de Grondwet of geen wet die de regel geeft naar welke de rechter het conflict dient op te lossen.

Buitenlandse Grondwetten zijn in dit opzicht vollediger. Zo bepaalt de Ierse Grondwet van 1 juli 1937, in artikel 29, 6°, dat «geen internationale overeenkomst tot de interne wet van de Staat zal behoren, behalve in de door het Parlement (het Oireachtas) bepaalde gevallen». Deze tekst kent aan het verdrag slechts de waarde van een interne wet toe, en dan nog voor zoveel de wetgever het die waarde verleend heeft, en hij machtigt bijgevolg de wetgever om naderhand deze verbindende kracht aan het verdrag te ontnemen.

De Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden daarentegen (12), zoals zij op 22 juni 1953 en 10 september 1956 gewijzigd is, hoewel aan de rechter geen macht verlenende om te treden in beoordeling van de grondwettigheid van de verdragen (13) evenmin trouwens als van de wetten (14), luidt enerzijds: «Bepalingen van overeenkomsten (met andere mogelijkheden of met volkenrechtelijke organisaties), welke naar haar inhoud eenieder kunnen verbinden, hebben deze verbindende kracht nadat zij zijn bekend gemaakt» (15), en, anderzijds: «Binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met eenieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij vóór, hetzij na de totstandkoming der voorschriften zijn aangegaan» (16). Een groter gezag dan dat van de interne wet wordt aldus aan het verdrag toegekend en een controle en een sanctie, langs jurisdictionele weg, bevestigen deze voorrang, aangezien de rechtbanken het verdrag moeten toepassen, zelfs wanneer een naderhand aangenomen wet dit tegensprekt (17).

Minder duidelijk is de tekst van de Grondwet der Duitse Bondsrepubliek (18): «De algemene regelen van het internationaal recht vormen een wezenlijk deel van het Bondsrecht. Zij hebben het overwicht op de wetten...» (artikel 25), en daarnaast: «Indien er, in een geschil, twijfel bestaat over het feit of een regel van het internationaal recht wezenlijk deel uitmaakt van het federaal grondwettelijk recht, en of hij onmiddellijk rechten en verplichtingen voor de enkelingen schept, moet het rechtscollege, waarbij de kwestie aanhangig werd gemaakt, deze voor beslissing overmaken aan het grondwettelijke Bondsrechtshof» (Artikel 100, 2°). Uitgaande van de termen van artikel 25 «algemene regelen van het internationaal recht», heeft men zich afgevraagd of de Grondwet de voorrang van de bij een verdrag gegeven regelen op het interne recht verzekert door een jurisdictionele controle. Deze vraag wordt tot heden toe uiteenlopend beantwoord (19).

De Italiaanse Grondwet, van 27 december 1947, bepaalt: «De Italiaanse rechtsorde richt zich naar de algemene erkende regelen van het internationaal recht» (artikel 10), en «Italië, onder beding van wederkerigheid met de andere Staten, stemt in met de soevereiniteitsbepalingen, die nodig zijn voor de vestiging van een orde waardoor vrede en rechtvaardig-

digheid onder de naties worden in stand gehouden» (artikel 11); geen bepaling waarborgt echter door een jurisdictionele controle de voorrang van het verdrag op de wet, of merkt dergelijke voorrang zelfs als beginsel aan.

Laten wij nog een blik werpen op het constitutioneel stelsel der Franse Republiek.

Onder het regime vóór de Constitutie van 27 oktober 1946, loste de rechtspraak, bij ontstentenis van een tekst, het conflict wet-verdrag op als volgt: het verdrag dat in Frankrijk verbindende kracht had, werd toegepast niettegenstaande een vroegere, daarmee strijdige wet; de na het verdrag in werking getreden wet belette de toepassing van het verdrag (20), voor zoveel zij niet kon worden uitgelegd als, wegens haar voorwerp zelf, de toepassing van de internationale overeenkomsten voorbehoudend (21).

Artikel 26 van de Constitutie van 27 oktober 1946 bepaalde: «De volgens de vastgestelde regelen bekrachtigde en bekendgemaakte diplomatieke verdragen hebben kracht van wet, zelfs ingeval zij in strijd zouden zijn met de Franse interne wetten, en zonder dat voor hun toepassing een beroep moet worden gedaan op andere wetsbepalingen dan die, welke noodzakelijk zouden geweest zijn voor hun bekrachtiging». Artikel 28 voegde hieraan toe: «Daar de volgens de vastgestelde regelen bekrachtigde en bekendgemaakte diplomatieke verdragen een groter gezag hebben dan de interne wetten, kunnen hun beschikkingen slechts ingetrokken, gewijzigd of geschorst worden ten gevolge van een regelmatige opzegging, betekend langs diplomatieke weg».

Deze teksten zijn in de Constitutie van 4 oktober 1958 vervangen door een artikel 55, dat luidt: «De volgens de vastgestelde regelen bekrachtigde of bekendgemaakte verdragen of overeenkomsten hebben vanaf hun bekendmaking een groter gezag dan de wetten, onder voorbehoud, voor elke overeenkomst of elk verdrag, van de toepassing hiervan door de andere partij» (22).

Hoe duidelijk deze bepalingen ook schijnen, toch is er omtrent de uitlegging ervan een controverse gerezen.

Gewis kennen zij uitdrukkelijk aan de verdragen voorrang op de wetten toe; het staat ook vast, dat deze voorrang tot gevolg heeft dat, zolang het verdrag gelding heeft, de ermee strijdige en eerder in werking getreden wetten krachteloos worden, zoals de rechtspraak reeds voorheen aannam. Maar stellen de nieuwe bepalingen de rechter in staat om toepassing van een met een vroeger verdrag strijdige wet te weigeren?

Met andere woorden, gaat met het door deze bepalingen aan de wetgever opgelegde verbod, een met een vroeger verdrag onverenigbare wet te maken, ook gepaard een jurisdictionele sanctie bij miskenning van dit verbod?

Naar sommige auteurs (23) verlenen deze teksten aan de rechtbanken geen macht om de wetgever te wraken die door een wet een vigerend verdrag tegengesproken heeft. Andere wijzen deze interpretatie af, daar zij, door de rechter te verplichten tot het toepassen van een met een vroeger verdrag niet bestaande wet, zoal niet de tekst der hier onderzochte bepalingen miskent, hun althans vrijwel iedere uitwerking ontnemt (24).

Er zijn hoven van beroep die zich bij deze laatste uitlegging aangesloten hebben (25). Het Hof van Cassatie heeft zich bij mijn weten nog niet uitgesproken. Wel heeft het, in een arrest van 10 februari

1948 ⁽²⁶⁾, gezegd dat « het gezag der internationale overeenkomsten de bovenhand heeft op dat van het interne gemeen recht »; in het behandelde geval evenwel kon er eventueel slechts een conflict bestaan tussen een verdrag en een vroegere wet.

* * *

Na dit onderzoek van verscheidene buitenlandse Grondwetten, is het interessant na te gaan hoe het Hof, bij ontstentenis van enige grondwets- en wetsbepaling, het conflict tussen een verdrag en een interne wet opgelost heeft.

Wanneer het door de wetgevende macht goedgekeurde verdrag na een interne wet van kracht geworden is, heeft het Hof beslist dat het « de gevolgen van de wet stopzet » ⁽²⁷⁾, voorzeker in de grenzen van het conflict, dit is in zover zulks voor de uitwerking van het verdrag nodig is. De uitdrukking « de gevolgen stopzetten » is gelukkig, want het zou onjuist zijn te zeggen dat een verdrag, zelfs door een wet goedgekeurd, de vroegere interne wet, welke het tegenspreekt, opheft. Een verdrag kan de toepassing van de vroegere interne wet alleen opschorten of daarvan afwijken zolang het vigeert ⁽²⁸⁾. Wanneer het verdrag ophoudt van kracht te zijn, wordt de wet terstond weer van toepassing ⁽²⁹⁾.

Deze jurisprudentie van het Hof impliceert evenwel niet noodzakelijk de erkenning van de voorrang van het verdrag op de wet, noch een keuze tussen de doctrine der « monisten » en die der « dualisten » ⁽³⁰⁾. Hetzij men oordeelt dat het verdrag uiteraard en in rechtskracht de bovenhand heeft op de wet, of men van mening is dat verdrag en wet verschillende rechtsbronnen zijn zonder onderscheid van rang ten opzichte van elkaar, beide opvattingen leiden ertoe dat het verdrag, terwijl het van kracht is, op de voorafgaande wet prevaleert ⁽³¹⁾.

Ten onrechte zou hij, die stelt dat het Hof de voorrang van het verdrag op de interne wet heeft willen erkennen, hiertoe een grond van het arrest van 27 mei 1927 ⁽³²⁾ aanvoeren, volgens welke « het volkenrecht het nationaal privaatrecht primeert ». In deze zaak betoogde de voorziening dat de Belgische Staat, door het binnenbrengen in België van machines welke Duitsland hem leverde ter voldoening aan het te Versailles op 28 juni 1919 ondertekende verdrag, de wet van 24 mei 1854 op de uitvindingsoctrooien overtreden had. Het arrest beslist dat deze wet alleen tot doel heeft « de belangen van de uitvinder met die van de maatschappij overeen te brengen; dat het bijgevolg nooit in de bedoeling van de wetgever heeft kunnen liggen dat haar bepalingen toepasselijk zouden wezen in omstandigheden waaronder die toepassing kon hinderen of bemoeilijken de uitvoering van maatregelen die, ingevolge een verdrag, voor het economisch herstel van een overweldigd land waren genomen ». Waar het arrest hieraan toevoegt, dat « in dit conflict tussen wetten, het volkenrecht het nationaal privaatrecht primeert », uit het Hof het beginsel van de voorrang van de verdragen op de interne wetten niet; het beperkt zich ertoe te constateren, dat, daar de wetgever van 1854 alleen privaatrechtelijke betrekkingen heeft willen regelen, niet deze wet maar de bepalingen van het verdrag betreffende het economisch herstel van België ter zake dienen toegepast te worden.

Al heeft het Hof de rechtspraak niet duidelijk gerechtvaardigd, volgens welke de rechtbanken, zolang een door een wet goedgekeurd verdrag van kracht is, dit moeten toepassen, zelfs wanneer het een vroegere

interne wet tegenspreekt, toch staat deze rechtspraak vast ⁽³¹⁾.

Maar wanneer het conflict rijst tussen een door een wet goedgekeurd verdrag en een later van kracht geworden interne wet, ziet men niet dat de Belgische rechter kan weigeren deze wet toe te passen, zonder te erkennen dat het verdrag hem bindt met een groter gezag dan dat van de wet.

De Cour supérieure de Justice van het Groothertogdom Luxemburg — in welk land de Grondwet ⁽³⁴⁾ en de wet evenmin enige bepaling tot regeling van dergelijk conflict inhouden, — om te beslissen dat de rechter, ondanks een wet die niet bestaanbaar is met een vroeger en vigerend verdrag, dit moet toepassen, steunt dan ook hierop dat het door een wet goedgekeurd verdrag « een in wezen hogere wet is, met een grotere rechtskracht dan de nationale wet » en « dat, bijgevolg, de internationale wet op de nationale wet behoort te prevaleren » ⁽³⁵⁾.

Doorgaans leert men, dat het Hof door zijn arrest van 26 november 1925 ⁽³⁶⁾ de tegengestelde oplossing heeft aangenomen. Ik ben er niet van overtuigd dat dit wel zo is. Gewis beslist het arrest, dat artikel 2, 4°, van de wet van 17 november 1921 op de sequestratie en de verevening van de goederen der Duitse onderhorigen dient te worden toegepast, hoewel de aanlegger in Cassatie betoogde dat deze bepaling onverenigbaar was met de artikelen 49 en 297, littera b, van het Verdrag van Versailles, goedgekeurd door de wet van 15 september 1919.

Ziehier echter hoe het deze beslissing verantwoordt: « Overwegende dat het op de Belgische wetgever rust, wanneer hij *ter voldoening aan een internationale overeenkomst beschikkingen uitvaardigt*, te oordelen of de regelen die hij geeft in overeenstemming zijn met de verbintenissen die voor België uit een verdrag spruiten; dat de rechtbanken de macht niet hebben om te weigeren een wet toe te passen wijl zij, naar beweerd wordt, met *die verplichtingen* niet zou stroken » ⁽³⁷⁾.

In deze argumentatie gewaagt het Hof slechts van « verbintenissen die voor België uit een verdrag spruiten », van « ter voldoening aan een internationale overeenkomst uitgevaardigde beschikkingen »; het redeneert bijgevolg alsof *niet self executing* bepalingen van het verdrag ter sprake waren ⁽³⁸⁾, dit wil zeggen bepalingen die alleen aan de Staten, als zodanig, verplichtingen opleggen, en geen rechten of verplichtingen in de persoon van de enkelingen in het leven roepen. Welnu, in dergelijk geval, zoals ik bij de aanvang van dit betoog in herinnering bracht, is er bij de rechter geen normenconflict aanhangig, en hij staat machteloos tegenover de miskennis door de wetgever van een door België aangegane verbintenis ⁽³⁹⁾.

Wij behoeven hier niet te onderzoeken, of in de werkelijkheid de bepalingen van het Verdrag van Versailles waarop de voorziening zich beriep, al dan niet *self executing* waren; het Hof echter, zoals blijkt uit de termen van zijn arrest, heeft ze als *niet self executing* beschouwd, zodat uit het arrest geen stellige gevolgtrekking kan afgeleid worden ten aanzien van de leer van het Hof betreffende de oplossing van het conflict tussen *self executing* bepalingen van een verdrag en een daarna van kracht geworden wet.

Evenmin kan men ervan uitgaan, om de gedachte van het Hof te bepalen, dat het aangenomen heeft dat een door een wet goedgekeurd verdrag « kracht van wet » had of « gelijkwaardig met de wet » was.

Enerzijds, zeggen dat een verdrag kracht van wet heeft ⁽⁴⁰⁾ betekent niet noodzakelijk dat het gezag

ervan overeenstemt met dat van een wet (41). Anderzijds heeft het Hof niet beslist, dat het door een wet goedgekeurd verdrag « met de wet gelijkwaardig » was *in alle opzichten*, wat kennelijk onjuist zou wezen (42); het heeft beslist dat de schending van een verdrag, wanneer dit niet is goedgekeurd, « geen overtreding van de wet uitmaakt, naar de zin van deze bewoordingen in artikel 17 van de wet van 4 augustus 1832 » (43). Zoals professor *Rigaux* schrijft (44), heeft het Hof de gelijkstelling van het goedgekeurde verdrag met de wet vermeld om in staat te zijn « na te gaan of het verdrag in de interne rechtsorde regelmatig opgenomen is, en toezicht uit te oefenen bij schending van een verdrag evengoed als van een wet ».

Niet meer afdoend is de opvatting, dat, aangezien de rechtbanken verklaren geen macht te hebben om de grondwettigheid van een na de Grondwet aangenomen wet te toetsen (45), zij niet kunnen weigeren een wet toe te passen die in strijd is met een daaraan voorafgegaan, *self executing* verdrag (46).

Geen enkele bepaling van de Belgische Grondwet houdt een uitdrukkelijk of impliciet verbod (47) aan de wetgever in, om een wet aan te nemen die met een vroeger verdrag onverenigbaar is; zulke wet zou dus niet ongrondwettig zijn. Maar, bovenal, het conflict tussen de Grondwet en een wet, en het conflict tussen een verdrag en een latere wet verschillen menkelijk van elkaar, inzonderheid ten aanzien van de bevoegdheden van de wetgevende macht.

De Grondwet verleent aan de wetgever geen macht om van een verdrag een bindende uitlegging te geven (48). Terwijl de Grondwet en de wet allebei tot stand gebracht worden door de organen der wetgevende macht, wordt het verdrag daarentegen gesloten door de Koning (artikel 68, lid 1), en de rechtsbron van het verdrag is de wil van de ondertekenende Staten.

Welnu, het Hof verantwoordt de ontzegging, aan de Rechtbanken, van het toetsen van de overeenkomstigheid der wetten met de Grondwet hierdoor, « dat de wetgevende macht, die op *haar eigen gebied* soeverein handelt, over de grondwettigheid van de wetten alleen oordeelt » (49). In dezelfde gedachtengang overweegt *Wigny* (50) dat het « normaal » is het interpreteren van de Grondwet aan de organen van de wetgevende macht op te dragen, aangezien zij het zijn die — hoewel naar van elkaar verschillende regelen — én de Grondwet én de wetten maken.

Het verdrag behoort niet tot het soevereine gebied van de wetgevende macht; deze sluit het niet en kan het evenmin opzeggen.

Ik meen te mogen concluderen, dat, al heeft het Hof standvastig beslist dat de rechter de wetten dient toe te passen zonder na te gaan of zij met de Grondwet stroken, het zich tot nog toe van iedere principiële uitspraak omtrent de oplossing van het conflict tussen een *self executing* verdrag en een latere wet onthouden heeft, maar in al de aanhangig gemaakte geschillen heeft het, naar beste vermogen, de bedingen van het verdrag en de bepalingen van de wet met elkaar overeen gebracht (51).

Deze omzichtigheid kan naar mijn mening verklaard worden door een overweging die niet van strikt juridische aard is. Gewis, de rechtsgrond waarop, naar 's Hofs oordeel, steunt de weigering door de rechtbanken om de grondwettigheid der wetten te toetsen, bezit geen gelding voor het oplossen van het conflict-verdrag — latere wet; het goede van deze jurisprudentie is evenwel dat zij doet wegvallen wat sommige schrijvers genoemd hebben het gevaar « voor politieke strijd (52) of twisten (53) tussen de rechter-

lijke en de wetgevende macht. Dit gevaar kan eveneens bestaan — ofschoon in een mindere mate — bij conflict tussen een verdrag en een latere wet.

Het was wijs van het Hof deze gereserveerde houding aan te nemen. Maar, nu de normatieve verdragen hoe langer, hoe veelvuldiger worden, nu de gebieden die zij beslaan zich gaandeweg uitbreiden, nu het voor de wetgever zelf bijzonder moeilijk wordt om iedere tegenspraak tussen een nieuwe wet en vigerende verdragen te merken, is het weinig waarschijnlijk dat het Hof het duidelijk positie nemen, ten aanzien van de oplossing die aan het conflict dient te worden gegeven, nog lang zal kunnen achterwege laten (54).

De evolutie die zich dienaangaande in het Parlement zelf voorgedaan heeft is overigens tekenend.

In 1953 (56) werd aan de Bijzondere Commissie van de Kamer, die het ontwerp van verklaring betreffende de herziening van sommige artikelen van de Grondwet onderzocht, een amendement voorgelegd dat ertoe strekte artikel 107 te voegen bij de artikelen die zouden worden herzien. Het doel van het amendement was dit artikel te doen aanvullen met een bepaling naar luid waarvan de rechtbanken de met een verdrag strijdige interne wetten niet zullen toepassen. Het amendement werd verworpen (56) onder overweging dat, al hebben de regelmatig goedgekeurde en bekendgemaakte verdragen « de voorrang op het vroeger bestaande interne recht », de rechterlijke macht niet kan « weigeren een nationale wet, die na een verdrag komt, toe te passen, zonder zich te mengen in de bevoegdheden van de wetgevende of van de uitvoerende macht ».

Welnu, in 1959 werd een voorstel van dezelfde strekking aanhangig gemaakt, naar aanleiding van de herziening van artikel 68 van de Grondwet (57); het werd door de Commissie voor de herziening van de Grondwet eveneens afgewezen, maar op geheel verschillende gronden: « Zonder zich over deze moeilijke en betwiste vraag definitief te willen uitspreken geeft uw Commissie als haar mening te kennen dat zij het alleszins voorbarig acht van dit beginsel een grondwettelijke regel te maken ». Daarna wijst het verslag erop, dat sommige buitenlandse Grondwetten deze regel onder diverse modaliteiten verkondigen en dat in het Groothertogdom Luxemburg « de evolutie van de rechtspraak tot de verklaring van hetzelfde beginsel geleid heeft »; en het besluit: « Uw subcommissie acht het verkieslijk aan de *ontwikkeling* van het volkenrecht en van de *rechtspraak* (58) de zorg over te laten een oplossing van dit vraagstuk te vinden, die thans noch in de ene, noch in de andere zin algemeen door het volkenrecht wordt aanvaard ».

* * *

Dat de Staten hoe langer hoe meer in hun wetgeving de voorrang van de verdragen op de zelfs nadien van kracht geworden interne wetten erkennen is buiten kijf (59). De rechtspraak van het Hof harerzijds, lijkt mij, ook zonder een nieuwe tekst in de Grondwet, noodzakelijk dezelfde richting te moeten opgaan, onder meer (60) ingevolge de instelling van de Europese Gemeenschappen.

Het onderscheid tussen de Verdragen van Parijs (61) en van Rome (62), waarbij die gemeenschappen opgericht zijn, en de internationale overeenkomsten, zelfs normatieve, die vroeger werden gesloten (63), ligt hierin dat die verdragen niet alleen *statische regelen* vaststellen; zij zijn bovendien *institutionele* verdragen, dit wil zeggen dat zij organen in het leven roepen

welke de macht hebben om die regelen aan te vullen, of zelfs te amenderen; en deze naderhand van kracht geworden wetgeving, in zover zij *self executing* is, wordt toepasselijk in ieder van de Lid-Staten, zonder dat de nationale wetgever andermaal behoeft op te treden (64).

Eén van de voorwerpen van het verdrag tot oprichting van de E.G.K.S. was reeds het instellen van organen die normen zouden in het leven roepen welke in de interne orde rechtstreeks van toepassing zijn (65); het Euratom-verdrag en vooral het verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap gaan verder op die weg, want zij zijn voornamelijk kader-verdragen. Professor *Savatier* schrijft dan ook terecht (66): «*Nous sommes au commencement d'une création législative continue, qu'un esprit commun animera pour chacun des pays membres*». En deze wetgeving heeft in de interne rechtsorde hetzelfde gezag, hetzij zij in de verdragen zelve vervat is, hetzij zij naderhand van de instellingen der gemeenschap uitgaat (67); voorts wordt een jurisdictioneel gemeenschapsorgaan als hoeder van het gemeenschapsrecht aangesteld (68).

Deze verdragen derhalve — binnen de grenzen van hun voorwerp en zover dit voor hun werking noodzakelijk is, — impliceren een overdracht (69) of een devolutie (20) van bevoegdheden en, eenmaal van kracht geworden, brengen zij deze ook teweeg. Het geldt hier geen gewone «*delegatie*» van machten die, terwijl het verdrag nog vigeert, door de nationale wetgever vrijelijk zou kunnen ingetrokken worden (71). Organen der gemeenschap worden door het goedgekeurde verdrag bekleed met de macht normen vast te stellen die over geheel het grondgebied der Gemeenschap direct gelding hebben (72); voortaan kunnen zij in het raam van het verdrag rechtstreeks en onmiddellijk bevelen geven aan de particulieren, natuurlijke of rechtspersonen (73), en de aldus geregelde stoffen vallen buiten de bevoegdheidsfeer van elke der Lid-Staten (74); het gemeenschapsrecht overkoepelt de wetgevingen van deze Staten (75).

Alleen het Hof van Justitie vermog dan ook te oordelen over de geldigheid van de door de instellingen der E.G.K.S. verrichte handelingen (76). In verband met de geldigheid van de handelingen van de instellingen der andere twee Gemeenschappen, neemt enerzijds het Hof van Justitie kennis van de beroepen, ingesteld door een Lid-Staat, de Raad der Ministers of de Commissie (77); anderzijds zijn de nationale rechterlijke instanties, vóór welke deze geldigheid betwist wordt, verplicht zich tot het Hof van Justitie te wenden, wanneer hun beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep (78), wat erop neerkomt dat geen interne rechterlijke instantie soeverein kan oordelen of bedoelde handelingen geldig zijn. Dezelfde regelen zijn van toepassing voor de interpretatie, zowel van de door de organen van de E.E.G. en de E.G.A. verrichte handelingen, als van de verdragen tot oprichting van deze Gemeenschappen (79).

Dat, naar het woord van een rechtsgeleerde, deze «*blanco check*» (80) die aan de gemeenschapsorganen gegeven wordt onder het enkel voorbehoud van een controle door het Hof van Justitie, een stoutmoedige innovatie is, en dat de conformiteit van de verdragen tot instelling van die Gemeenschappen met de vigerende Belgische Grondwet betwistbaar is (81), zal men toegeven. Maar deze innovatie is doorgevoerd; de rechtbanken moeten zich ernaar schikken. En daaruit volgt, schrijft de Heer *Mertens de Wilmars* (82), dat het thans «*onvoldoende en ontoereikend*» is te zeggen

dat «*de regelen van de verdragen in het nationale recht zijn opgenomen... De integratie reikt in wezen verder, want... boven de verscheidene rechtsordeningen der Lid-Staten verschijnt een autonome gemeenschappelijke rechtsordening*» (83). Deze rechtsorde is wel niet die van een federale Staat; zij vertoont nochtans sommige aspecten van een federaal recht (84).

De voorrang van de gemeenschapswet te verzeke- ren, behoort immers tot de fundamentele bestaansvoorwaarden van de Gemeenschappen (85). Zou het trouwens niet tegenstrijdig zijn, enerzijds, een Europese Gemeenschap en een Hof van Justitie, als hoeder van de wettigheid in de Gemeenschap, op te richten, en, anderzijds, binnen de Gemeenschap nationale wetten toe te passen die tegen de communautaire wet indruisen?

Het lijkt niet van belang ontbloomt hier enige gevolgen aan te duiden welke dergelijke tegenstrijdigheid zou met zich brengen.

Naar luid van het E.G.K.S.-verdrag, geeft de Hoge Autoriteit «*beschikkingen, die verbindend zijn in al hun onderdelen*» (86), zij kan, onder de controle van het Hof van Justitie, sancties in de vorm van boeten, het tijdelijk verbod om met sommige kopers handel te drijven, en dwangsommen, uitspreken tegen ondernemingen die het verdrag overtreden of beschikkingen van instellingen der gemeenschap niet nakomen (87); deze veroordelingen «*vormen titel van tenuitvoerlegging*» op het grondgebied van de Gemeenschap, en de gedwongen tenuitvoerlegging kan slechts worden opgeschort op grond van een arrest van het Hof van Justitie (88).

Laten wij even aannemen dat in België een beschikking van de Hoge Autoriteit moet worden ten uitvoer gelegd, waarbij een onderneming tot een boete is veroordeeld, omdat zij een overeenkomst heeft gesloten, welke krachtens het verdrag of een verordening van die Autoriteit nietig is. De tenuitvoerlegging van de beschikking zal voorzeker naar de door de Belgische wet bepaalde procedure worden vervolgd, maar geen betwisting over de wettigheid der veroordeling mag vóór de Belgische rechter opgeworpen worden (89). Nu wordt, buiten deze procedure om, bij een Belgische rechtbank een betwisting aanhangig gemaakt over de geldigheid van dezelfde overeenkomst. Kan men redelijkerwijze betogen, dat de Belgische rechtbanken verplicht zijn, enerzijds, in de procedure tot tenuitvoerlegging de door de Hoge Autoriteit uitgesproken veroordeling voor wettig te houden, en, anderzijds, te beslissen, in de tweede procedure, dat de overeenkomst geldig is, omdat een interne wet haar geldig beschouwt? Voegen wij eraan toe, dat artikel 65, paragraaf 4, van het E.G.K.S. verdrag bepaalt, niet alleen dat de krachtens paragraaf 1 verboden overeenkomsten van rechtswege nietig zijn, maar bovendien, dat «*voor geen enkele rechterlijke instantie van de deelnemende Staten op dezelfde een beroep kan gedaan worden*».

Duidelijk is dat men het bestaan van een gemeenschapsrecht zonder meer ontkent, waar men, ondanks dit stellig verbod en zonder dat het verdrag werd opgezegd, de Belgische rechterlijke instanties zou verplichten op grond van een later aangenomen interne wet te beslissen dat vóór hen op de overeenkomst een beroep mag worden gedaan en dat zij geldig is.

Andere voorbeelden kunnen gekozen worden, zowel wat de E.G.K.S. betreft (90), als in het raam van de verdragen en de verordeningen van de instellingen der E.E.G. en der E.G.A.

De opwerping dat het hier louter denkconstructies geldt zou geen steek houden. Conflicten tussen een ge-

meenschapsverdrag of -verordening en een nationale wet zijn thans reeds ⁽⁹¹⁾ mogelijk, en zij zullen in aantal toenemen naarmate de gemeenschapswetgeving, inzonderheid de wetgeving der E.E.G. waarvan het gebied zeer ruim is, ⁽⁹²⁾ zich zal uitbreiden. De moeilijkheid voor de nationale wetgever om met zekerheid te weten of een ontwerp of een voorstel van wet al dan niet niet de gemeenschapswet in strijd is, kwam trouwens in het Belgisch parlement reeds ter sprake ⁽⁹³⁾, en een auteur heeft zelfs voorgesteld in de nationale parlementen een raadgevend orgaan op te richten om die moeilijkheid te ondervangen ⁽⁹⁴⁾.

Niet pertinentier lijkt ten deze de stelling dat, wanneer men de rechter toestaat, bij conflict tussen een inlandse rechtsnorm en een internationale, deze laatste toe te passen, men aldus uit het oog verliest dat « het Parlement beter dan een hof of een rechtbank kan appreciëren welke interpretatie (van het verdrag) het best de belangen der Belgische gemeenschap dient » ⁽⁹⁵⁾. De verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen hebben juist tot doel op sommige terreinen het gemeenschappelijk belang der Lid-staten als richtsnoer te stellen in de plaats van het bijzonder belang van één Staat. Welnu, een nationaal parlement heeft evenmin als een nationale rechterlijke instantie bevoegdheid om over dit gemeenschappelijk belang te oordelen. Zulke beoordeling berust bij de Gemeenschap. De bijzondere belangen der Staten worden vóór de Gemeenschap verdedigd, in de Vergadering door de afgevaardigden van iedere Staat die de nationale parlementen aanwijzen ⁽⁹⁶⁾, en in de Raad der Ministers door de Minister die elke nationale regering afvaardigt ⁽⁹⁷⁾.

Maar wanneer zij van kracht geworden is, en zolang zij van kracht blijft, moet de gemeenschapswet in de Lid-Staten nageleefd worden, welke voor- of nadelen daaruit voor elke Lid-Staat ook voortvloeien.

De aandacht dient ook te worden gevestigd op een ander, gewis zonderling gevolg van de doctrine, naar welke de Belgische rechter verplicht is een na de gemeenschapswet van kracht geworden interne wet toe te passen, zelfs in zover zij deze gemeenschapswet tegenspreekt.

Bedoelde verplichting zou alleen een voorlopig karakter hebben. Zij vervalt inderdaad zodra de communautaire instelling de vroegere regeling opnieuw invoert, onder aanbrenging van een of andere wijziging daarin, en ze bekendmaakt. De regeling wordt diensgevolge een communautaire beschikking die na de interne wet in werking getreden is, en de Belgische rechter zou niet meer mogen weigeren ze toe te passen. Dit zou zijn, wat een arrestenannotator geestig genoemd heeft een « juridisch haasje-over » ⁽⁹⁸⁾, dat misschien vermakelijk lijkt, maar een rechtsonveiligheid tot gevolg heeft welke, enerzijds, hoogst nadelig is voor de belangen, toevertrouwd aan de Gemeenschappen, en, anderzijds, dezer bestaan zelf in het gedrang zou brengen.

Laten wij, ten slotte, eraan herinneren dat de Staat aansprakelijk kan worden gesteld bij overtreding, door de nationale autoriteiten en met name door de rechterlijke macht, hetzij van de verdragen waarbij de Gemeenschappen worden opgericht, ofwel van de gemeenschapswetgeving welke die verdragen aanvult ⁽⁹⁹⁾. De maatregelen die de verdragen voorschrijven tegen de Staat welke voor de overtreding aansprakelijk is, zijn weliswaar minder direct dan de sancties die de particulieren treffen; niettemin vindt het beginsel van de internationale aansprakelijkheid

der Staten hier een striktere toepassing dan in de andere internationale overeenkomsten ⁽¹⁰⁰⁾.

Zo stelt artikel 88 van het E.G.K.S.-verdrag de Hoge Autoriteit in staat om te constateren, onder voorbehoud van een beroep bij het Hof van Justitie, dat een Staat zijn verplichting niet is nagekomen; en zo deze de beschikking van de Hoge Autoriteit of het arrest van het Hof van Justitie niet naleeft, kan de betaling van gelden die de Hoge Autoriteit ten bate van de desbetreffende Staat verschuldigd is, opgeschort worden, en kunnen er op deze zelfs retortimaatregelen toegepast worden. Het E.E.G.-verdrag ⁽¹⁰¹⁾ en het E.G.A.-verdrag ⁽¹⁰¹⁾ luiden in ruimere bewoordingen: « Indien het Hof van Justitie vaststelt dat een Lid-Staat een der krachtens dit Verdrag op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen, is deze Staat gehouden die maatregelen te nemen, welke nodig zijn ter uitvoering van het arrest van het Hof van Justitie » ⁽¹⁰³⁾. Hier zij opgemerkt dat sommige arresten van dit Hof ook voor de interne rechterlijke instanties richtlijnen inhouden ⁽¹⁰⁴⁾.

Is het voor de hoven en rechtbanken geen plicht om de Staat niet aan dergelijke veroordelingen bloot te stellen door hun beslissingen ?

* * *

Welk besluit kunnen wij uit deze diverse overwegingen trekken ?

Gewis, zo een tekst in de Grondwet aan de rechterlijke instanties voorschreef de interne wetten toe te passen, zelfs in zover zij een voorheen goedgekeurd en bekendgemaakt verdrag, dat alsnog vigeert, tegenspreken, of zo een wet — hetzij door een algemene bepaling, hetzij door een bepaling betreffende een bijzondere materie, — dergelijke verplichting formeel uitte, dan zouden die instanties verplicht zijn zich naar dat voorschrift te voegen, ook al gold het verdragen met de specifieke kenmerken van de verdragen waarbij de Europese Gemeenschappen worden ingersteld.

Dat echter, bij ontstentenis van dergelijke tekst, de rechtspraak zelve deze verplichting schept, kan, althans naar mijn mening, niet verantwoord worden.

Zekere hierboven uiteengezette argumenten zijn niet pertinent wanneer het conflict rijst tussen een verdrag, dat niet de specifieke kenmerken van de verdragen van Parijs en Rome vertoont, en een naderhand van kracht geworden interne wet; kan desondanks ook in zulk geval dezelfde conclusie aangenomen worden ?

Ik meen van ja, want het blijft waar dat het verdrag noch door zijn oorsprong, noch ten aanzien van zijn opzegging tot het soevereine gebied van de nationale wetgever behoort; het blijft waar, dat de *self executing* beschikkingen van een verdrag, ook al was dit geen institutioneel verdrag en stelde het geen sancties vast, door de rechterlijke instanties dienen te worden toegepast. Er zij niettemin toegegeven dat, in dit opzicht, de « ontwikkeling van de rechtspraak » — zoals het verslag van de Commissie voor de herziening van de Grondwet luidt ⁽¹⁰⁵⁾ — nog onvast is.

Wat daarentegen de verdragen van Parijs en Rome aangaat, brengt het karakter zelf der communautaire wet thans reeds de oplossing van het conflict met zich.

* * *

Er rest nog één vraag, die, alhoewel zij slechts een praktisch belang heeft, niet zonder bezwaar zou veronachtzaamd worden.

De nadruk werd erop gelegd, dat een verdrag vóór

de rechterlijke instanties niet tot een conflict met een interne wet kan leiden, indien het in België niet bekendgemaakt is. Dit is ook noodzakelijk het geval met de *self executing* verordeningen die van de Europese Gemeenschappen uitgaan.

Geen wetsbepaling stelt de vorm van deze bekendmaking vast; bij het stilzwijgen der wet, beslist de rechtspraak⁽¹⁰⁶⁾ en leert de doctrine⁽¹⁰⁷⁾ dat zij in het *Belgisch Staatsblad* moet geschieden. Maar het verdrag, dat door een wet goedgekeurd is, mag van deze regel afwijken.

Welnu, artikel 15 van het E.G.K.S.-verdrag bepaalt, dat de beschikkingen van de Hoge Autoriteit, die niet « van individuele aard zijn », van kracht worden « door het enkele feit van hun openbaarmaking » en dat « de wijze van uitvoering van dit artikel door de Hoge Autoriteit wordt vastgesteld ». Deze heeft gelast dat de openbaarmaking van die beschikkingen zal geschieden in het « Publikatieblad van de Gemeenschap »⁽¹⁰⁸⁾. De artikelen 191 van het E.E.G.-verdrag en 163 van het E.G.A.-verdrag schrijven met meer duidelijkheid voor: « De verordeningen (van de Raad en van de Commissie) worden bekendgemaakt in het Publikatieblad van de Gemeenschap »⁽¹⁰⁹⁾. Zij treden in werking op de in de verordeningen bepaalde datum of, bij gebreke daarvan, op de twintigste dag volgende op die van hun bekendmaking »⁽¹¹⁰⁾.

Deze bepalingen, door de goedkeuring van de verdragen van Parijs en van Rome, stellen wettig de wijze van bekendmaking van de verordeningen der Gemeenschappen in België vast, zonder dat daartoe een interne wet vereist is⁽¹¹¹⁾. Bijgevolg is het *Staatsblad* niet meer de enige publicatie die de in België vigerende wetgeving inhoudt; het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen moet evengoed geraadpleegd worden⁽¹¹²⁾.

Spijtig genoeg is dit Publikatieblad, zoals erop gewezen is, tot nog toe onvoldoende verspreid⁽¹¹³⁾, zodat het gemeenschapsrecht « in beperkte kring » blijft en, ten aanzien van dit recht, « het vermoeden iedereen wordt geacht de wet te kennen bijzonder roekeloos lijkt »⁽¹¹⁴⁾. Toc hebben sommige verordeningen der Gemeenschappen een zeer ruim toepassingsveld, en vaak wordt de schending ervan met boeten bestraft. De Heer Senator *Rolin*⁽¹¹⁵⁾ heeft dan ook de Minister van Justitie verzocht maatregelen te treffen ter bevordering van de kennis en van de toepassing van deze verordeningen, onder meer de bekendmaking ervan in het *Staatsblad*, in de vorm van berichten.

De verwezenlijking van deze suggestie zou gewis een merkelijke vooruitgang betekenen. Intussen moet gezegd worden dat, zelfs wat de Belgische wetgeving betreft, het *Staatsblad* thans in feite niet meer een toereikende informatiebron is voor de justitiabelen en de rechters⁽¹¹⁶⁾. Wat al dwalingen zouden er begaan worden, als wij niet beschikken over « Belgische Wetboeken », publicaties waarin de wetten, samengebracht volgens de stoffen die zij regelen, methodisch worden afgedrukt, en welke vooral regelmatig bijgehouden worden.

Reeds is de wetgeving der Europese Gemeenschappen zo omvangrijk, en zij beslaat zoveel gebieden, dat een Code der Gemeenschappen, met verwijzing naar de belangrijkste arresten van het Hof van Justitie, onontbeerlijk blijkt. De gemeenschapsinstellingen hebben zich hiervan trouwens rekenschap gegeven. Naast de « Jurisprudentie van het Hof van Justitie » zal binnenkort door toedoen van de griffie van het Hof een publicatie verschijnen met de bepalingen van de

verdragen, de statuten en de gemeenschapsverordeningen.

Wij menen evenwel dat, zo een initiatief van Belgische juristen aldus in grote mate zal worden vergemakkelijkt, dit niet overbodig zal worden. Want zowel voor de Belgische justitiabelen als voor de Belgische rechters is het hoogst wenselijk dat de vorm van de publicatie die de communautaire wetgeving inhoudt, en de indeling van de door deze wetgeving geregelde stoffen, aangepast zijn aan die van onze wetboeken; van belang is ook, dat deze publicatie verwijzingen bevat, niet alleen naar de rechtspraak van het Hof van Justitie, maar ook naar die van onze interne rechterlijke instanties.

De juristen die deze taak willen ter hand nemen, zouden onschatbare diensten bewijzen! Aan de Belgen en hun rechtbanken, zeker, doch tevens aan de gemeenschapsinstellingen, daar deze er kennelijk belang bij hebben dat de communautaire wetgeving beter gekend, en bijgevolg beter nageleefd wordt.

* * *

De onzekerheid van een toekomst vol wisselvalligheden noopt ons weleens in het verleden terug te keren, een verzoeking waaraan — naar ik wil hopen — ik in deze redevoering niet toegegeven heb.

Zou het ook anders kunnen, nu mij steeds vóór ogen staat het voorbeeld van een chef en een vriend, wiens hele leven ons leert in de ontwikkeling van de ideeën en de instellingen te vertrouwen, en die zowel in overweging en actie als door wijsheid en beraden durf evenzeer uitmuntte. In hem glansden gemoed en geest beide ruim en rijk: zij waren inderdaad de vleugels die hem met vloeiende slag naar een indrukwekkende hoogte brachten.

De Heer Ere-Procureur-generaal Cornil was een apostel van de saamhorigheid onder de mensen, maar een saamhorigheid waarin ieders vrijheid geëerbiedigd wordt. Het gezag, placht hij te zeggen, moet sterk genoeg zijn om geen dwang nodig te hebben, en verlicht genoeg om te overtuigen. Zo oefende hij het ook uit in elke functie: als procureur des Konings, als procureur-generaal bij het Hof van beroep en bij het Hof van cassatie, als professor aan de Vrije Universiteit te Brussel, als voorzitter van talrijke commissies. Deze vastheid — rustig en tevens vol begrip — spreekt eveneens uit zijn meesterlijke stijl.

Daarom is het niet alleen een heugenis, hoe aangrijpend ook, die hij ons nalaat; hij blijft in waarheid voor ons een helder stralende lichtbaak.

Toch was zulks niet zijn verlangen. Toen hij jaren geleden een van de zijnen had verloren, zegde hij me: « Het is voor ieder van ons een plicht onze tijd te begrijpen en een betere toekomst de weg te effenen. Maar we mogen niet gaan menen, dat wij voor de komende geslachten een gids kunnen blijven; als het waarlijk zo was, zouden wij hun streven aan banden leggen ». En op mijn antwoord, dat het hoogst nuttig kan zijn dat die generaties weten wat mannen als hij volvoerd hadden, besloot hij eenvoudig: « Dat heeft voor hen bitter weinig te betekenen! »

Deze edele bescheidenheid was een grondtrek van procureur-generaal Léon Cornil. Zijn leven is desondanks een hoogtepunt van de magistratuur en zijn geest zal over België vaardig blijven.

Lang heeft hij de dood om zich heen zien sluipen, tot zij geleidelijk, maar ongenadig zijn lichaamskrachten ging aftakelen. Hij echter hield moedig stand, en — verhevener nog — streed met de glimlach de ongelijke strijd. Hoe zwaar zijn lijden ook, hij wilde

niet dat het droefheid over zijn dierbaren bracht; zijn hartewens was Mevrouw Léon Cornil en zijn kinderen te laten blijken hoe erkentelijk hij hun was om al wat zij hem hadden geschonken, en hem in liefderijke toewijding bleven schenken.

Tot in de laatste stond was zijn leven aldus groots en sereen. Met dit leven is het onze voor immer vereend.

* * *

Voor de Koning vorder ik dat het aan het Hof moge behagen, te verklaren dat het zijn werkzaamheden hervat.

(1) Cass. 3 oktober 1957 (Arr. Verbr. 1958, 50).

(2) *Masquelin*, Le contrôle et l'application des traités par les organes juridictionnels internes, bl. 5 en volg.; *Répert. prat. du droit belge*, i.v. Traités internationaux, nr. 38; *Reuter*, Droit international public, 1958, bl. 17 en 18.

Zulke verdragen worden in de doctrine soms geheten « wetsverdragen » (« traités lois ») *Pandectes belges* i.v. Convention internationale, nr. 15 en volg.; *Cavarié*, Le droit international public positif, deel I, blz. 172; *Sibert*, Cours de droit international public, bl. 10).

(3) *Journal des Tribunaux*, 1959, bl. 435.

(4) Over de controverse betreffende het onderscheid tussen de gevolgen van de bekrachtiging en de gevolgen van de instemming der Kamers, wanneer deze vereist is, raadpl. *E. Picard*, *Pandectes belges*, i.v. Convention internationale, nrs. 80 en volg.; *Dehousse*, La ratification des traités, bl. 137, en La conclusion des traités d'après la pratique constitutionnelle et diplomatique belge, bl. 135; *Muñiz*, Le traité international et la Constitution belge (Revue de droit international et de législation comparée, 1934, bl. 464 tot 468); *P. de Visscher*, De la conclusion des traités internationaux, bl. 42 en volg. Wat Frankrijk betreft, zie *Rousseau*, Droit international public, Précis Dalloz 1961, nr. 43.

(5) Buiten beschouwing wordt hier gelaten de formaliteit der registratie (zie betr. deze formaliteit, *van Bogaert*, Beginselen van het Volkenrecht, nr. 238; *Rousseau*, Droit international public, Précis Dalloz, 1961, nr. 51; *Répert. prat. du droit belge*, i.v. Traités internationaux, nrs. 219 tot 222). Op het verzuimen van deze formaliteit staat thans als sanctie, dat men zich vóór een orgaan van de Organisatie der Verenigde Naties op het verdrag niet mag beroepen.

(6) *Cass.*, 11 december 1953 (Arr. Verbr., 1954, 252) en 18 november 1957, redenen (*ibid.*, 1958, 162); zie ook *Cass. Fr.* 16 mei 1961 (Dalloz, 1961, I, 489); *Mast*, Revue critique de jurisprudence belge 1954, bl. 93 en volg.

De bekendmaking is eveneens vereist voor de « overeenkomsten in vereenvoudigde vorm » (« accords en forme simplifiée ») (*Level*, La publication en tant que condition d'application des traités par les tribunaux nationaux, Revue critique de droit international privé, 1961, bl. 98 en 99).

(7) In feite werd de instemming van de Kamers tot nog toe altijd verleend in de vorm van een goedkeuringswet; in sommige gevallen echter was de wet vóór de ondertekening van het verdrag aangenomen, zodat zij een goedkeuring bij anticipatie vormde (*Répart. prat. du droit belge*, i.v. Traités internationaux, nrs. 165 en volg.).

(8) Zie o.m. de artt. 5, 6 lid 2, 7, 8, 94, 112, 113 en 121. Hetzij de stof niet kan geregeld worden dan « door » de wet, hetzij dit mag geschieden « krachtens » de wet, in beide gevallen moet de wetgever hiertoe optreden.

(9) *Masquelin*, L'action réciproque des traités et des lois, Annales de droit et de sciences politiques, 1953, nr. 52, bl. 145; verklaring van Minister *van den Heuvel*, bij de bespreking in de Senaat van de wetsontwerpen tot goedkeuring van de te 's Gravenhage, op 12 juni 1902 ondertekende internationale overeenkomsten (*Pasinomie* 1904, bl. 180, kol. 2); *Gedr. st. Kamer*, zitting 1959-1960, nr. 374-1, bl. 5; *Gedr. st. Kamer*, zitting 1962-1963, nr. 478-1, bl. 1; nr. 616-1, bl. 2 en 7; *Gedr. st. Senaat*, zitting 1962-1963, nr. 259, bl. 6.

(10) De door de internationale Conferenties van de Arbeid aangenomen overeenkomsten worden door de voorzitter van de Conferentie ondertekend, en het Staatshoofd is in de totstandkoming ervan niet betrokken (artikel 405 van het Verdrag, ondertekend te Versailles op 28 juni 1919). Maar door deze overeenkomsten verbinden de Staten zich slechts ertoe de ontwerpen van overeenkomsten aan de bevoegde interne overheid voor te leggen, « opdat zij ze als wet zou bekrachtigen » (*Rousseau*, Droit international public, Précis Dalloz, 1961, nr. 49; *Répert. prat. du dr. belge*, i.v. Traités internationaux, nr. 230).

(11) *P. de Visscher*, Les tendances internationales des Constitutions modernes, Académie de droit international, Recueil des Cours, 1952, deel I, bl. 564; *Rigaux*, Les problèmes de validité soulevés, devant les tribunaux nationaux, par les rapports juridiques existant entre la Constitution de l'Etat, d'une part, et les traités et les principes généraux de droit international, d'autre part (Problèmes contemporains de droit comparé, Tokio 1962, deel I, bl. 210 en 211); *Pescatore*, Journal des Tribunaux, 1953, bl. 645. Zekere wetten hebben zelfs uitdrukkelijk de toepassing van de verdragen voorbehouden. Zie o.m. artikel 69bis, 2°, van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, artikel 77 van de wet op de

hypotheken; de wet van 19 augustus 1891, betreffende de visvangst ter zee in de territoriale wateren, artikel 1, in fine. (12) Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden van 30 november 1887.

(13) Artikel 60. De Kamers der Staten-generaal kunnen trouwens, krachtens artikel 63, verdragen die van de Grondwet afwijken goedkeuren, maar alleen met twee derden der uitgebrachte stemmen.

(14) Artikel 131, lid 2: « De wetten zijn onschendbaar ».

(15) Artikel 65.

(16) Artikel 66.

(17) Krachtens artikel 67, lid 2, zijn de bepalingen van de artikelen 65 en 66 ook toepasselijk op de besluiten van de volkenrechtelijke organisaties waaraan bij of krachtens overeenkomst bevoegdheid tot wetgeving, bestuur of rechtspraak worden opgedragen.

(18) « Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland » van 23 mei 1949.

(19) Zie, enerzijds, *P. de Visscher*, op. cit. 1952, I, bl. 568; *Dumon* en *Rigaux*. La Cour de justice des Communautés européennes et les juridictions des Etats membres 1959, bl. 4 en 5; conclusies van Advocaat-generaal *Roemer* vóór Hof van Justitie, 5 februari 1963, Sociaal-Economische wetgeving, 1963, nr. 2, bl. 106 en 107; en, anderzijds, *Lapedoth*, Revue générale de droit international public, bl. 72 en de noot 14; Advies aan de Belgische Regering verstrekt door de Professoren *Dor*, *Ganshof van der Meersch*, *de Visscher* en *Mast* (Gedr. Stukken, Kamer, zitting 1952-1953, nr. 696, bl. 6 en 7).

(20) Conclusies van de Heer *Matter*, Procureur-generaal bij de Cour de cassation, vóór cass. fr. 22 november 1931 (*Sirey*, 1932, I, 268); noot *P. Raynaud* onder cass. fr. 4 febr. 1936 (*Sirey*, 1936, I, 237).

(21) *Cass. fr.* 11 juli 1947 (*Sem. Jurid.* 1947, II, nr. 3950) en de noot van de H.H. *Ourliac* en de *Juglar*.

(22) Betr. de moeilijkheden waartoe dit voorbehoud kan leiden, zie *Rousseau*, Droit international public, Précis Dalloz, 1961, nr. 61; *Dumon*, La Constitution de la Vème République française (Revue de l'Institut de sociologie, 1958, nr. 4, bl. 863).

(23) *Batiffof*, Traité élémentaire de droit international privé, bl. 44; *Niboyet*, *Dall.* 1946, Chronique XXIII, p. 61; *Motulsky*, Revue crit. de droit intern. privé, 1949, bl. 62; *P. de Visscher*, op. cit. 1952, I, bl. 565 en volg.; *Dumon* & *Rigaux*, 1959, La Cour de Justice des Communautés européennes et les juridictions des Etats membres, bl. 4 en noot 7. Zie ook *Gedr. st. Kamer* zitting 1952-1953, nr. 696, bl. 6.

Men lette erop dat deze studies, uitgezonderd die van de H.H. *Dumon* en *Rigaux* dagtekenen van vóór de Constitutie van 1958; de auteurs die de tegengestelde opvatting uiten (zie de volgende noot), rechtvaardigen haar nochtans gezinszins door de wijziging welke deze Constitutie aanbracht in die van 27 oktober 1946.

(24) *J. Dommedieu de Vabres* (Dalloz 1948, Chron. II, bl. 5 en volg.); *Niboyet*, noot onder Aix, 10 november 1947, Rev. crit. de dr. intern. privé, 1948, bl. 280; *Rousseau*, Droit international public, Précis Dalloz, 1961, nr. 61.

(25) *Lyon*, 16 februari 1952 (*Dall.* 1952, bl. 801); *Parijs*, 1 april 1954 (*Dall.* 1954, bl. 280).

(26) *Dall.* 1948, bl. 165 « L'autorité des conventions internationales est supérieure à celle du droit commun interne ».

(27) *Cass.* 8 januari 1925 (*Pasic.* 1925 I, 101): een conflict tussen de besluitwet van 10 november 1918 en artikel 306 van het verdrag, te Versailles ondertekend op 28 juni 1919 en goedgekeurd door de wet van 15 september 1919. Zie ook, a contrario, *Cass.* 23 maart 1920 (*Pasic.* 1920, I, 104), hetwelk ongegrond verklaart een middel tot afwijzing van bevoegdheid, afgeleid uit schending van de artikelen 228 en 229 van evengemeld Verdrag van Versailles, om de reden dat deze artikelen niet van de wetten op de bevoegdheid afwijken wanneer, zoals ten deze, het niet gaat om misdaden, in België gepleegd door vreemdelingen die krachtens het Verdrag aan de Belgische macht uitgeleverd worden.

Het is ook gebeurd, dat het arrest van 4 december 1947 (*Pasic.* 1947, I, 515) aangehaald werd (*Masquelin*, Le contrôle et l'application des traités par les organes juridictionnels internes, bl. 15). Eigenlijk werd in deze zaak door de voorziening geen tegenstrijdigheid aangevoerd tussen een interne wet (de wet III van 28 november 1928, in werking getreden op 11 januari 1929) en een internationale overeenkomst (goedgekeurd door de wet van 20 november 1928, doch pas van kracht geworden op 1 juni 1931). De voorziening deed tegelijk schending van de interne wet en van de internationale overeenkomst gelden. Het Hof heeft zich erbij bepaald vast te stellen, dat het geschil door de overeenkomst beheerst was en dat er bijgevolg geen termen waren om de voorziening te onderzoeken, in zover zij schending van de interne wet deed gelden.

(28) *Masquelin*, L'action réciproque des lois et des traités, bl. 149; *Rigaux*, op. cit., bl. 210; *P. de Visscher* (Revue crit. de dr. intern. privé, 1955, bl. 300).

(29) *Gedr. st. Senaat*, zitting 1959-1960, nr. 138, bl. 13.

(30) Betreft deze doctrines, zie *Rousseau*, op. cit. bl. 3 tot 15; *Stoll*, L'application et l'interprétation du droit interne par les juridictions internationales, bl. 18 tot 30; *Cavarié*, Le droit international public positif, bl. 134 en volg.

(31) *Gedr. st. Kamer*, zitting 1952-1953, nr. 693, bl. 55; *Reuter*, Droit international public 1958, bl. 21.

(32) *Pascrisis* 1927, I, 240. Deze grond wordt aangevoerd, o.m. door *Rousseau*, Principes généraux du droit international public, 1944, bl. 425, en, maar onder voorbehoud, door *Rigaux*, op. cit. bl. 210.

(33) Zie o.m., benevens de reeds aangehaalde beslissingen,

de arresten waardoor het Hof onderzoekt of wetsbepalingen, van kracht geworden vóór het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, goedgekeurd door de wet van 13 mei 1955, al dan niet met dit Verdrag verenigbaar zijn: Cass. 21 september 1959, *Pasic.* 1960, I, 98; 20 juni 1962, *ibid.* 1962, I, 1238, en 25 mei 1963, in zake Knapen, gepubliceerd op zijn datum. Deze rechtspraak stemt trouwens overeen met die van de Raad van State (arrest van 9 mei 1958, *Journal des Tribunaux*, 1959, bl. 511) en met de overwegingen in het verslag van de H. van Cleemputte bij de wetsontwerpen tot goedkeuring van verscheidene internationale overeenkomsten, te 's-Gravenhage op 12 juni 1902 ondertekend (*Pasinomie*, 1904, bl. 168, kol. 1, en 169, kol. 1).

(34) Door artikel 49bis van de Grondwet van 17 oktober 1868, gewijzigd op 27 juli en 25 oktober 1956, wordt alleen bepaald: « L'exercice d'attributions réservées par la Constitution aux pouvoirs législatif, exécutif et judiciaire peut être temporairement dévolu part traité à des institutions de droit international ».

(35) Arrest van 14 juli 1954 (*Revue critique de droit international privé*, 1955, bl. 293).

Zo ook huldigt in Brazilië de rechtspraak van het Federale Opperste Gerechtshof de voorrang van de rechtsnormen van een internationaal verdrag op die van latere interne wetten, en zelfs op latere grondwetsbepalingen (Raadpl. de arresten aangehaald door Haroldo Valladao in *Revista da Faculdade de Direito de Pelotas Ano VII*, nr. IV, 1962, bl. 46 en 47, en in *Essays in Jurisprudence in Honor of Roscoe Pound*, 1962, bl. 588).

In Zwitserland daarentegen steunt het arrest van het Tribunal fédéral (17 juli 1933), dat beslist dat de interne wet « de toepassing van de strijdige beschikkingen van een ouder verdrag lamlegt », hierop: « au point de vue interne les conventions internationales n'ont pas d'autre valeur qu'une loi quelconque, régulièrement votée et promulguée (Zeitschrift für Schweizerisches Recht, 1962, II, bl. 279 en 280).

(36) *Pasic.* 1926, I, 76. In deze zin wordt het arrest uitgelegd door: P. de Visscher (*Revue crit. de dr. intern. privé*, 1955, bl. 300); Masquelin, *Le contrôle et l'application des traités par les organes juridictionnels internes*, bl. 16; Rousseau, *Principes généraux de droit international public*, 1944, bl. 427; Rigaux, op. cit., bl. 211. Deze auteur schrijft zelfs dat het beginsel zeer stellig door het Hof geuit werd.

(37) « Attendu qu'il appartient au législateur belge, lorsqu'il édicte des dispositions en exécution d'une convention internationale, d'apprécier la conformité des règles qu'il adopte avec les obligations liant la Belgique par traité; que les tribunaux n'ont pas le pouvoir de refuser d'appliquer une loi pour le motif qu'elle ne serait pas conforme, prétendument, à ces obligations ».

(38) Hieromtrent dat een verdrag én *self executing* bepalingen én bepalingen die alleen aan de Staten rechten toekennen of verplichtingen opleggen, kan inhouden, raadpl. o.m. G. Van Hecke en L.-P. Suetens, *Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles*, in *Journal des Tribunaux* 1962, p. 362, kol. 3.

(39) Rigaux, op. cit. bl. 196; Gedr. stukken Senaat 1959-1960, nr. 138.

(40) Cass., 20 mei 1916 (*Pasic.* 1915-1916, I, 416).

(41) Cavaré, op. cit. deel II, bl. 138.

(42) Betreffende het onderscheid tussen een wet en een door een wet goedgekeurd verdrag, raadpl. het door de H. van Cleemputte in de Kamer gedane verslag (*Pasinomie*, 1904, bl. 167 en 168); van Laere (*Revue de droit international et de droit comparé*, 1956, bl. 23 en 24); Masquelin, *L'action réciproque des traités et des lois*, bl. 147.

(43) Cass. 27 november 1950 (*Arr. Verbr.* 1951, 142; *Pasic.* 1951, I, 185). Het openbaar ministerie ook, zegde in zijn conclusies vóór dit arrest: « Par l'approbation la convention (internationale) devient, au regard de l'application de l'article 17, alinéa 2, de la loi du 4 août 1832, un acte équipollent à une loi ». Zie ook de conclusies van het openbaar ministerie vóór cass. 25 november 1955 (*Pasic.* 1955, I, 289).

(44) Op. cit., bl. 198 en 199: « Elle (cette conception) leur a permis de contrôler la régularité de l'introduction du traité dans l'ordre juridique interne et de sanctionner la violation d'un traité à l'égal d'une violation de la loi ».

(45) Vaststaande rechtspraak. Zie o.m. cass. 23 juli 1849 (*Pasic.* 1849, I, 443); 20 september 1956 (*Arr. Verbr.* 1957, 10); 20 november 1962 (*Pasic.* 1963, I, 362).

(46) Van Laere, loc. cit., bl. 25; Masquelin, *L'action réciproque des traités et des lois*, bl. 150, die zich echter genuanceerd uit: « la situation serait à peu près la même ». Zie ook Dumon en Rigaux, op. cit. bl. 4.

(47) Wat de met de Grondwet strijdige wetten betreft, vergelijk de artikelen 25, lid 2, en 131.

Hieromtrent, dat uit artikel 107 van de Grondwet niet valt af te leiden dat de hoven en rechtbanken de grondwettigheid van de wetten niet mogen toetsen, zie M. Leclercq, *Un chapitre du droit constitutionnel des Belges*, *Belg. Jud.* 1889, kol. 1283.

(48) Verslag van Cleemputte (*Pasinomie* 1904, bl. 167). Verg., wat de uitlegging van de wetten betreft, Grondwet, artikel 28.

(49) Cass. 21 januari 1938 (*Pasic.* 1938, I, 61); 10 januari 1939 (*ibid.*, 1939, I, 4).

(50) *Droit constitutionnel*, deel II, nr. 602.

(51) Cass. 8 juni 1925 (*Pasic.* 1925, I, 101 — het gedeelte van het arrest met betrekking tot het conflict, opgewoone in de door de voorziening bestreden beslissing, tussen artikel

306 van het te Versailles op 28 juni 1919 ondertekende verdrag, en artikel 7 van de wet van 17 november 1921). Zie ook Cass. 4 december 1947 (*Arr. Verbr.* 1947, 390) en 20 dec. 1954 (*Arr. Verbr.* 1955, 287).

(52) P. de Visscher (*Revue critique de droit international privé*, 1955, bl. 301).

(53) Wigny, op. cit., deel II, bl. 780; *Lapedoth*, loc. cit. bl. 73.

(54) Hier zij opgemerkt dat het Hof, in twee op 7 november 1961 gewezen arresten (*Pasic.* 1962, I, 281), waarbij beslist wordt dat, krachtens artikel 19 van de Overeenkomst van 20 september 1951 betreffende de rechtspositie van de Organisatie van het Noord-Atlantisch verdrag, de Belgische wetsbepalingen betreffende de inkomstenbelastingen niet kunnen toegepast worden op de salarissen en de emolumenten door de Organisatie betaald aan de in artikel 17 bedoelde functionarissen, geen onderscheid maakt tussen de interne bepalingen die vóór de wet van 1 februari 1955 tot goedkeuring van de Overeenkomst en de bepalingen die pas na deze wet in werking zijn getreden.

(55) Gedr. St. Kamer, zitting 1952-1953, nr. 693, bl. 54 en 55.

(56) met 16 tegen 6 stemmen, en 2 onthoudingen.

(57) Gedr. St. Kamer, zitting 1959-1960, nr. 374-1, bl. 14 en 15.

(58) Senator Rolin had reeds op 1 november 1953 geschreven: « Nous laisserons-nous plus longtemps devancer dans la voie de l'intégration de notre organisation juridique nationale dans un système universel conformément aux exigences de l'état actuel du développement du droit des gens? (La force obligatoire des traités dans la jurisprudence belge, *Journal des Tribunaux*, 1953, bl. 561 et 562).

(59) Zie o.m. W.J. Ganshof van der Meersch, *Défense nationale et souveraineté* (*Revue de l'Université de Bruxelles*, 1950-1951, bl. 250 en 251).

(60) Bij de toenemende belangstelling die de eenmaking van Europa sedert de oprichting van de Europese Gemeenschappen wekt, mag men billijkheidshalve niet uit het oog verliezen wat — in een kleiner bestek: de Benelux-Staten — tot stand gebracht werd door de Douane-overeenkomst, te Londen ondertekend op 5 september 1944 en goedgekeurd door de wet van 5 september 1947, en door het verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie, ondertekend op 3 februari 1958 te 's-Gravenhage en goedgekeurd door de wet van 20 juni 1960 (Zie J.P. Mors, *De arbeidsvoorziening in Benelux*, *Benelux Publikatieblad* 1962-6, bl. 7. G. Verbeek, *Overzicht van de inhoud van het Benelux Unieverdrag*, *Benelux Publikatieblad* 1962-4, bl. 8 tot 21); Ch. del Marmol en L. Dablin, *L'apport des juristes à la solution des problèmes de la gestion des affaires*, bl. 54).

(61) Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, ondertekend op 18 april 1951 en goedgekeurd door de wet van 25 juni 1952.

(62) Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, ondertekend op 25 maart 1957 en goedgekeurd door de wet van 2 december 1957.

(63) Over de ettelijke vroeger gesloten verdragen, die aan een internationale instelling de macht verlenen om bepaalde reglementen, met een beperkt voorwerp, in te voeren, raadpl. M. Merle, *Le pouvoir réglementaire des institutions internationales (Annuaire français de droit international*, 1953, bl. 344 tot 346).

(64) Wigny, *Propos constitutionnels*, bl. 127; Chevalier, *Le droit de la Communauté européenne et les juridictions françaises* (*Revue du droit public et de la science politique* 1962, bl. 657).

(65) P. de Visscher, *Centro Italiano di studi giuridici, Actes officiels du Congrès international d'études sur la Communauté européenne du charbon et de l'acier*, 1957, deel II, Rapport, bl. 56.

Deze normenscheppende organen zijn, voor het E.G.K.S. verdrag, de Hoge Autoriteit en de Raad der Ministers, en voor beide andere verdragen de Raad der Ministers met de medewerking van de Commissie (Betreffende de machten en de werking van de EEG Commissie en de Euratom Commissie, en de initiatieven die genomen werden om de Hoge Autoriteit der E.G.K.S. met de CEE Commissie en de Euratom Commissie samen te smelten, zie W. Ganshof van der Meersch, *Organisations Européennes. Les institutions*, bl. 202 en volg. en 305 en volg.).

(66) Le marché commun au regard du droit international privé (*Revue critique du droit international privé*, 1959, bl. 239). Zie ook W. Ganshof van der Meersch, *Organisations Européennes. Les institutions*, bl. 170; Van Hecke en L.P. Suetens, *Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles* (*Journal des Tribunaux*, 1962, bl. 361, kol. 1).

(67) P. de Visscher, *Rapport* 1957, bl. 55 en 56; Dumon en Rigaux, op. cit. bl. 20; Reuter, *Colloque des Facultés de droit*, Lille, juni 1959, bl. 24; Gaudet, *Incidences des Communautés européennes sur le droit interne des Etats membres* (*Annales de la Faculté de droit de Liège*, 1963, nr. 1, bl. 23).

(68) E.G.K.S. verdrag, art. 31; E.E.G. verdrag, art. 164, E.G.A. verdrag, art. 136.

(69) Mast, *Les transferts de souveraineté et la revision de la Constitution* (*Annales voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen*, 1953, nr. 52, bl. 37). Het arrest van het Hof van Justitie van 5 februari 1963 (*Rechtsk. Weekbl.* 1963, kol. 1936) zegt: « ... dat de (Europese Economische) Gemeenschap in het volkenrecht een nieuwe rechtsorde vormt ten bate waarvan de Staten, zij het op een beperkt terrein, hun soevereiniteit hebben begrensd ». (Zie ook de noot van F.C. Jeantet bij dit arrest in *Sem. Jurid.* 1963, nr.-13177).

Raadpl. ook *W. Ganshof van der Meersch*. Organisations Européennes. Les institutions, bl. 9 en 10.

(70) *L. Anselme-Rabinovitch*, Les bases politiques du marché commun, 1960, bl. 186; Grondwet van het Groot-hertogdom Luxemburg, art. 49bis.

(71) Zie de beschouwingen, te dezen aanzien gegeven door de H.H. *Dabin*, *Ganshof van der Meersch* en *Piret* (Annalen voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen, 1953, nr. 51, bl. 37).

(72) *Ch. del Marmol* en *L. Dabin*, L'apport des juristes à la solution des problèmes de la gestion des affaires, bl. 55 en 56.

(73) *Levasseur*, Les sanctions dans le traité constitutif du Marché commun (Colloque des Facultés de droit, Lille-juin 1959, bl. 103); *W. Ganshof van der Meersch*, Le plan Schuman et la Constitution belge (Revue de l'Université de Bruxelles, 1951-1952, bl. 11); Organisation Européennes. Les institutions, bl. 131 en 202.

(74) *P. de Visscher*, Théorie et réalités en droit international public, 1960, bl. 287.

(75) Advies van Advocaat-generaal *Desangles* vóór het arrest van het Hof van beroep te Parijs van 26 januari 1963 (*Sem. Jurid.* 1963, nr. 13103); *F.C. Jeantet* (*Sem. Jurid.* 1963, nr. 13177): « La loi communautaire est substituée au droit interne avec lequel elle se juxtapose, en éliminant dans tous les cas où il y a incompatibilité ».

(76) Artikelen 33, 38 en 41 van het verdrag van Parijs; *P. de Visscher*, Rapport 1957, bl. 53.

(77) E.E.G. verdrag, artikelen 173 en 174; E.G.A. verdrag, artikelen 146 en 147.

(78) E.E.G. verdrag, art. 177, lid 3; E.G.A. verdrag, art. 150, lid 3.

De andere rechtbanken staat het vrij zich tot het Hof van Justitie te wenden (E.E.G. verdrag, art. 177, lid 2; E.G.A. verdrag, art. 150, lid 2). Over de juiste draagwijdte van de termen « nationale rechterlijke instanties waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep » en de controverse waartoe zij geleid heeft, raadpl. *Waelbroeck* noot onder App. La Haye, 30 juni 1961 (*Journal des Tribunaux*, 1962, bl. 60 en 61, alsmede de in de noten 8 tot 10 aangehaalde auteurs); *L.P. Suetens*, Préjudiciële vragen in het E.E.G.- en E.G.A.-recht (Rechtsk. Weekbl. 1963, kol. 1916 en 1917).

(79) Om 't even of een nationale rechtbank zich vrijelijk of wel verplicht tot het Hof van Justitie heeft gewend, dezès uitspraak hetzij over de uitlegging van het verdrag of van de door een instelling der gemeenschap verrichte handeling, hetzij over de geldigheid van deze handeling, moet door die rechtbank nageleefd worden (*Dumon* en *Rigaux*, op. cit. bl. 56; *Croquez*, Aspects juridiques du Marché commun. Le droit européen 1958, bl. 13; *Willemetz*, Rôle des juridictions nationales dans l'interprétation du traité de Rome, Droit Européen 1958, bl. 145 en 146; *L.P. Suetens*, Rechtskundig Weekblad 1963, kol. 1922).

Over het belang, voor de vrijwaring van de individuele rechten, dat het beroep op het Hof van Justitie tot uitlegging van de verdragen en reglementen der Gemeenschappen zal opleveren, zie *Jeantet* (*Sem. Juridique*, 1963, nr. 13177). *W. van Gerven*, Om de schorsing van nationale procedure inzake miskenning van Exclusiviteitscontracten op grond van Europeesrechtelijke bepalingen (Rechtskundig Weekblad, 1961, kol. 2225 en vlg.).

(80) *H. Rolin*, Annalen voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen 1953, nr. 52, bl. 327.

(81) *W. Ganshof van der Meersch*, La Constitution belge et l'évolution de l'Ordre juridique international (Annalen voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen, 1952, nr. 49, bl. 350 en vlg.); Le Plan Schuman et la Constitution belge (Revue de l'Université de Bruxelles 1951-1952, bl. 36 tot 47).

(82) De Rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen (Rechtskundig Weekblad, 1963, kol. 1418).

(83) en (84) *Mertens de Wilmars*, loc. cit. kol. 1418 en 1431; *Dumon*, Des répercussions sur les Etats membres de la création et du fonctionnement des Communautés européennes, bl. 5; *N. Catalano*, Manuel de droit des Communautés européennes, bl. 19 en 425; *Donner*, La Justice, facteur d'unité et d'égalité du droit (*Journal des Tribunaux* 1962, bl. 650, kol. 2).

(85) *Gaudet*, loc. cit., bl. 21; *Dumon*, La formation de la règle de droit dans les communautés européennes, bl. 14.

(86) art. 14, lid. 2.

(87) Zie o.m. de artikelen 36, 38, 47, lid 3, 54, laatste lid, 58, § 4, 59, § 7, 61, 63 tot 65, 66, § 6, en 68, § 6.

(88) artikelen 44 en 92.

(89) E.G.K.S. verdrag artikel 92.

(90) Zie o.m., voor de E.G.K.S., de in de gemeenschap geldende regelen betreffende de maximum of minimum prijzen bij sommige verkopen (artikelen 60 en volgende).

(91) Bij voorbeeld, op het stuk van overeenkomsten tussen ondernemingen (art. 85 van het E.E.G. verdrag). Raadpl. *D. Vignes*, La réglementation des ententes et des monopoles (Revue de droit international et de droit comparé, 1963, nr. 1, bl. 17).

(92) Raadpl. o.a. *G. Durry*, « Ouragan européen sur les contrats d'exclusivité », *Dall.* 1963, Chron. XXVIII.

(93) Zie de verklaringen, in de Senaat, van de H. *Duvieux* en van de Minister van de Middenstand, in de loop van de bespreking van het voorstel van wet betreffende de concessies van alleenverkoop, dat de wet van 27 juli 1961 geworden is (Parl. hand. Senaat, vergadering van 5 juli 1960, bl. 2021).

(94) *Gaudet*, loc. cit. bl. 23.

(95) *Mast*, Annalen voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen, 1953, nr. 52, bl. 26 en 27.

(96) E.G.K.S. verdrag art. 21; E.E.G. verdrag, art. 138; E.G.A. verdrag art. 108.

(97) E.G.K.S. verdrag, art. 27; E.E.G. verdrag, art. 146; E.G.A. verdrag, art. 116.

(98) « Un jeu de saute-mouton juridique » *A. Braun*, noot onder Parijs, 26 januari 1963 (*Journal des Trib.*, 1963, bl. 172, kol. 3).

(99) *P. de Visscher*, Rapport 1957, bl. 82; *Dumon* et *Rigaux*, op. cit., bl. 64.

(100) Raadpl. *W. Ganshof van der Meersch*, Organisation Européennes. Les institutions, bl. 279 en volg.

(101) Art. 171.

(102) Art. 143.

(103) Omtrent de verschillen in de procedure, bij tekortkoming van een Staat, naargelang het geschonden verdrag het E.G.K.S. verdrag is, of een van de verdragen van Rome, raadpl. *Chevallier*, noot onder Hof van Justitie 14 december 1962 (*Dalloz*, 1963, bl. 297 en volgende, inzonderheid bl. 301 en 302).

(104) Zo beslist het arrest van 5 februari 1963 (*Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen*, 1963, bl. 421) niet alleen dat «ten einde vast te stellen of in- en uitvoerrechten en heffingen van gelijke werking in strijd met het in artikel 12 (van het E.E.G. verdrag) vervatte verbod zijn verhoogd, dient te worden uitgegaan van de in- en uitvoerrechten en heffingen welke de Lid-Staat bij het in werking treden van het Verdrag daadwerkelijk heeft toegepast», maar ook, dat evengemeld artikel 12 «rechten schept ten bate der justiciabelen, welke handhaving aan de nationale rechters kan worden gevraagd».

(105) Gedr. st. Kamer, zitting 1959-1960, nr. 374-1, bl. 15. Hierover, dat deze «ontwikkeling» zich echter beweegt in de richting van de voorrang van het verdrag, raadpl. *Dehousse*, La ratification des traités, bl. 203.

(106) Cass. 11 december 1953 (*Arr. Verbr.* 1954, 252); 18 november 1957, redenen (*ibid.* 1953, 162).

(107) *Mast*, Revue critique de jurisprudence belge, 1954, bl. 93 en vlg.

(108) Beschikking van 28 oktober 1952. Deze beschikking werd bevestigd en aangevuld door de beschikking nr. 22-60 van 7 september 1960 (*Publikatieblad van 29 september 1960*, bl. 1248 en 1249). Artikel 4 van deze beschikking bepaalt de wijze van kennisgeving van de beschikkingen die van individuele aard zijn.

Het eerste nummer van het Publikatieblad van de E.G.K.S. verscheen op 30 december 1952.

(109) Op 20 april 1958 is het Publikatieblad van de E.G.K.S. aldus het «Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen» geworden.

(110) Bij de beschikking nr. 22-60 van 7 september 1960 (*Publikatieblad van 29 september 1960*) heeft de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S. een gelijkaardige bepaling aangenomen (art. 6): «De beschikkingen... waarvan de openbaarmaking dwingend wordt voorgeschreven, treden in werking met ingang van de daarin aangegeven dag of, wanneer geen datum is vastgesteld, op de twintigste dag na de datum van uitgifte van het betreffende nummer van het Publikatieblad».

(111) Een Frans decreet van 14 maart 1953 (*Dalloz* 1953 — *Législation* bl. 94), na de regelen voor de bekendmaking van de door Frankrijk gesloten internationale overeenkomsten te hebben vastgelegd, bepaalt in artikel 3, lid 3: «Les dispositions du présent article ne sont pas applicables aux règlements émanant d'une organisation internationale, lorsque ces règlements sont intégralement publiés dans le Bulletin officiel de cette organisation, offert au public, et lorsque cette publication suffit, en vertu des dispositions expresses d'une convention engageant la France, à rendre ces règlements opposables aux particuliers»;

(112) *Ch. del Marmol* en *L. Dabin*, op. cit., bl. 56 en 57.

(113) *Chevallier* (Revue du droit public et de la science politique, 1962, bl. 655).

(114) en (115) Senaat, Vragen en antwoorden, zitting 1961-1962, bl. 395.

(116) In Frankrijk is er voorgesteld dat een dienst van het Ministerie van Justitie de Franse rechterlijke instanties op regelmatige tijdstippen kennis zou geven van alle communautaire teksten die in Frankrijk tot toepassing kunnen komen, en ook van de rechtspraak van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen (*Chevallier*, Revue du droit public et de la science politique, 1962, bl. 655). Deze schrijver voegt eraan toe: «Cette publicité est une condition *sine qua non* de l'application et de l'interprétation, par nos juges, du droit communautaire».

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 2 mei 1963.

Eerste voorzitter : M. Giroul.
Raadsheer-verslaggever : M. Moriamé.
Advokaat-generaal : M. Delange.
Advokaten : Mrs. Philips en Ansiaux.

Arbeidsongeval op de weg naar of van het werk. — Begrip van de normale weg. — Aard van de redenen, die een afwijking hiervan wettigen.

De door het wetsbesluit van 13 december 1945 bedoelde normale weg naar of van het werk is niet noodzakelijk de rechtstreekse weg tussen de verblijfplaats van de arbeider of die waar hij gaat eten en de plaats waar hij zijn werk uitoefent, en het omgekeerde; de weg houdt niet op normaal te zijn wanneer de arbeider van de rechtstreekse weg afwijkt of ophoudt hem om gegronde redenen te volgen.

Ofschoon het wetsbesluit op een beperkende wijze moet geïnterpreteerd worden is de opvatting van de bestreden beslissing als zouden alleen die redenen gegrond zijn, die hun oorsprong vinden in de omstandigheden, welke de normale weg moeilijk begaanbaar, gevaarlijk of gewoonweg lastig maken, strijdig met de wil van de wetgever. (zie nader het arrest.)

Soupart t/ Patroonkas voor handel en nijverheid.

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 november 1961 door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel in hoger beroep gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen (gezegde besluitwet voor onbepaalde duur door de wet van 10 juli 1951, artikel 12, verlengd); 1 en 2 van de op 28 september 1931 samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen (gezegd artikel 1 door de besluitwet van 9 juni 1945, artikel 1, gewijzigd en gezegd artikel 2, door de besluitwet van 10 juli 1951, artikel 1, gewijzigd);

doordat het bestreden vonnis, na, zoals de eerste rechter, vastgesteld te hebben dat het litigieus ongeval zich voorgedaan heeft wanneer aanlegger, toen hij naar zijn woonplaats terugkeerde, een kleine omweg maakte om zijn maaltijd van 's middags te kopen, weigert aan dit ongeval de aard toe te kennen van een ongeval op de weg van of naar het werk overkomen, om de redenen dat aanlegger zich aldus welbewust van de normale weg van het werk zou verwijderd hebben, om een reden welke vreemd is aan zijn weg, en dat, daar de besluitwet van 13 december 1945 niet voor een uitbreidende interpretatie vatbaar is, de reden van de omweg slechts wettelijk is wanneer zij aan de weg zelf onafscheidelijk verbonden is, zoals bij voorbeeld het feit van werken, beschadigingen of elke andere omstandigheid welke de normale weg niet begaanbaar, gevaarlijk, laat staan gewoonweg pijnlijker maakt, weze het zelfs subjectief ten overstaan van een bepaalde arbeider,

eerste onderdeel, dan wanneer, daar de besluitwet van 13 december 1945 in de normale weg deze rangschikt welke door de arbeider af te leggen is van de plaats van zijn werk naar de plaats waar hij gaat eten, de kleine omweg voor de aankoop van de maaltijd verricht rechtstreeks in de vooruitzichten van de wetgever valt (schending van al de in het middel aangeduide wetsbepalingen, inzonderheid van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945);

tweede onderdeel, dan wanneer de door de besluitwet van 13 december 1945 in acht genomen normale weg niet noodzakelijk de meest rechtstreekse weg is en de wettelijkheid van een door de arbeider gedane omweg — vooral indien de omweg onbeduidend is — niet beperkt wordt tot de uit de staat van de weg zelf voortvloeiende oorzaken (schending van al de in het middel aangeduide wetsbepalingen, inzonderheid van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945);

Over de twee onderdelen:

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat aanlegger de plaats van zijn werk te Ukkel, Vanderkinderenstraat, verlaten hebbende en zich naar huis te Sint-Gillis, Schotlandstraat, begevende om er te ontbijten, van de tram stapte op de hoek van de Overwinningsstraat en van de Munthofstraat, van waaruit hij zijn tehuis kon bereiken hetzij langs de Metaalstraat, hetzij door de Munthofstraat en de Bronstraat, wegen welke beide als normaal beschouwd worden, dat hij de tweede weg koos, dat hij, op de Dillensplaats gekomen niet rechts in de Bronstraat draaide, maar gezegde plaats overstak om zijn maaltijd voor de middag te gaan kopen in een beenhouwerij gelegen 33, Munthofstraat, voorbij de Bronstraat, dat, vlak bij deze beenhouwerij, hij van het voetpad afstapte om andere voetgangers in te halen en door een uit de tegenovergestelde kant komende wagen, welke langs het voetpad reed, omvergeworpen werd;

Dat het vonnis weigert als wettig de reden aan te nemen waarvoor aanlegger lichtjes afgeweken is van de rechtstreekse weg, door hierop te steunen dat alleen wettig is de reden welke « met de weg zelf onafscheidelijk verbonden is, zoals bij voorbeeld het feit van werken, beschadigingen of elke andere omstandigheid welke de normale weg niet begaanbaar, gevaarlijk, laat staan gewoonweg pijnlijker maakt, weze het zelfs subjectief ten overstaan van een bepaalde arbeider », hetgeen ter zake niet het geval is;

Maar overwegende dat uit de voordracht aan de Regent welke de besluitwet van 13 december 1945 voorafgaat volgt dat de normale weg naar of van het werk door gezegde besluitwet bedoeld niet noodzakelijk de rechtstreekse weg is tussen de verblijfplaats van de arbeider of die waar hij gaat eten en de plaats waar hij zijn werk uitoefent, en het omgekeerde, en dat de weg niet ophoudt normaal te zijn wanneer de arbeider van de rechtstreekse weg afwijkt of ophoudt hem om gegronde redenen te volgen;

Dat bovengemelde voordracht preciseert « het ware gewaagd een theoretische bepaling van de normale weg te geven » en er onder meer aan toevoegt dat de arbeider die uit eigen beweging en « zonder voldoende reden » een ongewone omweg maakt, niet meer een normale weg volgt;

Overwegende dat daaruit moet afgeleid worden dat, indien de wetgever geoordeeld had dat deze « voldoende redenen » hun oorsprong slechts konden vinden in de omstandigheden welke de normale weg moeilijk be-

gaanbaar, gevaarlijk of gewoonweg lastig maken, hij niet zou nagelaten hebben het nader aan te duiden ;

Overwegende, weliswaar, dat de besluitwet van 13 december 1945 op een beperkende wijze moet geïnterpreteerd worden, maar dat door als enige voldoende en wettelijke redenen die, welke hij vermeldt, te beschouwen, de rechter van deze besluitwet een interpretatie geeft welke in strijd is met de wil van de wetgever ;

Dat het middel gegrond is ;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, behalve in zover het het beroep van verweerster ontvangt en het, gelet op de wet van 20 maart 1948, verweerster tot de kosten van de twee gedingen veroordeelt ;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden ;

Veroordeelt verweerster tot de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Nijvel, zetelende in graad van beroep.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 26 april 1963.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. Moureau en De Bock.
Substituut-auditeur-generaal : M. Duchatelet.

Openbare ambtenaren en beambten. — Pensioenregeling. — Syndicale raad van advies.

Artikel 6 van het K.B. van 20 juni 1955 is niet alleen van toepassing op de K.B. vastgesteld op basis van artikel 66, tweede lid van de grondwet, doch ook op de K.B. vastgesteld op basis van artikel 67 van de Grondwet.

De wetgeving op de rust- en overlevingspensioenen is een der bestanddelen van het statuut van de ambtenaren der openbare diensten. Artikel 191 van het K.B. van 10 maart 1961, dat aan de tijdelijke personeelsleden, wanneer zij in vast verband worden benoemd, sommige voordelen ontnemt welke zij genoten door het feit dat zij aan de sociale zekerheidsregeling waren onderworpen, en als compensatie de duur van de administratieve diensten die voor de berekening van hun pensioen in aanmerking komen, verhoogt, wijzigt het statuut van de personeelsleden der openbare diensten, dergelijke wijziging moest voor advies aan de syndicale raad van advies worden voorgelegd.

Talloon en Urbain / Belgische Staat (Minister van Financiën, Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, Minister van Verkeerswezen, Minister van Landsverdediging, Minister van Sociale Voorzorg, Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur).

Arrest nr. 10.000

Gezien het op 17 mei 1961 ingediende verzoekschrift waarbij Lucienne Talloon, echtgenote F. El. Rashidi, en Robert Urbain de nietigverklaring vorderen van artikel 1, § 1, van het koninklijk besluit

van 10 maart 1961, genomen ter uitvoering van artikel 24 van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1957 ;

Overwegende dat verzoekster als tijdelijk lid van het Rijkspersoneel van 1 januari 1942 tot 1 januari 1949 onderworpen is geweest aan de wet van 18 juni 1930 houdende herziening van de wet van 10 maart 1925 op de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood der bedienden ; dat krachtens artikel 14, B, van die wet, haar stortingen werden aangewend tot het verzekeren van een te haren voordele gevestigde ouderdomslifrente volgens haar keuze ingaande tussen vijftig en zestig jaar en, in geval van overlijden vóór de ingetotreding van haar ouderdomsrente, tot het verzekeren van een kapitaal tot vestiging van een lijfrente gelijk aan 30 t.h. van de ouderdomsrente, ten voordele van de overlevende echtgenoot ;

Overwegende dat verzoeker als tijdelijk lid van het Rijkspersoneel van 7 maart 1942 tot 1 januari 1950 onderworpen is geweest aan genoemde wet van 18 juni 1930 ; dat, krachtens artikel 14, B van die wet, zijn stortingen werden aangewend tot het verzekeren van een te zijnen voordele gevestigde ouderdomslifrente volgens zijn keuze ingaande tussen vijftig en vijfenzestig jaar en, ingeval hij overleden was vóór de ingetotreding van die rente, tot het verzekeren van een lijfrente ten voordele van zijn weduwe, zijn bloedverwanten in de nederdalende en de opgaande lijn ;

Overwegende dat verzoekster zich door haar stortingen een rente heeft gevestigd van 5.042 frank 's jaars op de leeftijd van zestig jaar en verzoeker een rente van 2.135 F per jaar op de leeftijd van vijfenzestig jaar ;

Overwegende dat artikel 1, § 1, van het koninklijk besluit van 10 maart 1961 bepaalt :

« Wanneer ingevolge de benoeming van een agent door de openbare machten, de aan deze benoeming voorafgaande diensten in aanmerking genomen worden om de pensioenrechten van de betrokkenen en van hun rechthebbenden vast te stellen in de pensioenregeling waaronder de agent vanaf bedoelde benoeming valt, zijn de instellingen die, uit hoofde van die diensten, bijdragen hebben geïnd met het oog op het vestigen van een rust- en overlevingspensioen, van iedere verplichting jegens de betrokkenen en zijn rechthebbenden ontslagen, doch zij zijn ertoe gehouden aan de overheid die met het beheer van de regeling voor overlevingspensioenen belast is, de hierna genoemde sommen te storten :

« 1° de wiskundige reserves van de renten en vergoedingen gevestigd overeenkomstig de wetten betreffende de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdige dood en van de wet van 12 juli 1957, gewijzigd bij de wet van 22 februari 1960 ;

« 2° de persoonlijke en werkgeversbijdragen gestort aan het Toelagenfonds voor bedienden ;

« 3° de persoonlijke en werkgeversbijdragen bestemd tot het vestigen van de rust- en overlevingspensioenen, gestort krachtens de wet van 21 mei 1955, de wet van 12 juli 1957 of de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, onder aftrek van het gedeelte der bijdragen dat rechtstreeks door de werkgever werd betaald aan de verzekeringsinstellingen waarbij de agent aangesloten was en, in voorkomend geval, van de uitkeringen die werden verstrekt.

« Ingeval het rustpensioen niet ten bezwarende

titel verworven is, zijn de terugbetaalde sommen uitsluitend bestemd tot de financiering van de overlevingspensioenen.

« De diensten die aanleiding geven tot bovengenoemde terugbetaling worden in aanmerking genomen om het pensioen van de betrokkenen en hun rechthebbers te bepalen, onverminderd de bepalingen die de leeftijd vaststellen van dewelke af die diensten kunnen aangenomen worden »;

Overwegende dat de verzoekers zich beroepen op schending van artikel 6 van het koninklijk besluit van 20 juni 1955 houdende syndicaal statuut van het personeel der openbare diensten, in zover de bestreden bepaling niet voor advies is voorgelegd aan de algemene syndicale raad van advies, ofschoon zij hun materiële toestand wijzigt;

Overwegende dat luidens artikel 6 van het koninklijk besluit van 20 juni 1955 houdende syndicaal statuut van het personeel der openbare diensten, de voorstellen die betrekking hebben op de statuten van het personeel der openbare diensten voor advies aan de syndicale raden van advies worden voorgelegd;

Overwegende dat luidens het verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 14 december 1937 houdende oprichting der personeelsraden bij de Staat moest worden voorzien dat die raden, welke de voorlopers waren van de syndicale raden van advies, « een onderzoek en een bestudering konden wijden inzonderheid aan... 3° de toepassing van de algemene beginselen inzake arbeidsvoorwaarden, zoals de werving, de bevordering, de tucht, de bezoldiging, de pensioenregeling »; dat de besluiten van 11 juli 1949 en van 20 juni 1955 die later de regelen inzake syndicale raadpleging hebben vastgesteld, de bevoegdheid van de raden van advies niet hebben beperkt; dat uit het bij het koninklijk besluit van 20 juni 1955 gevoegde advies van de afdeling wetgeving blijkt dat de Regering bedoelde dat voortaan niet alleen de koninklijke besluiten vastgesteld op basis van artikel 66, tweede lid, van de Grondwet, maar ook die vastgesteld op basis van artikel 67 van de Grondwet, voor advies aan de syndicale raden van advies zouden worden voorgelegd;

Overwegende dat de wetgeving op de rust- en overlevingspensioenen een der bestanddelen van het statuut van de ambtenaren der openbare diensten is; dat de bestreden bepaling aan de tijdelijke personeelsleden, wanneer zij in vast verband worden benoemd, sommige voordelen ontnemt welke zij genoten door het feit dat zij aan de sociale zekerheidsregeling onderworpen waren, en als compensatie de duur van de administratieve diensten die voor de berekening van hun pensioen in aanmerking komen, verhoogt; dat die wijziging van het statuut van het personeel der openbare diensten voor advies aan de algemene syndicale raad van advies moest worden voorgelegd; dat aan dit substantieel vormvereiste niet voldaan is.

Besluit :

Artikel 1. — Artikel 1, § 1, van het koninklijk besluit van 10 maart 1961, genomen ter uitvoering van artikel 24 van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1957, is vernietigd.

Artikel 2. — Van dit arrest zal een uittreksel in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

Artikel 3. — De kosten, bepaald op 1.500 F komen ten laste van de Staat tot een bedrag van 250 F voor elk van de betrokken ministeries.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 14 juni 1962.

Voorzitter : M. Michielsens.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin en Grenez.

Advokaat-generaal : M. Verhoeven.

Advokaten : Mrs. Osselaer en De Vis.

Spoorweg en buurtspoorwegen. — Door de reizigers in acht te nemen verplichtingen bij het oversteken van sporen.

Bij het oversteken van de sporen moeten de reizigers voor hun eigen veiligheid instaan. Alvorens zich op de sporen te begeven, in welke omstandigheid ook, moeten zij zich vergewissen of zij dit zonder gevaar kunnen doen. In het geval dat zij dit niet doen, kunnen zij tegen de N.M.B.S. geen aanspraken stellen op de grond, dat deze onderneming nagelaten zou hebben bijkomende en altijd mogelijke voorzorgsmaatregelen te treffen.

We Poelmans t/ N.M.B.S.

Gezien, in regelmatige vorm voorgebracht, de door de wet vereiste stukken;

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ontvankelijk is;

Overwegende dat het bestreden vonnis de feitelijke bestanddelen van het kwestieus spoorwegongeval nauwkeurig heeft omschreven; dat het Hof zich aan deze uiteenzetting houdt;

Dat het terecht is en op grond van oordeelkundige beweegredenen die het Hof overneemt, dat de eerste Rechter beslist heeft dat het ongeval uitsluitend te wijten was aan de grove onvoorzichtigheid van het slachtoffer, en dat hij bijgevolg de eis heeft afgewezen;

Overwegende dat de bewijsvoering door appellanten aangehaald door de eerste Rechter werd besproken en weerlegd; dat zij geen element aanvoeren dat de motivering van het bestreden vonnis kan ontzenuwen;

Dat het namelijk vaststaat dat het reglementaire fluitsignaal, gepast door het personeel van de goederentrein werd gegeven; dat bijgevolg alle beschouwingen betreffende een aanwijzingsteken « F.S. » of de kennis van het reglement door de bestuurders van de goederentrein ter zake niet dienend zijn.

Dat verder de verwijten van appellante betreffende de inrichting van het station, het doorrituur of de snelheid van de goederentrein geen oorzakelijk verband vertonen met het ongeval, dat de reizigers voor hun veiligheid moeten zorgen en dat het hun opgelegd is, in alle omstandigheden, alvorens zich op de sporen te wagen, zich te vergewissen of zij zulks zonder gevaar kunnen doen; dat bij gebreke deze voorzichtigheid aan de dag te hebben gelegd, het slachtoffer, en in huidige geval zijn rechthebbende, bijkomende en altijd mogelijke voorzorgsmaatregelen vanwege geïntimeerde niet kunnen inroepen om haar verantwoordelijkheid in het gedrang te brengen;

Overwegende dat de eis bijgevolg ongegrond is, zowel op grond van artikelen 1382 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek, als op grond van artikel 4 van de wet van 25 augustus 1891; dat het inderdaad bewezen is dat de oorzaak van het ongeval aan geïntimeerde niet kan toegeschreven worden;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935.

Gehoord in openbare zitting, het eensluidend advies van de Heer Advokaat Generaal Verhoeven;
Ontvangt het beroep en verklaart het ongegrond;
Bevestigt het bestreden vonnis;
Verwijst appellanten in de beroepskosten.

NOOT: Het bij arrest bevestigde vonnis van de burgerlijke rechtbank te Leuven d.d. 24 februari 1959 verscheen in het R.W. 1959/60, 138.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 9 maart 1962.

Voorzitter: M. Van Mallegghem.

Raadsheren: M.M. De Grootte en Beeckman.

Eerste Advokaat-generaal: M. Vanhoudt.

Advokaat: M. De Rouck.

1. **Rechterlijke inrichting.** — Het advies van het O.M. moet op straffe van nietigheid in openbare terechtzitting worden gegeven.

2. **Afstamming.** — Ontkenning van de wettigheid van een kind.

1. *Het advies van het O.M. moet in openbare terechtzitting gegeven worden; dit vormvereiste is voorgeschreven op straf van nietigheid. De nietigheid moet ambtshalve worden opgeworpen.*

2. *Het bewijs van het verborgen gehouden te hebben van de geboorte van het te ontkennen kind in de zin van de artt. 313, eerste lid en 316 laatste lid B.W., wordt geacht te zijn geleverd, indien het kind niet ter plaatse van de echtelijke woonplaats is geboren en de aangifte ervan in afwezigheid van de man gedaan werd.*

V.H. t./ V.H. en H.

Gezien de stukken o.m. in eensluidende uitgifte overgelegd, de vonnissen tussen partijen geweest, bij verstek tegen geïntimeerden, oorspronkelijke verweerders, door de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde, eerste Kamer met drie rechters, de dato 10 februari 1954 en 18 oktober 1955;

Overwegende dat het beroep tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld;

Overwegende dat geïntimeerden verstek maken wegens niet verschijnen;

Overwegende dat het advies van het Openbaar Ministerie moet gegeven worden in openbare terechtzitting; dat deze vormvereiste gesteld is op straf van nietigheid van het vonnis (Cass. 13-11-1930, Pas. I. 358, art. 96 grondwet, art. 122 W.B.R.);

Overwegende dat de uitgifte van de bestreden vonnissen niet vermeldt dat het Openbaar Ministerie zijn advies heeft uitgebracht in openbare terechtzitting;

Overwegende dat het bewijs aldus niet voorligt dat gemeld vormvereiste vervuld werd; dat de nietigheid van de vonnissen ambtshalve moet worden opgeworpen;

Overwegende dat de vordering strekt tot ontkenning door appellant van het vaderschap van het kind V.H. Marie, geboren te Dendermonde op 9 juni 1953, en gesteund is op art. 312, 2° en art. 313, 1° B.W.;

Overwegende dat uit de elementen der zaak blijkt dat H. toenmalige echtgenote van appellant, in december 1946, de echtelijke woning te Denderleeuw heeft verlaten, zich in een andere gemeente heeft gevestigd

en sedertdien nooit meer het echtelijk leven heeft her-nomen;

Overwegende dat echter hieruit niet volgt dat appellant wegens verwijdering gedurende de wettelijke periode van conceptie in de fysische onmogelijkheid heeft verkeerd gemeenschap te hebben met H.;

Overwegende dat wel bewezen is dat de moeder gedurende gemelde periode, zich schuldig heeft gemaakt aan overspel; dat zij uit dien hoofde door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van de correctionele rechtbank te Dendermonde, de dato 1 juni 1953, veroordeeld werd; dat uit het strafdossier blijkt dat de vrouw en de medeplichtige V.R. sedert 1951 te Lebbeke samenleefden als man en vrouw;

Overwegende dat eveneens de verberging van de geboorte bewezen is;

dat immers uit de geboorteakte van het kind blijkt dat de geboorte plaats had te Dendermonde, buiten de echtelijke woonst, en dat de aangifte gedaan werd door de vroedvrouw, in afwezigheid van appellant;

dat zulks volstaat om het verborgen houden van de geboorte, in de zin van art. 313, eerste lid en 316, laatste lid B.W. te doen aanvaarden;

Overwegende dat dient te worden aangenomen dat appellant slechts in de maand augustus 1953 de geboorte vernomen heeft;

Overwegende dat het feit dat H. M.G. gedurende de wettelijke periode van conceptie in concubinaat heeft geleefd met V.R. voldoende aantoon dat appellant in de zedelijke onmogelijkheid heeft verkeerd geslachtsbetrekkingen te hebben met tweede geïntimeerde;

Overwegende dienvolgens dat de vordering, ontvanke-lijk en gegrond is in zover zij gesteund is op art. 313 al. 1, B.W.;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer eerste advocaat-generaal Vanhoudt in zijn eensluidend advies gegeven in openbare terechtzitting,

Verleent verstek tegen geïntimeerden wegens niet verschijnen;

Verklaart het beroep ontvanke-lijk en gegrond;

Verklaart nietig de vonnissen a quo;

Opnieuw wijzend, verklaart de vordering ontvanke-lijk en gegrond; dienvolgens zegt voor recht dat appellant V.H. Petrus de vader niet is van het kind V.H. Marie, geboren te Dendermonde op 9 juni 1953, er ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand als kind van appellant en van H.; beveelt dat dit kind de naam van appellant niet zal mogen dragen en tot dezes familie niet behoort;

Zegt dat het beschikkend gedeelte van dit arrest zal overgeschreven worden door de ambtenaar van de burgerlijke stand in de lopende registers der stad Dendermonde op enkel vertoon van de expeditie van het onderhavig arrest en dat melding ervan zal gemaakt worden ten rande van de geboorteakte, en op de jaarlijkse en tienjaarlijkse tabellen;

Veroordeelt eerste geïntimeerde qualita qua tot de kosten van beide aanleggen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

4e Kamer. — 5 juni 1962.

Voorzitter : M. Vanden Abeele.
Raadsheren : M.M. Morel de Westgaver en de Preter.

Advokaat-generaal : M. de Geest.
Advokaten : Mrs. Valcke (Veurne)
en Geert Baert (Gent).

Overspel. — Morele schade. — Symbolische frank. — Stoffelijke schade.

De morele schade van de burgerlijke partij wordt hersteld door de veroordeling; de materiële schade spruit niet voort uit het misdrijf van overspel.

O.M. en M.V. t/ Z. Dr., en K.B.

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig ingesteld werd;

Overwegende dat de zaak definitief beslecht werd op strafrechtelijk gebied en er enkel dient uitgesproken ten aanzien van de burgerlijke vordering;

Overwegende dat M.V. aanvoert dat zijn echtgenote hem verlaten heeft met de twee kinderen om samen te leven met K.B. en dat hij daardoor stoffelijke en morele schade heeft geleden voor een door hem gevorderd bedrag van tweemaal 100.000 F;

Overwegende dat de eerste rechter hem wegens morele schade de som van één frank heeft toegekend met de kosten van stelling van de burgerlijke partij;

Overwegende dat op de eis van de burgerlijke partij niet kan worden ingegaan; dat de materiële schade immers niet voortspruit uit het misdrijf van overspel doch wel uit het verlaten van haar huisgezin wat niet het voorwerp uitmaakt van de telastlegging;

Overwegende dat de morele schade reeds in overwegende maat hersteld werd door de uitgesproken veroordeling; dat voor het overige de rechtbank zich oordeelkundig heeft gehouden overeenkomstig de algemene en gevestigde rechtspraak; dat er geen termen voorhanden zijn om een grotere morele schadevergoeding toe te kennen dan de symbolische frank;

Om deze redenen :

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935, art. 211 W.B.S.V., alle wetsbepalingen door de voorzitter op deze terechtzitting aangeduid,

Het Hof, wijzende op tegenspraak; ontvangt het beroep en erover beslissend bevestigt het bestreden vonnis; verwijst de burgerlijke partij in haar kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

2e Kamer. — 17 mei 1961.

Voorzitter : M. J. Petit.
Rechters : M.M. Mahillon en Delva.
Advokaten : Mrs. Roba en Smolders.

Principiële octrooibaarheid van kledingstukken mits verwezenlijking van een dank zij functionele eigenschappen bekomen praktisch voordeel. — Niet onverenigbaar met de toepassing op dezelfde kledingstukken van de wetgeving op de tekeningen en modellen. — Nietigheid van het brevet bij ontstentenis van oorspronkelijkheid en nieuwigheid ten opzichte van de tegen het kwestieuze brevet ingeropen tijdsprioriteiten.

De octrooibaarheid van een kledingstuk mag niet a priori worden uitgesloten, doch moet in principe worden aangenomen in geval de snit of de algemene samenstelling een technische uitwerksel heeft in de zin van een praktisch voordeel, m.a.w. in geval de uitvinding het verwezenlijken van een welbepaalde industriële uitslag mogelijk maakt.

De vatbaarheid voor wettelijke bescherming als brevet is niet onverenigbaar met de toepassing op hetzelfde kledingsstuk van de beschikkingen van het Koninklijk Besluit van 29 januari 1935 op de tekeningen en modellen, in zover de opvatting, de snit en/of de onderlinge verhouding van de stukken waaruit het kledingstuk is samengesteld, tot nieuwe vormgeving aanleiding geeft, terwijl het anderzijds aan de voormelde maatstaven van octrooibaarheid beantwoordt.

De aanbevelingen die « bij voorkeur » in het brevet worden gesuggereerd, zonder evenwel formeel als octrooi te worden opgevorderd, zijn niet dienend ter zake.

Beantwoordt geenszins aan de geldigheidsvereisten het brevet — het vermeende brevet — dat niets anders dan het eenvoudig aanwenden van aan voorafbestaande uitvindingen of vroegere publicaties ontleende bestanddelen blijkt te zijn, in plaats van het oorspronkelijk verwerken dezer bestanddelen.

N.V. Van Moer t/ N.V. Ets. Neiryneck-Holvoet.

Overwegende dat de vordering strekt tot schade-loosstelling wegens namaak van een werkkledij, door aanlegster N.V. Van Moer onder de benaming « Tween Kleed » aangeduid en blijkens aanvraag op 19 maart 1955 ingediend, op haar naam onder nummer 536646 gebreveteerd ;

Overwegende dat bedoeld brevet, luidens de beschrijvende staat die tot toelichting van deszelfs aanvraag werd neerglegd, betrekking heeft op het nastreven van een volmaaktere werkwijze bij het vervaardigen van werkklederen (overalls, stofjassen, werkkleien, enz...) dank zij vereenvoudigde snit en doeltreffend verenigen der onderdelen, zulks ten einde een type van werkkledij op de markt te brengen dat :

— enerzijds voor twee verscheiden maten dienen kan ;

— anderzijds, bij voldoende ruimte, een fraaie aanblik biedt ;

Overwegende dat verweerster de gelijkenis van de onder haar verantwoordelijkheid gefabriceerde werkklederen met de op naam van aanlegster gebreveteerde werkklederen geenszins octrooibaar zijn en evenmin oorspronkelijk noch nieuw, ingevolge het

voorafbestaan van identische uitvindingen of desbetreffende publicaties;

I. Octrooibaarheid.

Overwegende dat de octrooibaarheid van een kledingstuk a priori niet mag worden uitgesloten; dat ze in principe moet worden aangenomen in geval de snit of de algemene samenstelling een technisch uitwerkkel heeft in de zin van een praktisch voordeel m.a.w. in geval de uitvinding het verwezenlijken van een welbepaalde industriële uitslag mogelijk maakt;

dat de octrooibaarheid van zekere types van kledingstukken zelfs voor de hand ligt, zoals bijvoorbeeld bij het vliegenierspak of bij het duikerspak, waarvan de snit en de opvatting rechtstreeks verband houdt met de functie waartoe desbetreffend kledingstuk is bestemd;

Overwegende trouwens dat de vatbaarheid voor wettelijke bescherming als brevet niet onverenigbaar is met de toepassing op éénzelfde kledingstuk van de beschikkingen van het K.B. van 29 januari 1935 op de tekeningen en modellen, in zover de opvatting, de snit en/of de onderlinge verhouding van de stukken waaruit het kledingstuk is samengesteld, tot nieuwe vormgeving aanleiding geeft, terwijl het anderzijds aan de voormelde maatstaven van octrooibaarheid beantwoordt;

Overwegende echter dat de vordering enkel gesteund is op een inbreuk tegen de wetgeving op de octrooien;

dat het onderzoek naar de gebeurlijke vormverfraaiing van de kwestieuze werkkledij in casu dus niet dienend ter zake is;

Overwegende dat in het licht van bovengaande beschouwingen moet worden erkend, dat aanlegster te recht het monopolie over de werkkledij « Tween Kleed » bij brevet nr 536646 van 19 maart 1955 zou opeisen, in geval: 1) aan dit type van werkkledij een praktisch en economisch voordeel mocht verbonden zijn, zoals b.vb. het feit dat éénzelfde exemplaar voor twee maten in aanmerking komt; 2) ditzelfde type van werkkledij bovendien een karakter van nieuwigheid of oorspronkelijkheid bezitten mocht;

II. Wat de tijdsrioriteit betreft.

Overwegende dat, aangenomen de breveteerbaarheid van het door aanlegster ontworpen « Tween kleed », de rechtsgeldigheid van desbetreffend brevet met inachtneming van de door verweerster ingeroepen tijdsrioriteiten moet worden onderzocht;

Overwegende dat de stelling van verweerster ertoe strekt de in onderhavig brevet beschreven snit te herleiden tot een verschijningsvorm (een variante) van het alomgekende en in het publiek domein voorhanden zijnde « raglantype », waarvan het voorafbestaan niet wordt betwist;

dat verweerster, tot staving van haar thesis, verwijst enerzijds naar een in de Verenigde Staten van Amerika onder nr 2.135.139 op 1 november 1938 toegekend brevet en anderzijds naar ettelijke figuren die in de publicaties « L'Officiel de la Couture » et de la Mode de Paris » en « L'Art et la Mode » in de jaren 1953 en 1954 zijn verschenen;

Overwegende dat de eigenschappen van het door aanlegster opgeëist brevet, blijkens de tekst van dezes beschrijvende staat, volgender wijze worden gekenmerkt;

1. het samenstellen in één enkel geheel van borststukken en rugstukken, telkens met inbegrip van de daarbij behorende halve mouw, en het samenstikken

dezer stukken bij middel van de bovennaad, gaande van de halskraag tot de pols van de mouw;

2. het samenstikken van de binnenranden der beide mouwen door een tweede naad uitgaande van de pols van elke mouw en, blijkens de toegevoegde tekening, horizontaal doorlopend tot aan het ontmoetingspunt der onderscheiden borststukken en rugstukken; deze benedennaad mag « bij voorkeur » voortgaan langs lenden en benen;

3. het schuinschikken der borstzakken beiderzijds onder de voorstukken, en het « bij voorkeur » vasthechten van de klep der zakken bij middel van de benedennaad derzelfde voorstukken;

4. het vervaardigen van een werkkledij in overeenstemming met deze beschrijving en met de bijgaande tekeningen;

Overwegende dat de nauwkeurige vergelijking van het Amerikaanse brevet nr 2.135.139 en van de in voormelde modepublicaties door verweerster aangeduide figuren met de eerste drie der bovenbeschreven kenmerken van het brevet Van Moer, de tijdsrioriteit van eerstgemelde bescheiden ten opzicht van dit laatste brevet ten overvloede laat blijken;

dat al deze kenmerken, die inderdaad hetzij in het Amerikaanse brevet, hetzij in de ingeroepen tijdschriften onmiskenbaar terug te vinden zijn, klaarblijkelijk slechts varianten zijn van de wettelijk niet beschermde raglanvorm;

Overwegende dat de aanbevelingen die « bij voorkeur » in het brevet Van Moer worden gesuggereerd, in elk geval buiten beschouwing blijven, daar ze niet formeel als octrooi worden opgevorderd;

Overwegende dat aanlegster volhoudt dat haar uitvinding voornamelijk wordt gekenschetst door het samenbrengen in een oorspronkelijk verband van de onderscheiden hierboven uitgestippelde kenmerken die bij nader toezicht aspecten blijken te zijn van de aan het publiek domein prijsgegeven raglanvorm);

Dat hier de vraag rijst of het brevet Van Moer tot een louter opeenstapelen en samenvoegen van voorafbestaande elementen moet worden herleid, dan wel of ditzelfde brevet eigenschappen vertoont waardoor het ten opzichte van de aangevoerde tijdsrioriteiten een karakter van nieuwigheid kan laten gelden;

Overwegende dat, blijkens het vergelijkend nazicht waarvan zoëven sprake, het voor de hand ligt dat men zich hier enkel bevindt voor een eenvoudig aanwenden en niet voor een oorspronkelijke toepassing van aan voorafbestaande uitvindingen of vroegere publicaties ontleende bestanddelen, dan wanneer alleen de tweede onderstelling (oorspronkelijke toepassing) de nieuwigheid impliceert waarop de bedoelde tijdsrioriteiten geen vat hebben;

Overwegende dat het brevet Van Moer in deze voorwaarden geenszins aan de gestelde geldigheidsvereisten beantwoordt;

Overwegende dat de vordering, zoals ze werd ingesteld, derhalve niet gegrond voorkomt;

III. Wat de wederreis betreft.

Overwegende dat de tegenvordering gegrond voorkomt in zover ze strekt tot de nietigverklaring van het door oorspronkelijke aanlegster op 19 maart 1955, onder nr 536.646 neergelegd octrooi;

Overwegende dat de oorspronkelijke verweerster evenwel in gebreke blijft het bedrag der door haar opgelopen schade, zegge 250.000 F door controleerbare gegevens te verantwoorden;

dat het in deze omstandigheden gepast voorkomt dit bedrag, billijkheidshalve, op 10.000 F vast te stellen,

rekening houdend met het feit, dat verweerster ingevolge de tegen haar ingestelde eis genoodzaakt is geworden op deskundig advies beroep te doen ;

Overwegende, wat de gevorderde toelating tot publicatie betreft, dat, in acht genomen de verscheiden aspecten van het geding, oorspronkelijke verweerster op dit punt genoegzame schadeloosstelling zal bekomen door publicatie in de hieronder aangeduide voorwaarden ;

Om deze redenen :

Gelet op artikels 4, 9, 37 en 42 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken ;

Rechtsprekende op tegenspraak ;

Alle andere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende ;

Verklaart de vordering ontvankelijk doch ongegrond ; wijst aanlegster af van haar eis ;

Rechtdoende op de wedereis ;

Verklaart deze ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond ;

Verklaart nietig het onder nummer 536.646 op 19 maart 1955, op naam van de N.V. Van Moer in België neergelegd brevet ;

Verklaart dat het bedrag der bij wedereis gevorderde schadevergoeding ex aequo et bono op 10.000 F dient te worden vastgesteld ;

en veroordeelt aanlegster tot betaling aan verweerster van dat bedrag, met de gerechtelijke intresten ;

Veroorlooft oorspronkelijke verweerster het beschikend gedeelte van onderhavig vonnis, in gewone druk, onder rubriek « gerechtelijk herstel » in drie Belgische kranten van haar keuze te laten inlassen, op kosten van oorspronkelijke aanlegster ;

Geeft akte aan verweerster van het feit dat ze de hoofdvordering en de wedereis in iederen hoofde, op meer dan 25.000 F raamt, ten einde te voldoen aan de wettelijke voorschriften in zake bevoegdheid ;

NOOT : Er werd tegen dit vonnis beroep ingesteld. De zaak is nog steeds hangend vóór het Hof van Beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

2e Kamer. — 28 februari 1962.

Voorzitter : M. Lefevre.

Rechters : M.M. De Vriendt en Viaene.

Advokaten : Mrs. Van de Voorde, Lercangée, Cornelis en Duchêne.

Erfdienstbaarheid. — Recht van uitweg.

Wanneer een perceel als gevolg van de gedeeltelijke vervreemding van een groter erf, dat vroeger voor het geheel over een uitweg beschikte, ingesloten wordt, kan de koper van het ingesloten erf alleen een uitweg vorderen over het ander deel van het erf, dat hem niet verkocht werd.

De Decker t./ Rosseau, Belgische Staat en N.M.B.S.

Gezien de stukken, onder meer de grosse van het beroepen vonnis, d.d. 1 juni 1961 uitgesproken door het Vrederegerecht van het kanton Ledeberg ;

Overwegende dat tegen voormeld vonnis tijdig en regelmatig beroep werd ingesteld, zowel door advo-

caat meester Antoine De Decker in zijn hoedanigheid van curator van de faling De Roose André en Roland als door Rosseau Guillielmus ;

Dat beide beroepen, respectievelijk ingeschreven sub numeris 47947/33809 en 48088/33894 van de algemene rol, derhalve verkocht zijn en door eenzelfde vonnis dienen beslecht in het belang ener goede rechtsbedeling.

Overwegende dat de besluiten genomen door de appellant De Decker hoofdzakelijk tot voorwerp hebben te bewijzen dat nooit een recht van overgang ten laste van het perceel, eigendom van het faillissement De Roose en ten voordele van het ingesloten perceel van Rosseau tot stand kwam en dat bijgevolg dat recht ook niet door een latere gedeeltelijke verkoop is kunnen herleven ;

Overwegende dat de appellant De Decker q.q. een verkeerd begrip schijnt te hebben van het geschil dat aan het oordeel van deze rechtbank door de partijen onderworpen wordt ;

Overwegende immers dat de eerste rechter hem qualitate qua hoegenaamd niet veroordeeld heeft onvergeld doorgang te verlenen ten voordele van het in geschil zijnde ingesloten perceel om reden dat een vroeger conventionele erfdiensbaarheid van overgang ten voordele van dit perceel en ten laste van het perceel De Roose zou zijn herleefd ;

Dat de eerste rechter wel en met recht beslist heeft dat, nu de ingeslotenheid van het perceel van de appellant Rosseau het gevolg was van de gedeeltelijke vervreemding van een groter erf, hetwelk voor zijn geheel vroeger over een uitweg beschikte (hetgeen bewezen is door de door de Belgische Staat overgelegde bescheiden en overigens niet betwist wordt door de appellant De Decker), de appellant Rosseau, ingesloten koper, alleen een overgang kon eisen over het ander deel van het erf dat hem niet werd verkocht, in casu het erf afhangende van het faillissement De Roose ;

Overwegende dat, om redenen in het beroepen vonnis omstandig uiteengezet, men ter zake de voorkeur niet dient te geven aan de kortste of minst schadelijke uitweg ;

Overwegende dat het beroepen vonnis zo in feite als in rechte breedvoerig gemotiveerd is ;

Dat de Rechtbank zich bij de door de eerste rechter aangehaalde beweegredenen totaal aansluit ;

Op die gronden,

De Rechtbank, gelet op de artikelen 2, 24, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken ; alle andere besluiten van de hand wijzende ;

Ontvangt de beroepen ingeschreven sub numeris 47947/33809 en 48088/33894 van de algemene rol ; voegt ze samen ;

Verklaart de beroepen ongegrond ;

Bevestigt het beroepen vonnis.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

28 september 1961.

Voorzitter : M. Van Lerberghe.
 Referendaris : M. Vandekerckhove.
 Advokaten : Mrs. Kirschen en Denoo.

Ongeoorloofde mededinging. — Verkoop in België van in Nederland gekochte olie tegen een lagere dan de in België opgelegde prijs. — In casu geen bewijs van ongeoorloofde mededinging.

Verkoop in België van in Nederland aangekochte en regelmatig ingevoerde « Shell »-olie tegen een redelijke, maar lagere dan de in België opgelegde prijs aan garagehouders, die een verdelingsinrichting « Shell » openhouden.

In casu geen bewijs van de concrete omstandigheden, waaruit zou blijken dat de verkoper, die contractueel niet met de N.B. Belgian Shell Cy verbonden is, een onrechtmatige daad gepleegd of een handeling strijdig met de eerlijke gebruiken inzake handel gesteld zou hebben. (zie nader het vonnis).

Vrije personen zijn door de opgelegde prijzen niet gebonden.

N.V. Belgian Shell Cy t./ Herreman

Toepassende art. 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de daging van 23 maart 1961, waarbij eiseres ons verzoekt verbod op te leggen aan gedaagde om verder aan te bieden of te verkopen in België aan om het even wie en in het bijzonder aan iedere koper die een verdelingsinrichting « Shell » openhoudt, van minerale oliën « Shell » die niet van verzoekster voorkomen, kosten aan gedaagde;

Gehoord de beide partijen in hun middelen en besluiten, uiteengezet in het Nederlands;

Overwegende dat de volgende feiten vaststaan : Herreman koopt « Shell » olie in Nederland, voert deze regelmatig in en verkoopt ze in België tegen een redelijke prijs (lager dan het binnenlands tarief door eiseres opgelegd) o.m. voor kleine hoeveelheden aan garagehouders die een verdelingsinrichting « Shell » openhouden;

Overwegende dat verweerder door geen enkele contractuele verplichting aan de N.V. « Shell » is verbonden en dienvolgens geen contractuele wanprestatie begaat;

Overwegende dat « Shell » de concrete omstandigheden moet bewijzen waaruit blijkt dat verweerder een onrechtmatige daad pleegt of een handeling stelt strijdig met de eerlijke gebruiken in zake handel; dat wij aldus het verloop van verweerders concrete handelingen volgen vanaf zijn aankoop in Nederland tot en met zijn verkoop in België;

Overwegende dat « Shell » de kennis bij verweerder van de algemene verkoopvoorwaarden van « Shell » in Nederland en van de gebondenheid van de Nederlandse verkoper aan deze voorwaarden niet bewijst, zodat ter zake de schuldige medeplichtigheid van verweerder aan enige contractbreuk van de Nederlandse verkoper niet vaststaat;

Overwegende dat verweerders' kennis van de aankoop-exclusiviteit, waartoe de Belgische kopers gehouden waren, evenmin bewezen is; dat het overigens normaal voorkomt dat de geïnteresseerde kopers hun contractuele voorwaarden en gebondenheid hebben verzwegen;

dat deze kennis niet per sé moet vermoed worden omdat de twee ter zake aangehaalde kopers blijkbaar Shell-benzine verkopen vermits in feite meerdere gevallen voorkomen waar het merk van de benzine en dit van de smeerprodukten, in dezelfde garage te koop aangeboden, niet eender is;

Overwegende dat vrije personen niet door de opgelegde prijzen zijn gebonden (Hof Brussel, 7 jan. 1955, R.W. 1954-55, 1854; vergelijk de conclusies van adv. gen. Dumon, R.W. 1960-61, 316 genomen voor het arrest Cassatie 17 juni 1960, R.W. 1960-61, 171, het arrest verbrekend van Hof Gent, 4 juni 1959, R.W. 1959-60, 636);

Overwegende dat het aanbrenge op de factuur van een klein vignet met naam « Shell » niet meer betekent dan de vermelding op de factuur zelf van de verkoop van Shell-olie;

dat dit vignet geenszins als zin heeft dat verweerder zich voordoet als een rechtmatige en regelmatige verdeler van de Belgische Shell-produkten;

Overwegende dat verweerder de kopers niet misleidt nopens de herkomst van de waar vermits hij de buitenlandse vaatform niet heeft veranderd;

Overwegende dat door de twee aangevochten daden van verkoop niet ten genoegen van rechte bewezen is dat verweerder zich bedient van de publiciteitsinspanning door « Shell » gedaan vermits verweerder reeksen vaten en bussen Shell-olie heeft gekocht en in België afgezet en slechts 209+55 liter olie aan Shellverdelers Eelbode en Declerck heeft verkocht;

Overwegende dat de vordering niet bewezen is en ongegrond;

Om deze redenen,

Ontzeggen de vordering aan eiseres, kosten ten haren laste;

Verklaren dit bevelschrift uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

WERKRECHTERSRAAD TE GENT

2e Kamer voor bedienden. — 9 juli 1963.

Rechtskundige bijzitter : M. L. Martens.

Taalgebruik in gerechtszaken. — Stukken in een vreemde taal opgesteld. — Vertaling.

Iedere partij kan de stukken neerleggen die hij nuttig acht. Zij moeten echter — mede in het belang van de litigerende partijen — in de taal van de Raad gesteld zijn.

D. t./ P.V.B.A. D.

Overwegende dat nog bepaalde stukken gevoegd bij het dossier van beide partijen blijken in een andere taal gesteld te zijn dan deze van huidige rechtspleging;

Overwegende dat deze stukken klaarblijkelijk worden ingeroepen tot bewijsvoering der respectievelijke thesissen;

Overwegende dat iedere partij het recht heeft alle stukken bij het bundel te voegen, die volgens haar nodig zijn om haar stelling te bewijzen en te ondersteunen, in welke taal deze ook gesteld zijn;

Overwegende echter dat geen Raad gehouden is deze stukken zelf te vertalen of te laten vertalen;

Overwegende dat de Raad tot waarborg der rechten der partijen, deze laatste dan ook uitnodigt de stukken in een andere taal opgesteld, dan deze bij de wet op huidige procedure voorzien, in deze laatste taal te vertalen;

Overwegende immers dat de Raad alle stukken uit de debatten zou moeten weren, die niet gesteld zijn in de taal die de Raad wetshalve moet beheersen;

Dat daarenboven anders handelend de Raad het gevaar zou kunnen lopen de juiste betekenis der in een vreemde taal opgesteld stukken, verkeerd te begrijpen wat de belangen der litigerende partijen dan ook zou kunnen schaden;

Dat de Raad, vooraleer verder te beslissen, dan ook ambtshalve de debatten heropent;

Om deze redenen,

De Raad, alvorens recht te doen heropent ambtshalve de debatten, en stelt de zaak uit op ...

nodigt partijen uit alle stukken in huidige procedure aangewend en in een andere taal gesteld dan deze van huidige rechtspleging in het Nederlands te vertalen;

Behoudt de kosten voor.

BOEKBESPREKING

Ch. Van Reepinghen en P. Reyntens. — Formulaire annoté de procédure commerciale. Nouvelle série. Les effets de commerce, la lettre de change, le billet à ordre, le chèque, par E. Beyens. — Brussel, Huis Larcier, 1963. 367 blz.

In het formulierboek betreffende de rechtspleging in handelszaken, ondernomen door Ch. Van Reepinghen en P. Reyntens, waren tot nog toe twee delen verschenen, dit betreffende de vennootschappen, bezorgd door Albert Rauqc en dit betreffende de handelsdaden, het pand en het vervoercontract door J. L. Jeanmart en de stof der faillissementen door W. Bourgaux.

Deze uitgaven, die respectievelijk dagtekenen van 1952 en 1955, hebben een zeer groot succes gekend en de oplage ervan schijnt reeds uitgeput. De serie werd echter sedertdien onderbroken, maar ze is nu gelukkig hernomen met het nieuw deel bewerkt door E. Beyens betreffende de handelseffecten, de wisselbrief, het orderbriefje en de check.

Dit formulierboek heeft des te meer belang gezien het invoeren in de Belgische wetgeving van de uniforme teksten uitgewerkt te Genève.

Het boek is echter niet enkel een formulierboek; het is tevens een doctrinaal werk, want achter alle formulieren komt een uitvoerige uiteenzetting betreffende de behandelde stof, met kostbare verwijzingen naar rechtsleer, rechtspraak en naar de voorbereidende werken van de uniforme wetgeving.

Deze wetgeving, zoals ze in België toepasselijk is, is dan op het einde van het boek nog gereproduceerd en een zeer omstandige inhoudstafel maakt de opzoeken in het werk uiterst gemakkelijk.

Al degenen die in de praktijk staan van het handelsrecht zullen zeer gelukkig zijn dat thans ook dit derde deel van het formulierboek verschenen is.

R. Wilkin. — Dictionnaire du droit public. — Brussel, Etablissements Bruylant, 1963. 419 blz.

De Heer Wilkin, die reeds zo menigvuldige werken heeft gepubliceerd, hoofdzakelijk over het gemeenterecht en over het staatsrecht in het algemeen, heeft thans een « Dictionnaire du droit public » uitgegeven, waarin in alfabetische orde alle kapitels van het publiekrecht worden behandeld.

Het boek is niet opgevat op dezelfde wijze als de klassieke dictionnaire van Giron; het is veel beknopter en het heeft vooral voor doel aangaande alle aangelegenheden van het publiek recht de grote lijnen aan te duiden en dan verder te verwijzen naar de teksten van de wet en naar de rechtspraak.

Aldus is er een enorme stof in dit dictionnaire kunnen gecondenseerd worden en het dient onderstreept dat de hoofdzaken in elk trefwoord uitstekend behandeld zijn en het boek alle opzoeken betreffende het grondwettelijk en ook het administratief recht ten zeerste vergemakkelijkt.

De auteur geeft daarbij, wat verschillende problemen betreft, zijn eigen visie weer, wat aan het boek een wetenschappelijk karakter geeft dat zeer op prijs zal gesteld worden.

Wirtschaft und Wettbewerb. — nummers 5 en 6/1963.

Het hoofdartikel van het mei-nummer van W.u.W. bevat een zeer grondige uitlegging van artikel 23 van de Duitse wet tegen de beperkingen van de mededinging. Deze bepaling schrijft voor dat fusies van ondernemingen bij het Kartellamt moeten worden aangemeld indien:

— de deelnemende ondernemingen samen, voor de betrokken producten of diensten, een marktaandeel vertegenwoordigen van meer dan 20%, of

— een der deelnemende ondernemingen reeds een zodanig marktaandeel vertegenwoordigt vóór de fusie.

Volgt dan een opsomming van de onderscheiden vormen van fusies of samensmeltingen die onder art. 23 ressorteren.

In zijn *Zur Auslegung des § 23 GWB*, ontleedt L. Goldmann achtereenvolgens: het begrip onderneming; de bedoelde vormen van fusie of samensmelting; de plicht tot aanmelding; de bepaling van de relevante markt; de fusie van ondernemingen wier activiteiten zich op verschillende markten uitstrekt.

In hetzelfde mei-nummer vindt de lezer ook de gebruikelijke lijst der aanmeldingen van kartels bij het Bundeskartellamt, alsmede een reeks rechtelijke beslissingen betreffende het Duitse recht van de economische mededinging. Vermelden we in het bijzonder het arrest van het *Bundesgerichtshof* (BGH) van 6 december 1962, ook *Kino*-beslissing genoemd, betreffende een verbod van mededinging in een vennootschapscontract (blz. 393).

Het vervolg van *Deringer's kommentaar* over de regels betreffende de economische mededinging in de E.E.G. vindt men, zoals gewoonlijk, achteraan in het nummer.

Het juni-nummer bevat twee aanzienlijke hoofdschotels, die beide een groot praktisch belang vertonen. J. Krieger bestudeert de juridische toestand van de overeenkomsten betreffende de uitwisseling van handelsinlichtingen in de Verenigde Staten en in Duitsland (blz. 457 en vlg.). Na een grondig onderzoek van de rechtspraak in de U.S.A. betreffende het « open price-system », behandelt hij op een zeer kritische wijze de vraag of, en in welke mate, de ervaring die in de Verenigde Staten werd opgemaakt enig nut kan vertonen in de toepassing van de Duitse wetgeving.

G. Zeidler, in zijn bijdrage « *Die Wettbewerbsverfälschung — ein Spezialfall der Wettbewerbsbeschränkung?* », durft het aan een zeer nauwkeurige studie te ondernemen van een uitdrukking die voornamelijk in het E.E.G.-verdrag veel wordt gebruikt, nl. « de vervalsing van de mededinging » (zie bv. art. 85 van het verdrag betreffende kartels, en artikel 101 betreffende de aanpassing van de nationale wetgevingen).

Deze studie mag warm aanbevolen worden aan degenen die een duidelijker inzicht willen hebben in het stelsel van de mededinging, dat de grondslag vormt van de E.E.G.

Benevens de gewone lijst der aanmeldingen bij het BKartA, verschaft het juni-nummer van W.u.W. ook lezenswaardige inlichtingen betreffende de evolutie van het recht, van de economische mededinging in de Verenigde Staten (blz. 495), Australië en Brazilië (blz. 497).

Ook worden diverse min of meer recente werken besproken, zoals van Langen over marktbeheersing en haar misbruik in het raam van artikel 86 E.E.G.-verdrag, het kommentaar van Schlieder over het E.E.G.-kartelrecht, het essay van Nebolsine over bepaalde proceduriële aspecten van het E.E.G.-kartelrecht, Vermelden we nochtans in het bijzonder:

— *Aktuelle Fragen des Energierechts 1962*, uitgegeven bij Verlag Handelsblatt GmbH te Düsseldorf, door het instituut voor Energierecht van de universiteit te Bonn.

— De nieuwe uitgave van het standaardwerk van Busmann, Klein en Pietzcker over het Duitse recht van de industriële, letterkundige en artistieke eigendom.

Onder de rechterlijke beslissingen zal de buitenlandse lezer vooral belangstelling hebben voor het vonnis van het *Landesgericht* van Dortmund (11 oktober '62) betreffende de controle van een prijshandhavingssysteem (blz. 515), en voor een beslissing (blz. 519) waarbij vastgesteld wordt dat een verordening van 1808/1857 van de toenmalige regering van Nassau, die aan een verzekeringsmaatschappij het monopolie van de verzekering tegen brand op het gebied van Nassau verleende, in strijd is met artikelen 2 en 3 van de Duitse grondwet betreffende de vrije ontplooiing van de persoon en het beginsel van de gelijkheid. *Deringer's kommentaar* van het recht der economische mededinging in de E.E.G. bestaat in het juni-nummer van WuW uit een synoptische tekst, in de vier rechtsgeldige talen van de Gemeenschap, van de artikelen 2, 3, 7, 36, 37, 42, 74, 75, 77, 84, 85=89 van het verdrag van Rome.

G.S.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

Betere bescherming tegen de overheid. Ook Nederland een Ombudsman. — Uitgeg. voor de Dr. Wiardi Beckman-stichting Amsterdam, De Arbeiderspers.

Brongersma B., De gronden van het vonnis. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.

Fortanier G. F. en J. J. M. Veraart, Schematisch overzicht van de sociale verzekeringswetten. — Deventer, E. E. Kluwer.

Gerlings H. J. M., Procespartijen en rechter. The trial parties and the judge. — Deventer, E. E. Kluwer.

Geschiedenis der Nederlandsche rechtswetenschap. 6. G. E. Langemeyer. De Wijsbegeerte des rechts en de Encyclopedie der rechtswetenschap sedert 1880. Amsterdam. — Noord-Hollandsche U.M.

Handelingen der Nederlandse juristenvereniging 1962. 92e jaargang nr. 2 Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Haverkorn van Rijsewijk R. A., Assurantietermen en wetsartikelen. Handleiding voor in Nederland bestaande vormen van verzekering, alsmede, in gebruik zijnde uitdrukkingen, clausules en verdere wetenswaardigheden op verzekeringsgebied, in alfabetische volgorde. — Rotterdam, Wyt & Zonen.

Herziening van de Wet op de bedrijfsorganisatie. — 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij en Uitgeverijbedrijf.

Inkomstenbelastingtabel 1963 met toelichting op de premieheffing a.o.w., a.w.w. en a.k.w. — Amsterdam L. J. Veen.

Kamphuisen P. W., Verzameld werk. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Klapper op de rechtspraak en de rechtsliteratuur 1962. Onder red. van J. L. van den Berg en G. C. van Nijnatten. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Königreich, Das, der Niederlande in der Gegenwart. Arbeits-, Sozial- und Fürsorgewesen. — 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.

Lindeijer A. G. F., Prisma belastinggids 1963. — 2e dr. Utrecht, Het Spectrum.

— Prisma belastinggids. Deel 2. — Utrecht. Het Spectrum, Prismaboeken.

Luijk H., Waar blijft de tijd van de directeur? 7e dr. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom, Geill.

Ossewaarde J. M., Personeelsbeoordeling. — Utrecht, Het Spectrum. — Mens en medemens. Aspecten der sociale werkelijkheid.

Oud P. J., Handboek voor het Nederlands gemeenterecht. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Parlementaire geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Parlementaire stukken systematisch gerangschikt en van noten voorzien door C. J. van Zeven in overleg met W. G. Belinfante en O. W. van Ewijk. — Deventer, E. E. Kluwer.

Popta S., van, Over wetten en tendensen in een centraal geleide economie. Openbare les. — Haarlem, F. Bohn.

Röbling B. V. A., De wetenschap van oorlog en vrede. Rede uitgesproken ter gelegenheid van de Groninger universiteitsdag op zaterdag 10 november 1960. — Groningen, J. B. Wolters.

Ruiter, Jacob den, Beschouwingen over de algemeenheid van goederen in het ontwerp-burgerlijk wetboek. L'Universalité de droit d'après le projet d'un nouveau code civil néerlandais. Proefschrift Utrecht. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Salomons K., Reglementen binnenvaart. Onder red. van P. A. J. Stadhouders. — Assen, Born.

Snijders W., De aansprakelijkheid van de wederpartij van de vervoerders voor schade aan het schip. — Amsterdam, Scheltema & Holkema.

Versteeg Th. A., Overzicht van privaatrechtelijke uitspraken van de Hoge Raad. 39. Gepubliceerd in het eerste halfjaar van 1962. — 's-Gravenhage, A. Jongbloed & Zoon.

Wender Ira T., U.S. tax treatment of foreign income of companies. Lezing gehouden op 6 oktober 1962. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom. Geschriften van de vereniging voor belastingwetenschap.

Wiersma K., Schenking en hercodificatie. Inaug. rede. — Groningen, J. B. Wolters.

Frankrijk

Annuaire de législation française et étrangère. — Edit. du C.N.R.S.

Bastid (s, la dir. de), Annuaire français de droit international. — Edit. du C.N.R.S.

- Bentz J.*, Le silence comme manifestation de volonté en droit international public. Pedone A.
- Béraud R.*, Servitudes, bornage, mitoyenneté, clôture, voisinage. — Sirey.
- Buffelan-Lanore Y.*, Essai sur la notion de caducité des actes juridiques en droit civil. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Carbonnier J.*, Théorie des obligations. Coll. Themis. — Pressés Univ. de France.
- Centenaire Le*, du doyen François Geny. — Dalloz.
- Colliard Cl.-Al.*, Institutions internationales. — 2e édit. Dalloz.
- Congrès*, International de droit comparé. Hambourg 1962. Participations françaises. Etudes de droit contemporain. — Cujas.
- Daumard J.*, Les Marchés industriels des départements de la Défense Nationale — Libr. gén. de Droit et de Jurispr.
- Del Vecchio G.*, Humanité et unité du droit. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Eisemann Fr.*, Le Crédit documentaire dans le droit et dans la pratique. — Delmas.
- Fossereau J.*, La Notion d'incendie. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Garçon M.*, L'Affaire Sade. — Nouv. Edit. J.J. Pauvert.
- Gerbet P.*, Les Organisations internationales. — Nouv. édit. Presses Univ. de France.
- Guilbaud J.*, La Pêche et le droit. — Libr. Techniques.
- Jeol M.*, La Réforme de la justice en Afrique noire. — A. Pedone.
- Laubadère A. de*, Traité élémentaire de droit administratif. 3 édit. T. II. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Leclère A.*, Problèmes juridiques nés de l'attaque du bois par les champignons et les insectes. — Libr. du Journal « Le Bois ».
- Mazeaud H. L. et J.*, Leçons de droit civil. T. IV. — Edit. Montchrestien.
- Meysan M.*, Les Droits des actionnaires et autres porteurs de titres dans les sociétés anonymes. — Cujas.
- O'Connell D. P.*, La Personnalité en droit international. — A. Pedone.
- Parsi B.*, Désignation et investiture de l'Empereur romain. — Sirey.
- Plaisant R., Leblond J. et Blancher R.*, Supplément au « Droit fiscal de la propriété industrielle, littéraire et artistique ». — Libr. Techniques.
- Poirée M.*, Economie et législation foncières. 4e édit. — Eyrolles.
- Prélot M.*, Institutions politiques et droit constitutionnel. 3e édit. — Dalloz.
- Bodière R.*, Mise à jour au 1er avril 1963 du Traité de droit maritime de G. Ripert. Coll. Traités Dalloz. — Dalloz.
- Travaux* de l'association Henri Capitant pour la culture juridique française. T. XIII, 1959-1960. — Dalloz.
- Valancogne Fr.*, Le Titre de roman, de journal, de film. — Sirey.
- Viard P. E.*, Le Droit des biens. Le Régime immobilier. — Edit. Montchrestien.
- Villey de M.*, Le Dépassement du Droit. — Sirey.
- Wolff J.*, La Prévision. — Berger-Levrault.
- Zazepine A.*, Le Droit de la nationalité des républiques francophones d'Afrique et de Madagascar. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Von Robert Steyskal. 6 Aufl. — Wien, Österr. Gewerbeverl. 1963.
- Fasching Hans Walter*, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen. — Wien, Manz, 1963.
- Gebert J.*, Das österreichische Strafverfahrensrecht. Mit den Nebengesetzen, den Durchführungsvorschriften u. einer systemat. Übersicht über die Rechtsprechung d. Höchstgerichte. — Hrsg. v. J. Gebert. — Wien, Österr. Staatsdruckerei, 1962.
- Gehrmann Viktor*, Allgemeine Sozialversicherung ASVG mit erl. Bemerkungen. Hrsg. v. Viktor Gehrmann, Arthur Rudolph Helmut Teschner Erg. Lfg. — Wien, Manz, 1962.
- Gröll Florian*, Gemeindefreiheit. — Graz, Köln, Böhlau, 1962.
- Gschmitzer Franz*, Familienrecht. — Wien, Springer, 1963.
- Hofbauer R.*, Sozialrecht. Rudolf Hofbauer, Paul Hempel. — Wien, Österr. Gewerbeverl. 1963.
- Die Konkurs-Ausgleichs- und Anfechtungsordnung samt den einschläg. Gesetzen, Verordnungen u. Erläsen, verweisenden u. erl. Anmerkungen u. ausführl. Hinweisen auf die Rechtsprechung. — Hrsg. v. Hans Sabaditsch. 4. Aufl. — Wien, Manz, 1963.
- Lob Josef*, Naturrecht und ganzheitliche Philosophie. — Wien, Notring d. wiss. Verbände Österreichs 1962.
- Pigler Viktor*, Aus dem geltenden Arbeitsrecht. Ein Leitfaden f. Beisitzer d. Arbeitsgerichte u. Betriebsräte, mit einer Übersicht über die derzeit geltenden arbeitsrechtl. Vorschriften. 8 Aufl. — Wien, Österr. Gewerkschaftsbund 1962.
- Pressedienst* der österreichischen Juristen-Kommission. 1963. — Wien, Bondi, 1963.
- Rechtswörterbuch*, Handbuch des österr. Rechtes f. die Praxis. Hrsg. v. Ferdinand Maultaschl, Walter Schuppich u. F. Stagel unter Mitw. zahlreicher Fachleute u. d. Verlagsredaktion. — Wien, Holinek, 1963.
- Strach E.*, Das Umsatzsteuerrecht in Theorie und Praxis. Nachtr. 8. — Wien, Orac, 1963.
- Werner Leopold*, Die österreichischen Bundesverfassungsgesetze. Bundes-Verfassungsgesetz samt Novellen, Übergangsgesetze, Verfassungsgesetze nach Artikel 149 de Bundes-Verfassungsgesetzes, Bundesverfassungsgesetze nach Artikel 13 u. 14 des Bundes-Verfassungsgesetzes in d. Fassung v. 1929. Konvention zum Schutze d. Menschenrechte u. Grundfreiheiten. Hrsg. u. mit Anm. vers. v. Leopold Werner, neubearb. Aufl. — Wien, Manz, 1963.

Zwitzerland

- Bär Thomas*, Zum Rechtsbegriff der Garantie, insbesondere im Bankgeschäft. — Winterthur, Keller, 1963.
- Braendli Peter*, Das aargauische Schiedsrecht in historischer und rechtsvergleichender Darstellung: Diss. jur. Bern 1963. Aarau, Keller.
- 5e Congrès international de droit du travail*, Genève, 12-14 septembre 1957, actes du 2e Congrès. — Acts of the 2nd International congress of Labour Law, Genève, 1961.
- Coursier Henri*, Course of five lessons on the Geneva conventions. — Geneva, International committee of the Red Cross, 1963.
- Guyet Jacques*, Le contentieux administratif genevois et les droits de défense de l'administré. — Genève 1962.
- Fischer Otto*, Bundesgesetz über Kartelle und ähnl.

Oostenrijk

- Donner Oskar*, Einführung in das bürgerliche Recht. Von Oskar Donner. — Gewerblicher Rechtsschutz?

- liche Organisationen. — Bern, Schweizerischer Gewerbeverband, 1963.
- Haug Jörg*, Das Jugendstrafverfahren im Kanton Schwyz. Diss. jur. Freiburg/Schweiz. 1963. — Winterthur, Keller.
- Hinderling Hans*, Persönlichkeit und subjektives Recht. Die ärztliche Aufklärungspflicht. 2 Aufsätze zum Persönlichkeitsschutz. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1963.
- Klinkemann Wilfred*, Die Wirtschaftsfreiheit im Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland und der schweizerischen Eidgenossenschaft. Ein Vergleich. — Winterthur, Keller, 1963.
- Maijer Paul*, Das Campingwesen der Schweiz insbesondere die Fragen seiner öffentlich-rechtlichen Regelung durch die Kantone. Diss. jur. Freiburg/Schweiz, 1963. — Winterthur, Keller.
- Marti Albert*, Das Verfahren gegen Abwesende nach der neuen aargauischen Strafprozessordnung vom Jahre 1958. — Aarau, Buchdr. Keller, 1963.
- Neumann Jürg.*, Die Kriminalität der italienischen Arbeitskräfte im Kanton Zürich. — Zürich, Juris-Verlag, 1963.
- Perrez Josef M.*, Der Betrug im italienischen und schweizerischen Strafrecht. — Winterthur, Keller, 1963.
- Pointet Pierre Jean*, La protection de la marque. Rapport. . . — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1963.
- Rehberg Jürg*, Zur Lehre vom «erlaubten Risiko». — Zürich, Schulthess, 1962.
- Reimann Robert*, Kommentar zum Bundesgesetz über die Banken und Sparkassen vom 8 November 1934 und zur Vollziehungsverordnung vom 30 August 1961 mit der Verordnung des Bundesgerichts betreffend das Nachlassverfahren von Banken und Sparkassen vom 11 april 1935/26 februar 1936 nebst weitem Ausführungserlassen, umgearb. und erwb. Aufl. der Ausg. 1936 von Paul Rossi und R'R'. — Zürich, Polygraphischer Verlag, 1963.
- Schuthess, Dieter von*, Gesetzliche Regelung der Gesamtüberbauungen. Ein Beitrag zur Lehre der öffentlich-rechtlichen Eigentums-beschränkungen erläutert am zürcherischen Baurecht. — Bern, Stämpfli, 1963.
- Schwander Werner*, Die Verjährung ausservertraglicher und vertraglicher Schadenersatzforderungen. Diss. jur. Freiburg / Schweiz, 1963. — Winterthur, Keller.
- Schweizerischen Jahrbuch für internationales Recht. 18, 1961. Annuaire suisse de droit international. Hrg. von der Schweizer. Vereinigung für internat. Recht. — Zürich, Polygraphischer Verlag, 1963.
- Sieber A.*, Die Rückstellungen für drohende Verluste der Aktiengesellschaft nach schweizerischem und deutschem Recht. — Winterthur, Keller, 1963.
- Sieber Hugo*, Die Bodenrechtsinitiative. — Bern, Stämpfli, 1963.
- Troller Alois*, Brennpunkte der schweizerischen Urheberrechts-Revision. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1963.
- Vassalli Mario*, Die Unterlassung von Prozesshandlungen durch die Parteien im zürcherischen Zivilprozess vor bezirksgerichtlicher Instanz unter vergleichsweiser Berücksichtigung der entsprechenden Regelung im Bundeszivilprozess. — Winterthur, Keller, 1963.
- Wubbe Felix*, Le possesseur de bonne foi vu par les juristes romains et modernes. — Leçon inaugurale, Fribourg, 1963.

England

- Aldridge T. M.*, Finding Your Facts. — Doorstep S. Oyez Pubns.
- Anderson J. N. D.*, Changing law in Developing Countries. — Allen & U.
- Benemy F. W. G.*, Whitehall-Town Hall. Harrap.
- Bingham R.*, All the Modern Cases on Negligence, 2nd Cum. Suppt. — Sweet & M.
- Bingham J.*, Motor Claims Cases. — Butterworth.
- Blundell L. A. & G. Dobry*, Town and Country Planning. Property & Conveyancing. — Sweet & M.
- Brett Sir L. & I. McLean*, The Criminal Law and Procedure of Lagos, Eastern Nigeria and Western Nigeria. — Sweet & M.
- Brett P.*, An Inquiry into Criminal Guilt. Sweet & M.
- Briggs G. W.*, Road Haulage Management. — Butterworth.
- Brownlie I.*, International Law and the Use of Force by States. — Oxf. U.P.
- Burns Creighton*, The Tait Case. — Melbourne U.P. Cam. U.P.
- Campbell M. J.*, Law and Practice of Local Government in Northern Nigeria. Law in Africa. — Sweet & M.
- Clarke Comer*, We the Hangmen. — Consul Bks. — World Distrib.
- Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann,
- Clayfoot*, The Vassall Case. — Rowland, Daymans, Bedham Fittleworth.
- Cockle E.*, Cases and Statutes on Evidence G.D. Nokes. — Sweet & M.
- Cracknell D. G.*, Constitutional Law and English Legal System. Law Students Comp. — Butterworth.
- Craies W. F.*, Statute Law. — Edgar, Sweet & M.
- Dod's Parliamentary Companion 1963.* Williams. — Business Dictionaries.
- Elmes F.*, The Police as a Career. — Batsford.
- Farran C. D.*, Matrimonial Laws of the Sudan. — Butterworth.
- Fellman D.*, The Constitutional Right of Association. — Univ. Chicago P.
- Franklin J. H.*, Jean Bodin and the Sixteenth-century Revolution in the Methodology of Law and History. — Columbia U.P.
- Fridman S. G. L.*, The Modern Law of Employment. — Stevens & Sons.
- Garner J. F.*, Alteration or Conversion of Houses. — Oyez Pubs.
- Garner J. F.*, Law of Allotments. — Shaw & Sons.
- Garner J. F.*, Administrative Law. — Butterworth.
- Goodman M. J.*, Torts. — Law. Soc.
- Gray Charles Montgomery*, Copyhold, Equity and the Common Law. — Harvard Hist. Mon. — Harv. U.P. Oxf. U.P.
- Green George Morgan*, Death Duties. — D. J. Lawday & E. J. Mann. — Butterworth.
- Guide to the Legal Profession.* — Sweet & M.
- Hargreaves A. D. & B. A. Helmore*, An Introduction to the Principles of Land Law. Law Bk. of Australasia. — Sweet & M.
- Hill Harold Arthur & J. H. Redman*, Law of Landlord and Tenant. 2nd. Suppt. to 13e. W. J. Williams. — Butterworth.
- Hooper A. C.*, Voluntary Liquidation. — Gee & Co.
- Index to Foreign Legal Periodicals v. 3* Ed. K. H. Drake. Inst. of Advanced Legal Studies. Russell. — Sq. W.C.1.
- Jones Philip Asterley*, Accident Claims. — Doorstep S. Oyez Pubns.

«Justice», Matrimonial Cases and Magistrates' Courts. — Stevens & Sons.

Kersley R. H., Conveyancing. — Law Soc.

Lawton P., Taxes and Death Duties. — Doorstep S. Oyez Pubns.

Mackirdy L. D., Trusts and Trustees. — Doorstep S. Oyez Pubns.

McCardle J. A., How the Law Works. African Elephant. — Allen & U.

McNair, Lord, The Expansion of International Law. Lionel Cohen Lect. Magnes P. — Oxf. U.P.

Mental Illness and Due Process. — Cornell U.P. Oxf. U.P.

Metcalf B. W., Valuation for Rating. 1963, spiral II/Roy Inst. of Chartered Surveyors. Gt. George St. S.W.

Mews J., Digest of English Case Law. Ann Suppt. 1962. — Butterworth, Sweet & M. and Stevens & Sons.

Moriarty C. C. H., Police Law. — Williams W. J., Butterworth.

Mikes G., Prison. — Routledge.

Oudemans G., The Draft European Convention. — Stevens & Sons.

Park W. D., Hire-purchase and Credit Sales. — Oyez Pubns.

Patterson E. W., Law in a Scientific Age. — Columbia U.P.

Pikale S. V. & H. C. Banawali, The Income Tax Law in India, Tripathi. — Sweet & M.

Rayden W., Divorce, 3rd Suppt. to 8e Ed. J. Jackson & C. F. Furner. — Butterworth.

Richardson D., A Simple Guide to Negotiable Instruments and the Bills of Exchange Acts. — Butterworth.

Russell Francis, Tragedy in Dedham. Story of the Sacco-Vanzetti Case. — Longmans.

Russell of Liverpool, Lord, The Trial of Adolf Eichmann, III. — Corgi Bks. Transworld.

Rostow E. V., The Sovereign Prerogative. — Yale U.P.

Samek R. A., An Analytical Guide to Contract and Sale of Goods. Law Bk. of Australasia. — Sweet & M.

Schoffield A. N., The Councillor. — Shaw & Sons.

Schlessinger P. J., Elements of Government in California. — Holt R. & W.

Self-Incrimination, Physical and Medical Examination of the Accused. Indian Law Inst. Study. — Sweet & M.

Sethna M. J., Progress of Law. Tripathi, Sweet & M.

Silke A. S., South African Income — Juta S. A. Tax. Sweet & M.

Skottowe P. F., Four Year Digest of Income Tax Cases 1959-62. — Butterworth.

Stone's Justices Manual, 1963. E. J. Whiteside & J. P. Wilson. — Butterworth.

Taylor V. W., Law of Landlord and Tenant. Suppt. D8. Estates Gazette.

Twentieth Century Statutes. 1962. — Butterworth.

Vieg J. A., Progress Versus Utopia. — Asia Pub. Ho.

Warren John Herbert, The English Local Government System. — New Town & County Hall, Allen & U.

Webb Sidney & Beatrice, History of English local Government, IIV. D8, n.e.v. 1.64/v.2 & 3. set 7/7, v. 4.75/v. 5.45/; v. 6.50/; v. 7.75/; v. 8 & 9, set 8/8, v. 10.63/; v. 11.55/F. Cass.

Welcome J., Cheating at Cards, The Cases in Court. — Faber.

Wells M. & P. S. Taylor, The New Law of Education. Suppt. to J. B. Saunders. — Butterworth.

Wickens P. C., The Law of Life Assurance in Australia Law. Bk. C. of Australasia. — Sweet & M.

Wilkinson G. S., Road Traffic Offences. — Oyez Pubns.

Williams W. J., Law Relating to Wills. — Butterworth.

Wood J. Lionel, Penalties etc. for the More Frequent Road Traffic Offences on Summary Conviction. — Oyez Pubns.

Wontner J. J. A., Guide to Land Registry Practice. — Oyez Pubns.

Duitsland

Androulakis Nikolaos, Studien zur Problematik der unechten Unterlassungsdelikte. — München u. Berlin, Beck, 1963.

Atzler Paul, Rechtswissenschaft. Lehrgänge z. Vorbereitung auf d. jurist. Staatsprüfungen. Wie bereite ich mich richtig auf die Klausuren in der Referendarprüfung vor? — Schussenried, Württ.

Baumann Jürgen, Entwurf eines Strafgesetzbuches. Allgemeiner Teil. — Tübingen, Mohr, 1963.

Die Beendigung des Kriegszustandes mit Deutschland nach dem zweiten Weltkrieg. Bearb. mit e. Studiengruppe d. Max-Planck-Instituts f. Ausland. Öffentl. Recht u. Völkerrecht von Hermann Mosler u. Karl Doehring. — Köln, Berlin, Heymann, 1963.

Berg Hans, Gutachten und Urteil. Eine Anleitung f. d. zivilrechtl. Ausbildungs- u. Prüfungsarbeiten mit Beisp. durches. u. erg. Aufl. — Stuttgart, Kohlhammer, Düsseldorf, Schwann, 1963.

Bock Hans-Dieter, Die Grenzen der Superlativreklame im deutschen, schweizerischen, französischen und anglo-amerikanischen Recht. — Köln, O. Schmidt, 1963.

Bochallı Alfred, Besonderes Verwaltungsrecht. Ein Studienbuch, völlig umgestaltete Aufl. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.

Böse Peter Otto Richard, Der Einfluss des zwingenden Rechts auf internationale Anleihen. — Frankfurt/M. Berlin, Metzner, 1963.

Brönner Herbert, Die Besteuerung der Gesellschaften, des Gesellschafterwechsels und der Umwandlungen. 10 erw. Aufl. — Stuttgart, Fachverl. f. Wirtschafts- u. Steuerrecht Schäffer, 1962.

Brück Wilhelm, Das neue Hessische Beamtenrecht unter besonderer Berücksichtigung der Gemeinden und Landkreise. Stuttgart, Boorberg, 1962.

Burth Josef, Die Enteignung von Aktionärsrechten durch ausländische Staaten. — Bielefeld, Giesecking, 1963.

Caesar Paul, Socialversicherung. Neu bearb. Aufl.

Neuffer Otto, Die Enteignung nach dem Bundesbau-1963.

Cohen Nathan, Rechtliche Gesichtspunkte zum Eichmann-Prozess. — Frankfurt a. M., Europäische Verl. Anst., 1963.

Dagtoglou Prodromos, Ersatzpflicht des Staates bei legislativem Unrecht? — Tübingen, Mohr, 1963.

Dahm Georg, Deutsches Recht. Die geschichtl. u. dogmatischen Grundlagen d. Geltenden Rechts. Ein Einführung. Neubearb. Aufl. — Stuttgart, Kohlhammer, 1963.

Dannert Gerhard, Die finale Handlungslehre Welzels im Spiegel der italienischen Strafrechtsdogmatik. — Göttingen, Schwartz, 1963.

Deutsch Erwin, Fahrlässigkeit und erforderliche Sorgfalt. Eine privatrechtl. Untersuchung. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.

Dörner Oswald, Die Verjährung. Mit Verjährungstab.

2. verb. u. erw. Aufl. — Frankfurt/M. Verl. f. Wirtschaft. u. Verwaltung, 1962.
- Dulckeit Gerhard*, Römische Rechtsgeschichte. Ein Studienbuch, 3. neu bearb. Aufl. Neu bearb. von Fritz Schwarz. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Drath Martin*, Grund und Grenzen der Verbindlichkeit des Rechts. Prolegomena z. Untersuchung d. Verhältnisses von Recht u. Gerechtigkeit. — Tübingen, Mohr, 1963.
- Das Eherecht* der europäischen und der ausereuropäischen Staaten. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.
- Emmelmann Oskar u. Karl Römer*, Beamtenrecht. Mit Stichwortverz. — Karlsruhe, C. F. Müller, 1962.
- Erhorn Hans*, Wirtschaft und Wettbewerbsrecht in Schweden. — Karlsruhe, C.F. Müller, 1963.
- Fellowes Sir Edward*, Die Kontrolle der Exekutive durch das britische Unterhaus. — Köln, u. Opladen, Westd. Verl., 1963.
- Firnhaber Burkhard*, Die strafbefreiende Selbstanzeige im Steuerrecht. — Düsseldorf, Verl. Buchhandl. d. Instituts d. Wirtschaftsprüfer, 1962.
- Forsthoff Ernst*, Der Staat als Auftraggeber. Unter bes. Berücks. d. Bauauftragswesens. — Stuttgart, Kohlhammer, 1963.
- Friedrich Carl Joachim*, Zur Theorie und Politik der Verfassungsordnung. Ausgew. Aufsätze. Mit e. Geleitw. von Dolf Sternberger. — Heidelberg, Quelle & Meyer, 1963.
- Gallas Wilhelm*, Die strafrechtliche Verantwortlichkeit der am Bau Beteiligten unter besonderer Berücksichtigung des verantwortlichen Bauleiters. — Heidelberg, Verl. Ges. Recht u. Wirtschaft, 1963.
- Geck Wilhelm Karl*, Die völkerrechtlichen Wirkungen verfassungswidriger Verträge. Zugleich e. Beitr. zum Vertragsschluss im Verfassungsrecht d. Staatenwelt. — Köln, Berlin, Heymann, 1963.
- Geigel Reinhart u. Robert Geigel*, Der Haftpflichtprozess mit Einschluss des materiellen Haftpflichtrechts. Neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Geirger Willi*, Gewissen, Ideologie, Widerstand. Nonkonformismus. Grundfragen d. Rechts. — München, Pustet, 1963.
- Gollasch Felix*, Boden- und Baurecht. 2 völlig überarb. Aufl. — Göttingen, Schwarz, 1963.
- Göppinger Horst*, Die Verfolgung der Juristen jüdischer Abstammung durch den Nationalsozialismus. Unter Mitarb. von Johann Georg Reissmüller Mit e. Geleitw. von Wolfgang Haussmann. — Villingen Schwarzwald, Ring-Verl., 1963.
- Görner Kurt*, Zwischen Tat und Urteil, Über Strafverfahren. Ehescheidungen u. Zivilprozesse. Berlin, VEB Dt. Zentralverl., 1963.
- Gunkel Werner*, Unfallversicherung auf Wegen und Reisen. — Bad Godesberg, Asgard-Verl., 1962.
- Haak Volker*, Normenkontrolle und verfassungskonforme Gesetzesauslegung des Richters. Eine rechtsvergleichende Untersuchung. — Bonn, Röhrscheid, 1963.
- Hatz Helmut*, Rechtssprache und juristischer Begriff. Vom richtigen Verstehen d. Rechtssatzes. — Stuttgart, Kohlhammer, 1963.
- Heidelberg Franz C.*, Das Europäische Parlament. Entstehung, Aufbau, Erfahrungen u. Erwartungen. Geleitw. von Robert Schuman 2. Neubearb. Aufl. — Baden-Baden, Bonn, Lutzeyer, 1963.
- Hentig Hans von*, Das Verbrechen. 3 Aufl. — Berlin, Göttingen, Heidelberg, Springer, 1963.
- Hoche Ulrich*, Zwangsvollstreckungsrecht. Ein Lehrbuch f. Studium u. Praxis. Neubearb. Aufl. — Darmstadt; Nürnberg, Düsseldorf, Berlin, Stoytscheff, 1963.
- Hoeres Otto*, Wertpapiere im Steuerrecht. Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1962.
- Hölzl Josef*, Gemeindeordnung für den Freistaat Bayern. Kommentar. 4. Neubearb. Aufl. — München, Kommunalschriften Verl. Jehl, 1963.
- Hueck Alfred*, Gesellschaftsrecht. Ein Studienbuch. II. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Hugelmann Karl Gottfried*, Die Grundgedanken unserer Verfassung in historischer Beleuchtung. Mit e. Vorw. von Wilhelm Wegener. — Göttingen, Reise, 1961.
- Jacobs Alexander von*, Der öffentlich-rechtliche Benutzungszwang in der Verwaltungsordnung. — Münster/Westf., Aschendorff, 1963.
- Jasper Gotthard*, Der Schutz der Republik. Studien z. staatl. Sicherung d. Demokratie in d. Weimarer Republik 1922-1930. — Tübingen, Mohr, 1963.
- Jessnitzer Kurt*, Der gerichtliche Sachverständige. Ein Handbuch f. d. Praxis. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.
- Kantorowicz Hermann*, Der Begriff des Rechts. Aus d. Nachlass hrsg. von Archibald Hunter Campbell Mit e. Einl. von Arthur Lehmann, Goodhart. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1963.
- Kegel Gerhard*, Die Grenze von Qualifikation und Renvoi im internationalen Verjährungsrecht. — Köln u. Opladen, Westd. Verl., 1962.
- Kern Eduard*, Der Strafschutz des Staats und seine Problematik. — Tübingen, Mohr.
- Kisker Gunter*, Die Rückwirkung von Gesetzen. Eine Untersuchung zum anglo-amerikan. u. dt. Recht. — Tübingen, Mohr, 1963.
- Köhler Wolfgang*, Handbuch des Unterhaltsrecht. — Berlin, Frankfurt/M., Vahlen, 1963.
- Kobs Erwin*, Austritt aus Personengesellschaften, 3. Aufl. — Ludwigshafen a. Rh., Kiehl, 1963.
- Knittel Wilhelm*, Geltendes und nicht geltendes Auslandsrecht im internationalen Privatrecht. Muss. d. Richter bei Anwendung von Auslandsrecht im Inland immer z. Zeit d. Urteilsfällung geltendes Recht anwenden? — Bielefeld, Goeseking, 1963.
- Kraft Alfons*, Interessenabwägung und gute Sitten im Wettbewerbsrecht. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Larenz Karl*, Geschäftsgrundlage und Vertragserfüllung. Die Bedeutung veränderter Umstände im Zivilrecht. Um Nachtr. erg. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Larenz Karl*, Lehrbuch des Schuldrechts. Bd. I. — München u. Berlin, Beck 1963. 6e durchges. u. erg. Aufl.
- Lind Erwin*, Die Finanzierung ausserordentlicher Vorhaben. — Stuttgart u. Hannover, Boorberg, 1962.
- Lent Friedrich*, Zivilprozessrecht. Ein Studienbuch. Neubearb. von Othmar Jaurnig. II. Neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Mannz Theodor*, Deutsches Staatsrecht. Ein Studienbuch. 12. Neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Masson Christoph*, Gemeindeaufsicht. Die verschiedenen Formen d. staatl. Aufsicht über d. Gemeinden 2. Bearb. Stand, August 1962. — Stuttgart, München, Boorberg, 1962.
- Mayer Franz*, Das Opportunitätsprinzip in der Verwaltung. — Berlin, Duncker & Humblot, 1963.
- Mitteis Heinrich*, Deutsche Rechtsgeschichte. Ein Studienbuch. Neubearb. von Heinz Lieberich. 8. erg. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.

- Molitor Erich*, Schuldrecht. Ein Studienbuch. I — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Morstein Marx, Fritz*, Amerikanische Verwaltung. — Hauptgesichtspunkte u. Probleme. — Berlin, Dunker & Humblot, 1963.
- Stuttgart, Boorberg, 1962.
- Neuffer Otto*, Vorkaufsrecht, Umlegung, Grenzregelung nach dem Bundesbaugesetz. — Stuttgart, Boorberg, 1962.
- Patschke Hellmuth*, Der Handelsvertreter-Vertrag. — Heidelberg Fachbücherei, 1963.
- Philipowski Rüdiger*, Die Geschäftsverbindung. Tatsachen u. rechtl. Bedeutung. — Heidelberg, Verl. Ges. Recht u. Wirtschaft, 1963.
- Prinzipien der Verfassungsinterpretation. Gefährdungshaftung im öffentlichen Recht. Berichte von Peter-Schneider u. Assprache zu d. Berichten in d. Verhandlungen d. Tagung d. dt. Staatsrechtslehrer zu Freiburg von 4-7 Oktober 1961.* — Berlin, de Gruyter, 1963. Veröffentlichungen d. Vereinigung d. Dt. Staatsrechtslehrer.
- Rabl Kurt*, Das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Geschichtl. Grundlagen, Umriss d. gegenwärtigen Bedeutung. Ein Versuch. Mit e. Vorw. d. Hrsg. Das Selbstbestimmungsrecht d. Völker in christl. Sicht. With a summary in English. — München, Bergstadtverl. Korn, 1963.
- Reimers Walter*, Die Bedeutung der Grundrechte für das Privatrecht Vortrag. — Hamburg, Monatsschrift, Dt. Recht Verl. Ges., 1958.
- Rinck Gerd*, Wirtschaftsrecht. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.
- Römer Gustav*, Notariatsverfassung und Grundgesetz. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Ruppert Werner*, Die Haftung des Arbeitnehmers bei schadensgeneigter Arbeit unter besonderer Berücksichtigung der Betriebspraxis 2. erw. Aufl. — Kassel, Basch, 1961.
- Schade Kurt*, Das vorrangige rechtsgeschäftliche Vorkaufsrecht am Grundstück. — Stuttgart dt. Sparkassenverl., 1963.
- Schettler Wolfgang u. Heinrich Büeler*, Das Wechsel- u. Scheckrecht aller Länder. Handbuch f. d. Praxis Losebl.; Ausg. 1962. Erg. Lfg. — Köln, Dt. Wirtschaftsdienst, 1962.
- Schnur Roman*, Individualismus und Absolutismus. Zur polit. Theorie von Thomas Hobbes. — Berlin Dunker & Humblot, 1963.
- Seckelmann Helmut*, Die Grundschuld als Sicherungsmittel. — E. Schmidt, Berlin, 1963.
- Seidl Erwin*, Römisches Privatrecht. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1963.
- Seifert Jürgen*, Gefahr im Verzuge. Zur Problematik d. Notstandsgesetzgebung. Mit e. Einl. von Fritz Bauer. Europäische Verl. Anst. 1963.
- Sievert Hans Heinrich*, Kreuz und quer durch das neue Familienrecht, Ein Grundriss. 2. Aufl. — Stuttgart, Ulmer, 1962.
- Späth Günther*, Der Handelsvertreter. 9. Aufl. Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1962.
- Strauch Dieter*, Recht, Gesetz und Staat bei Friedrich Carl von Savigny, 2. Aufl. — Bonn, Bouvier, 1963.
- Thieme Werner*, Der Aufgabenbereich der Angestellten im öffentlichen Dienst und die hoheitsrechtlichen Befugnisse nach Artikel 33 Absatz 4 des Grundgesetzes. — Hamburg, Angestellten-Gewerkschaft, 1962.
- Tomson Edgar*, Die Volksrepublik China und das Recht nationaler Minderheiten. — Frankfurt a. M. Berlin, Metzner, 1963.
- Ule Carl Hermann*, Verwaltungsprozessrecht. Ein Studienbuch, 3. Neubearb. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1963.
- Walter Gerhard*, Die materielle Verantwortlichkeit der Eisenbahn für Verlust und Beschädigung von Gütern. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl., 1963.
- Weber Rüdiger*, Die organisationsrechtliche Stellung des Vorstandes der eingetragenen Genossenschaft. — Marburg/Lahn, 1962.
- Welzel Hans*, Wahrheit und Grenze des Naturrechts. Rede. — Bonn, Hanstein, 1963.
- Wiewióra Boleslaw*, Die Anerkennung territorialer Erwerbungen im Völkerrecht. — Göttinger Arbeitskreis, 1962.
- Winkler Hans-Joachim*, Die Weimarer Demokratie. Eine polit. Analyse d. Verfassung u. d. Wirklichkeit. — Berlin, Colloquium Verl. 1963.

BALIELEVEN

Vijftigjarig beroepsjubileum van zeven Antwerpse advocaten.

Op 13 juni 1963 heeft de Antwerpse balie in het luisterrijke kader van het zo prachtig gerestaureerde Osterrieth-huis een schitterende receptie gegeven ter ere en ter gelegenheid van het vijftigjarig beroepsjubileum van Mrs. Edouard Buisseret, Henry Deckers, Joseph De Raedemaeker, Theo Percy, Henry Van der Mensbrugge, Joseph De Smedt en Jacques Franck.

De stafhouder, Mr Albert Dieryck, sprak tot de jubilarissen — na hulde gebracht te hebben aan hun echtgenoten — o.a. in volgender voege :

« Het is precies vijftig jaar geleden, mijn waarde Jubilarissen, dat U de eed hebt afgelegd.

Het jaar 1913, waarin dit gebeurde, moet wel een uitzonderlijk jaar geweest zijn, zelfs in de goede oude tijd waar de jeugd geen kommer kende en het land geen angst. Het werd voor U allen het vertrekpunt van een gezegende loopbaan, waar uw toewijding en uw optreden het vertrouwen wekten van de buitenstaanders en de algemene achting en sympathie van uwe confraters. Thans staan wij hier als trouwe vrienden rond U geschaard en wij wensen van U te getuigen.

Want wij beseffen wat vijftig jaren beroepsactiviteit betekenen. Hoe kan men een halve eeuw lang in zich gaaf houden, over de onvermijdelijke teleurstellingen heen, deze onuitputtelijke geestdrift die ons toelaat elke dag paraat te staan voor de verdediging van wat ons rechtvaardig schijnt.

Vijftig jaar lang stond U na onverpoosd werken voor een begeesterende, soms ontmoedigende, nimmer beëindigende taak. De gejaagdheid van de morgen, waar men in alle gerechtszalen tegelijk wordt verwacht, kon U afwisselen in de namiddag met het geduldig aanhoren van praatlustige cliënten, om in de stilte van de nacht wat rust te vinden in de eenzaamheid van het kantoor bij het opstellen van besluiten om klaar te komen voor de volgende dag.

Of het wel redelijk is en mogelijk deze weg verder te begaan is een vraag die ik elders reeds gesteld heb.

Hier wens ik niet door saaie beschouwingen de vreugdevolle stemming van dit samenkomen te verstoren. Ik waag het ook niet daar ik ongelijk zou hebben nu de sprankelende levenskracht van de Jubilarissen aantoonde dat ons beroep het gezondste of

wel dat het aanpassingsvermogen van de mens onbegrensd is.

En zelfs begin ik er aan te twifelen of onze zorgen zo nieuw zijn als wij het ons voorstellen. De verslagen van de Tuchtraad leren ons dat reeds in dit gezegend jaar 1913, een delegatie van de Balie door de Minister van Justitie werd ontvangen om zijn aandacht te vestigen op de ontoereikendheid en de spreiding van onze gerechtslokalen. Ook de Vlaamse Conferentie bekommerde zich reeds over de organisatie van het beroep en richtte in de zaal van het Kunstverbond een speciale zitting in om de « vennootschappen tussen advocaten » te bespreken.

Dat de geslachten zich blijven bekommeren over dezelfde problemen stemt tot een geduldig optimisme. Het is nooit zo erg, noch zo dringend, als men het wel denkt.

Wat er ook van weze, de zorgen van gisteren of van heden worden verdriven door de feestelijke stemming van deze vergadering waar wij aan de Jubilarissen en hunne charmante echtgenoten dezelfde hulde willen brengen.

Een en dezelfde hulde. Maar in een beroep dat uiteraard zo individualistisch is, waar elke dag het innerlijke van ieder onder ons tot expressie wordt uitgedaagd, is het niet mogelijk voor onze zeven Jubilarissen een gemene deler te vinden.

En in de orde van de Tabel zou ik een paar woorden tot ieder van hen willen richten.

Mr Edouard Buisseret.

In hem erkennen wij de geduchte tegenstrever, de veelzijdig ontwikkelde rechtsgeleerde, de gezaghebbende specialist van het zeerecht.

Maar wie kon onder een zo zakelijke en ernstige verschijning de meest dichtertlijk gestemde natuur vermoeden?

Van zijn hand verschenen toneelstukken en verzamelingen van mooie verzen, en menige revue van de Jeune Barreau heeft hem het succes te danken.

Tot in de loopgraven aan de IJzer dichtte hij, o.m. een poëem « pour une tombe sur le ligne de feu » dat jaar na jaar de elfde november op de golven van de aether werd verspreid.

Hij hield o.a. de openingsrede van de Jeune Barreau waarvan hij later het voorzitterschap waarnam.

Veertien jaar lang was hij de trouwe medewerker van wijlen Mr Albert Maeterlinck, die hij tot de laatste dag ter zijde stond en waarvan hij het kantoor voortzette.

Na de verschijning van zijn boek over de Regelen van den Haag, volgden zijn studies van zeerecht zich op in de Jurisprudence du port d'Anvers, waarvan hij de leiding op zich nam in 1929.

Het is dan ook wel natuurlijk dat zijn confraters, zijn wijsheid en geleerdheid waarderend, hem herhaaldelijk verzochten in de Tuchtraad te zetelen.

Hij is drager van het Oorlogskruis met palmen. Hij is Ridder in de Leopoldsorde, Officier in de Kroonorde.

Mr. Henry Deckers.

U behoorde tot een familie die met het recht vertrouwd was. Uw vader was notaris.

U behoorde tot de bloem der jeugd, die zoals Mr. van der Mensbrugge en anderen bij het uitbreken van de eerste oorlog spontaan als vrijwilliger een linierement verwoegde.

Na vier jaar loopgraven, als officier kwam U bij ons terug in 1919.

U draagt het oorlogskruis met citatie. U bent Officier in de Leopoldsorde en in de Kroonorde.

In dezelfde geest van opoffering zal uw oudste zoon in 1944 sneuvelen te Berendrecht bij de strijd gevoerd voor het behoud van de Haven van Antwerpen, en met ontroering en diepe eerbied buigen wij voor zijn nagedachtenis.

Deze morele waarden hebben uw confraters in U gewaardeerd en verlangd dat U tijdens de laatste oorlog in de Tuchtraad zoudt zetelen.

Beslagen in de kennis van het burgerlijk recht, meer bepaald van het notarieel recht, hebt U, vooral voor de burgerlijke rechtbank, zo dikwijls als onwrikbare verdediger der U toevertrouwde belangen al de eigenschappen van de grote advocaat getoond.

Mr. Joseph De Raedemaeker.

Men kan zich de Antwerpse Balie van de laatste decennia niet voorstellen zonder de zo vriendelijke voorkomende gestalte van Mr. Joseph De Raedemaeker.

Hij is rijkelijk door de natuur begaafd met een schrandere geest en een gans uitzonderlijke aanleg tot diagnose, die hem toelaat zonder moeite de meest ingewikkelde rechtstoestand tot een paar klare begrippen te herleiden.

Een zichtbare inspanning kon men nooit bij hem bespeuren en zijn minnelijk optreden was zo opvallend dat iedereen zich naar zijn levensopvatting schikte.

Elke dag, wat vóór elf uur, trad Mr. De Raedemaeker met het gerust gemoed van een onvermoeid wezen de gehoorzaal binnen. En de levenslust en onschuld die straalden uit zijn rustige trekken waren zo aanstekelijk dat de op hem wachtende confraters hun ongeduld vergaten en de Rechtbank opgelucht hem het woord verleende.

Dit ligt niet in ieders bereik.

De goede inborst van onze confrater evenaarde zijn wijsheid en rechtskennis. Hij was de toevlucht van de bezorgde confraters en heen en weer in de wandelzaal was hij voor enkelen onder ons een soort van instelling van kosteloze raadpleging geworden.

En van tijd nam hij ook de pen op, wanneer een aktueel probleem zijn aandacht trok.

En zo verscheen o.a. in 1937 een studie over « Le réforme de la loi sur les Sociétés Anonymes », met eigen en diepgaande gedachten, die men nu nog met vrucht raadpleegt.

Door zijn natuurlijke neiging voor minnelijke regeling was hij een geboren vrederechter. Graag nam hij dit ambt aan als plaatsvervanger te Borgerhout, waar hij jarenlang zetelde.

Deze goede confrater volgt thans een welverdiende rustkuur aan de zeekust. Zo kon hij hier niet zijn, wat door hem en door ons ten zeerste wordt betreurd.

Mr. Theo Percy.

U had vanaf uw jonge jaren een grote belangstelling voor de automobiel en een grote liefde voor de mooie wagens. U verwierf aanzien in de middens die met de automobiel verband houden en sinds lange jaren zijt gij ondervoorzitter van de Automobile Club Anversoise.

Wanneer door de aangroei van het verkeer de aansprakelijkheid van de bestuurder meer en meer aan het oordeel van de rechtbanken werd onderworpen, kwam U voor als ervaren technisch onderlegde verdediger, zodat deze liefhebberij tot een specialisatie in deze nieuwe tak van de praktijk leidde.

U deed uw stage bij Mr. Yseux en hebt zelf een aanzienlijk aantal jonge advocaten gevormd, waar- onder meerderen de magistratuur vervoegden.

In 1935 werd U voorzitter van de Jeune Barreau en U werd in 1937 tot lid van de Tuchtraad verkozen.

Uw aanleg tot organisatie bracht U ertoe in 1914 in Den Haag de Belgische school te stichten met Dr. Gunzburg en U werd secretaris-penningmeester van het Belgisch Comité. Later vervoegde u vrijwillig het leger en werd juridische raadgever aan de Militaire Missie Berlijn.

Drager van herinneringsmedaille van de oorlog, de zege, van Koning Albert, bent U Ridder in de Leopolds-orde.

Mr. Henry van der Mensbrugge.

In het hart van uw confraters neemt U een bijzondere plaats in.

Voor wie onder hen door ongelukkige omstandigheden, of door een misstap, ter verantwoording wordt geroepen bent U de natuurlijke toevlucht, de goede samaritaan. Voor ons allen bent U een lichtend voorbeeld van talentvolle dienstvaardigheid, oprechtheid en toewijding.

En het lag wel in de lijn van uw offervaardigheid dat reeds op 4 augustus 1914 U zich als vrijwilliger aanmeldde bij de Karabiniers. Gedurende vier jaar in de frontlijn werd tussen U en uw soldaten zulke banden van vriendschap en genegenheid gesmeed, dat nu nog, een halve eeuw later, zij U nog steeds omringen in de verbroedering van Karabiniers waarvan U stichter zijt — sectie Antwerpen — en de steeds herkozen voorzitter.

U kwam terug in 1920 drager van 8 frontstrepen, vereerd met het oorlogskruis, het vuurkruis, de IJzermedaille, U werd tot Officier benoemd in de Leopolds-orde met zwaarden ook in de Orde van Leopold II, Officier in de Kroonorde enz.

En sindsdien hebt U de voorbeeldige loopbaan gehad van de advocaat, als medewerker van wijlen Mr. Albert Van de Vorst, waarvan U het kantoor verder hebt geleid.

In 1949 werd U voorzitter van de Jeune Barreau. Aan U hebben wij deze onvergetelijke zitting te danken, waar Kardinaal Gerlier, in aanwezigheid van Kardinaal van Roey en de pauselijke Nuntius, op zo meesterlijke wijze het woord voerde.

Even hoog als door uwe frontmakers wordt U door uwe confraters gewaardeerd. En alhoewel de zittingen van de Tuchtraad besloten zijn, mag hier wel worden gezegd dat wanneer U er, meer dan eens, het woord nam, onmiddellijk een uitzonderlijke stilte intreedt, en iedere aanwezige met spanning en eerbied luistert naar het zo diep menselijk, zo rijk gedocumenteerd, zo overtuigend betoog, waar ieder erkent en de uiterste inspanning tot verweer, en de diepe eerbied voor de hoogste belangen van de Orde, die U even heilig zijn.

En om dit alles hebben al uw confraters U herhaaldelijk als lid van de Tuchtraad herkozen, en sinds lang gewenst U de grootste eer te bewijzen die een advocaat vanwege zijn confraters kan ontvangen.

Mr. Joseph De Smedt.

Voortaan wanneer men het verleden peilt grijpt men naar de onuitputtelijke bron die Stafhouder Mr. Victor eens voor altijd ter beschikking stelde in de zo rijk gevulde schets van de geschiedenis van de Vlaamse Conferentie. Dat heb ik ook gedaan en las op blz. 418

dat Mr. Joseph De Smedt, voorzitter van de Vlaamse Conferentie in 1937 :

« gekend was door zijn rustige bezinning. Zijn zeer » overtuigde en vooruitstrevende vlaamsgezindheid » was gegoten in vormen van kalme en bedaarde rede- » delijkheid. Zijn leiding van de Vlaamse Conferentie » zou zakelijk en solied zijn, sterk gesteund op traditie » maar toch open voor alle nieuwe gedachtenstromin- » gen. »

Deze gaven van kalme en bedaarde redelijkheid, die het vertrouwen wekten en U als lid van de Tuchtraad deden verkiezen, waren reeds opvallend bij de piep-jonge advocaat die eerst ingeschreven werd op de lijst van de stagiairs te Brussel.

En zie : in het tweede jaar van uw stage werd u reeds als plaatsvervangend Politierechter aangesteld en geroepen gedurende de ziekte van de titularis op uw jonge schouders deze taak te nemen. Dit zal wel een unicum zijn.

En U was ook niet bevreesd voor schijnbare tegenstrijdigheden toen in 1919, op de tabel opgenomen te Antwerpen, U de medewerker werd van wijlen Frans Van Cauwelaert, die zelf nog als stagiair was ingeschreven.

En wellicht hebt U aan deze rustige en bedaarde geaardheid deze uitzonderlijke gezondheid te danken, die U toelaat als een jongeling te reizen en nog een paar jaar terug voorop de sportieve ploeg van de Vlaamse Conferentie te leiden bij het bezoek aan Limburgse koolmijnen.

Mr. Jacques Franck.

U hebt het geluk gekend de goede tijd waarin U de eed aflegde op uw buitenverblijf te Boechout verder te verlengen. Het is eenieders droom in de weelde van de natuur te verblijven, wat U deed tot in 1943.

De zorgen van een kantoor in de stad hebt U niet gekend, maar het ideaal van de advocaat hebt U steeds hoog gehouden.

Wie U om bijstand vroeg hebt U steeds met uitzonderlijke toewijding — daar kan ik van getuigen — en met de kunde van een echte liefhebber terzijde gestaan.

De voorstelling van uw dossiers wordt nog als een model geprezen.

Van 1927 tot 1948 waart U plaatsvervangend vrede-rechter te Kontich, en gedurende vier jaar hebt U alleen het ambt vervuld.

In de vrije tijd hebt U gans Europa doorkruist, zelfs Afrika, daar wij nog onlangs vernamen dat U in Rhodesië verbleef.

Indien uw bescheidenheid wellicht uw confraters van uw rijke ondervinding heeft beroofd, erkennen allen in U de goede confrater, de oprechte tegenstrever die alle achtung verdient. »

Na deze toespraak, gevolgd door een dankwoord van Mr. Henry Deckers namens alle jubilarissen, werd het een groot en vreugdevol familiefest, getuigend van de vriendschap en de sympathie van heel de balie voor de gehuldigde zeven confraters.

Balie van Kortrijk.

Samenstelling van de Raad der Orde 1963-1964.

Stafhouder : Mr. Pierre Gillon.

Leden : Mr. Pierre Roose, Mr. Achille De Gryse, Mr. Maurice Claeys, Mr. Julien Mayeur, Mr. Albert Leuridan, Mr. Joris Declerck, Mr. Jozef Beele, Mr. Germain Van Wouterghem.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Verslag over het jaar 1962-1963, uitgebracht op de eindvergadering van 24 juni 1963.

Juistement een jaar geleden, in dit zelfde Bosuilnest, omringd met dezelfde bomen en advocaten, zag in die zoete zomernacht dit Bestuur (1) het daglicht.

Al dadelijk overviel ons het Groot Verlof. Hersteld van dat lange zwijgen, toog de Conferentie voor haar eerste vergadering naar de Falconrui 21, waar Meester Willy De Clercq een zo meeslepende voordracht hield over de Fiscale Hervorming, dat dit onderwerp ons bijna het hele jaar bleef fascineren.

Woensdag 3 oktober stond in het teken van het lichtgevoelig materiaal. Wij bezochten toen de vennootschap zonder naam Gevaert, en aanschouwden er honderd en meer wonderen, behalve hoe men een film maakt. Want dit geschiedt in duistere omstandigheden, waarbij eenieder wordt geweerd die niet vooraf van alle radio-activiteit ontdaan is, en de tijd ontbrak om eerst ons talrijk gezelschap te spoelen. Maar ook zonder dit gezamenlijk bad, zagen we merkwaardige dingen.

De plechtige openingszitting, steeds één der hoogtepunten in elk Conferentiejaar, had plaats op 13 okt. Onze Voorzitter omschreef in een toespraak van superieur gehalte de « boodschap die de Balie aan het land en de gemeenschap te brengen heeft ».

Feestredenaar was Meester Arnold Van Gelder. Hij waagde zich aan het vlammend thema: de Apartheid... die niet bepaald een weldaad is, maar ook geen schande hoeft te zijn. Zo luidde het slimme slot van deze uitzonderlijke rede. Heer Stafhouder, Meester Dieryck, zelf sterk gedocumenteerd over het probleem, gaf er zijn eigen oorspronkelijke visie op en herdacht daarna op echt ontroerende wijze onze overleden Confraters.

Nadien hielden Voorzitter en Mevrouw Debergh een glansrijke receptie in de salons van Mijnheer De Laet, Lamoriniëstraat. 's Avonds zaten we aan op een heerlijk banket, boven de brandkluis en onder de schildersgalerij van de Bank van Parijs en de Nederlanden. Zoveel speeches ketsten door de zaal, dat soms voor glas en porselein gevreesd werd. De Revue was dit jaar bijzonder geslaagd. Confraters Erdman, Lauwers, Deprez, De Munk, en pianist-chansonnier Allegoet, brachten een nieuw en geestig soort ontspanning. Werkelijk een groot moment in de geschiedenis van de kleinkunst.

De feestelijke dag werd besloten vlak onder de panen van Huize Osterrieth, waar de Bankdirectie ons gul ontving in een juweel van een bar.

Op 24 oktober ontmoetten we elkaar opnieuw in de bibliotheek van het Internationaal Zeemanshuis, waar de Heer Antoine Seyl, rustend directeur van Agentschap Belga, zou handelen over het « Wel en Wee der Belgisch-Nederlandse betrekkingen sedert 50 jaar ». Wij vernamen er weinig wee, en nog minder wel, daar de centrale figuur van deze causerie, wijlen Albert Frank, sterrenver verwijderd bleef van het beloofde onderwerp. Bierkaarten circuleerden door de zaal, met daarop het beleefd verzoek: « Schiet niet op de Voorzitter ».

Twee weken nadien leende de Conferentie het oor aan onze oud-confrater Herman Van Thillo, die zelf ruim een jaar bij Nonkel Sam studeerde, en dus even betrouwbare als belangwekkende informaties gaf over het Amerikaans Universitair Systeem.

Acht dagen daarna, op 15 november, (U ziet wat

een dynamisme dit bestuur bezielde) waren we te gast bij de p.v.b.a. Ferstenberg, die haar brood en nog wat meer verdient met het slijpen van diamant. Een typisch Antwerpse zaak, en tevens één der belangrijkste ter wereld, aangezien ons land aan de spits van deze industrie staat. Over een of andere vermiste steen werd bij ons afscheid geen enkele klacht vernomen.

Hoe het staat met de haven van Antwerpen, legde Meester Delwaide sr. uit, voor een rekord-aantal confraters en magistraten die, met of zonder hun dames, op 28 november samenstroonden in het vorstelijk Huis Osterrieth.. Een boeiend betoog, gevolgd door een documentaire kleurfilm, en wie die niet zag weet niet hoe zonnig wel ons landschap is. Een gezellige receptie, ons weer aangeboden door de goede Bank, besloot deze prachtvergadering.

De Conferentie begroette de stagiaires op 7 december. De Voorzitter sprak een hartelijk — en kort — woord van welkom, waarna de Heer Stafhouder wees op enkele waardevolle aspecten van ons beroep, en dan de Herman De Jongh-prijzen overhandigde aan confraters Deprez, winnaar, Engels, Lens en Daeseleire. Meester Delwaide jr. dankte namens zijn mede-begginers in het vak.

Op 17 december was het woord aan de vrolijke zijde van de Politiek, toen Heer Kamervoorzitter en Staatsminister Van Acker zijn gehoor vermaakte met « Parlementaire Anecdoten », waarvan Zijne Excellentie een unieke verzameling bleek te bezitten.

Het bestuur liet U even tijd voor Nieuwjaars-Zoete, en verwachtte U op 10 januari alweer in het Zeemanshuis, waar T.V.-journalist Omer Grawet de Derde Wereld op de korrel nam, onder de titel « Nieuwe Landen — Tijdelijke Waarheden ».

In de Assisenzaal besprak op 30 januari Professor R. Vandepuute Vlaanderen Economie, die hem tot een matig optimisme stemde. Daar moesten we dus op klinken, waartoe Voorzitter en Mevrouw ons mateeloos de gelegenheid boden in voormelde salons De Laet. Voor het eerst in de geschiedenis van de Conferentie vereerde de Bisschop van Antwerpen zitting én receptie met zijn aanwezigheid. Niet dat de Kerk ons tot dan volkomen links liet liggen, maar... er was geen Bisschop.

Op 15 februari gingen we kijken naar het walsen in Schoten, het staalwalsen natuurlijk, waarmee de N.V. Laminaires d'Anvers zich onledig houdt. Een gloeiend heet bedrijf.

En dan, tien dagen daarop, het traditioneel Worstensouper in het drijvend spijshuis La Pérouse. Helaas...! moest Uw dienaar, geplaagd door een authentieke stoornis in de luchtpijp, verstek laten gaan, en kan hij nu niet anders dan U te verwijzen naar het relaas dat over die gebeurtenis verscheen in kolom 1510, 26e jaargang van het Rechtskundig Weekblad.

Einde maart toonde Pater Van Isacker s.j. aan hoe het confessionalisme opkwam in het Belgisch politieke leven, waarom het er nu nog in zit, en wat er moet gebeuren om het er weer uit te krijgen.

Begin mei kwam Minister Van Elkslande spreken over « Problemen van Hoger Onderwijs ». Na een uitvoerige inleiding meldde de bewindsman ons voorzichtig dat hij de tijd nog niet rijp achtte voor een Universiteit te Antwerpen. Een stoute, niet al te luide stem uit de zaal vond dat deze Regering dan maar op pensioen moest. Maar dat was geen probleem meer van Hoger Onderwijs. De ministeriële rede volgde op een fijn en druk bezocht souper, het laatste van dit jaar dat wij in Huize Osterrieth genoten.

Op 25 mei rukte Balie-Sport Frankrijk binnen, om

er de confrères van Saint Etienne eens te laten zien wat voetbal is. Maar we konden slechts acht valiede spelers in het veld brengen, en verloren kranig met 4-2. Een triomfantelijk banket in het hartje van Parijs was er het gevolg van. Naast onze Ere-Voorzitter, Mr. Victor, had plaats genomen de president van de Franse Voetbalbond himself, de Heer Chiarisoli. Ook onze confrater, Maître Tettinjee (geschreven Taitinger), burgemeester van Parijs, smulde mee.

Vijf durvers dongen op 7 juni mee naar de Herman De Jonghprijs. Het waren Meesters Dreessen, Vanderveken, Leytens, Stuyck en Delwaide. Aan de Jury de zware beslissing wie gelauwerd uit de strijd zal treden.

Vorige donderdag waren we getuigen van moord met voorbedachte rade, en tevens een pronkstuk van de Westerse beschaving: de film « Electra » verschaftte ons een zeldzaam artistiek genot.

En alsof al deze denderende activiteit niet volstond om een jaar te vullen, zorgde de Conferentie nog voor een nieuwigheid. Zeven avonden lang kwamen talrijke confraters gespannen luisteren naar de lessen van Mr. De Baeck over de nieuwe, vereenvoudigde fiscale wetgeving. Wij danken U, Confrater De Baeck, voor al de nuttige kennis die U ons met even vaardige als kwistige hand heeft bijgebracht.

En nu, in dit zelfde Bosuilnest, omringd met dezelfde bomen en ... tennisvelden, gaat dit Bestuur ter ruste.

H. Albers.

(1) Het Bestuur bestond uit Meesters A. Debergh, voorzitter, Kinsbergen en Donckers, onder-voorzitters, Erdman en Albers, secretarissen.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Op de slotvergadering van 24 juni 1963 werd het Bestuur verkozen voor het gerechtelijk jaar 1963-1964, dat samengesteld is als volgt:

Voorzitter: Mr. Jef Dyck. Eerste Ondervoorzitter: Mr. Jean Machiels. Tweede Ondervoorzitter: Mr. Fernand C. Collin. Schatbewaarder: Mr. Frederik Erdman. Secretaris: Mr. Edmond Lauwers.

De openingszitting zal plaats hebben op zaterdag 19 oktober 1963.

Conferentie der Jonge Balie te Brugge.

Wij ontvingen van de Conferentie der Jonge Balie te Brugge onderstaand rondschrijven:

Waarde Confrater,
Geacht erelid,

Omdat u van nu af reeds de data der activiteiten van de Conferentie van de Jonge Balie zoals deze gepland werden voor het volgende gerechtelijke jaar zoudt kunnen inboeken laten we u deze hierbij geworden:

— Zaterdag 31 augustus 1963: eendagsreis naar jaarlijkse traditie, ditmaal naar Middelkerke, Oostduinkerke, Koksijde, Lo, Diksmuide en Hertsberge.

— Zaterdag 14 september 1963: pleitwedstrijd te Brussel in het Justitiepaleis.

— Dinsdag 24 september 1963: voordracht door Mr. Maurice Debra, advocaat te Veurne over Schilderkunst.

— Zaterdag 12 oktober 1963: plechtige openingszitting in het Justitiepaleis, gevolgd door receptie en banket,

— Dnderdag 31 oktober 1963: bezoek aan een industrie.

— Dinsdag 26 november 1963: voordracht.

— Zaterdag 14 december 1963: filmavond.

— Zaterdag 18 of 25 januari 1964: gezellig avondfeest.

— Dinsdag 18 februari 1964: voordracht.

— Dinsdag 18 maart 1964: voordracht.

— Zaterdag 4 april 1964: bezoek aan een kolenmijn.

— 30 april tot 3 mei 1964: jaarlijkse meerdaagse uitstap naar Normandië.

— Donderdag 11 juni 1964: bezoek aan een nijverheid.

— Donderdag 18 juni 1964: verkiezing voor het nieuwe bestuur.

— Zaterdag 20 juni 1964: jaarlijks zomerfeest te Heist-aan-Zee.

Mogen we tevens hierbij vragen het lidgeld voor het jaar 1963-1964 te willen storten op postrekening nr 5218.26 van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge en wel 200 F voor ereleden, 150 F voor advocaten en 100 F voor de stagiaires. Het is aan het bestuur niet mogelijk deze gelden bij iedereen persoonlijk te komen innen, en het dankt u dan ook reeds bij voorbaat voor deze storting.

Het bestuur hoopt dan ook van harte, waarde confrater, geacht erelid, dat u uwe simpatie voor de Conferentie van de Jonge Balie zult blijven betuigen inzonderheid met op de activiteiten van de Conferentie te willen aanwezig zijn, waarvoor het bestuur U steeds zijn oprechte dank zal betuigen.

Het bestuur van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge:

Frank Dousselaere, voorzitter; Magda Sabbe, onder-voorzitster-secretaris; Jan Brondel, schatbewaarder.

Leden: Raoul De Pauw, Ch. Deduytsche, W. Van Beylen, W. Decloedt.

Conferentie van de Jonge Balie te Leuven.

Samenstelling van het Bestuur voor het rechterlijk jaar 1963-1964.

Voorzitter: Mr. Jos Pelgrims, Elisabethlaan 6, Aarschot. Ondervoorzitter: Mr. Hugo Carnoy, Brusselsestraat 121 A, Leuven. Secretaris: Mr. André Verbist, Parijsstraat 38, Leuven. Penningmeester: Mr. Nelly Charlier, Aarschotsesteenweg 113, Wilsele. Afgevaardigde van de stagiaires: Mr. K. Zeger van Hee jr., Vanderkelenstaat 1, Leuven.

TAALKUNDIGE KRONIEK

MARGINALIA (R.W. 11-11-62)

1. « ...dan wanneer het bestreden vonnis aan gezegd decreet een aanvulling gedaan heeft die op geen enkele rechtsgrond gesteund is... »

— « Aan iets een aanvulling doen » is een ongewone en omslachtige zegging voor « iets aanvullen ».

Afgezien nu van de vraag of « aanvullen » wel geoorloofd is daar dit begrip toch een leemte in het aangevulde veronderstelt, vinden we hier weer een voorbeeld van vertaald Frans.

Men had goed kunnen schrijven: « ...gezegd decreet heeft aangevuld (of misschien beter „verruimd”), wat op geen enkele rechtsgrond berust »; mogelijk is ook

«...aangevuld zonder enige rechtsgrond...»

— «dan wanneer»; wanneer zal eens iemand dit durven vervangen door «terwijl»?

2. «O. dat de uitdrukking „dienstig voor buitengoed” *vanzelfsprekend* de mogelijkheid van bouwen van een huis *in zich sluit en zulks* zowel voor eenvoudige lieden, zoals kopers en verkopers, als voor meer ontwikkelden.»

— «vanzelfsprekend» is overbodig, want die „vanzelfsprekendheid” ligt in «in zich sluit».

— «In zich sluit» is minder geslaagd en omslachtig tevens voor het Franse «implicite», dat meestal door «inhoudt» wordt weergegeven (ook wel eens, in speciale stijl door «impliceert», maar dit is in een rechterlijke uitspraak minder gewenst, te meer daar het arrest zelf zegt dat betrokkenen «eenvoudige lieden» zijn.

— «en zulks» is eveneens overtollig, deelt niets bijzonders mee daar de gewenste nadruk reeds ligt in «zowel ... als...».

Na vereenvoudiging krijgt men dan volgende tekst: «O. dat de uitdrukking „dienstig voor buitengoed”, zowel voor eenvoudige lieden, zoals kopers en verkopers, als voor meer ontwikkelden, inhoudt dat het mogelijk is een huis te bouwen».

3. «O. dat, *indien* het verkoopcompromis en de notariële verkoopakte de uitdrukking niet *hernemen* en de grond er niet uitdrukkelijk als „bouwgrond” wordt omschreven, die akten *anderzijds* niets bevatten dat strijdig is met de *voorafgaande* wijze van *voorstelling* van de grond...».

— «Indien» als inleiding van een toegevend zinnig is fout. Normaal leidt dit woord een voorwaarde in. In die twee gevallen schrijft het Frans «si», vandaar de vergissing. De toegevingszin begint in het Nederlands met «al».

— «hernemen» is opnieuw nemen. Het duidt er dus op dat er reeds door het onderwerp genomen is. Hier moet het «overnemen» zijn.

— «anderzijds» lijkt overbodig want, waar is «enerzijds»? Beide woorden worden overigens als Germanismen afgekeurd (aan de ene kant, aan de andere kant...).

— «voorafgaand» wijst op «een wijze van voorstellen» die aan iets voorafgaat en er verband mee houdt, door een zekere volgorde, of op een «wijze» die aan een andere «wijze» voorafgaat. Geen van beide is hier geschikt. Het enige dat men wil weergeven is het chronologisch verschil tussen de «wijze van voorstelling» en de akte. Mogelijk had hier beter «vroeger» gestaan.

— «wijze van voorstelling» zou beter «wijze van voorstellen» zijn, daar «wijze» toch duidt op de «manier» waarop een handeling verricht wordt. De werkwoordvorm moet hier dus verkozen worden.

Dit alles in acht nemend kunnen wij de tekst als volgt wijzigen:

O. dat het verkoopcontract en de notariële akte, al nemen zij die uitdrukking niet over en omschrijven zij de grond niet uitdrukkelijk als bouwgrond, niets bevatten dat strijdig is met de vroegere wijze van voorstellen van de grond en...»

In die tekst worden de akten slechts eenmaal genoemd (wat korter is) wordt de opeenvolging van «dat indien het» vermeden (wat welluidender is) en wordt er dadelijk met de belangrijkste gedachte begonnen (wat directer en duidelijker is).

4. «Dat *tenslotte* het gaat om...»

Het bijwoord staat nooit tussen «dat» en het onder-

werp. Het kan hier ofwel voor «dat» of na «het» staan, naar gelang van de bedoeling.

5. «...dat genoegzaam gebleken is en appellanten overigens niet betwisten dat geïntimeerde tot de koop overging om op de grond te bouwen;»

— de zin «dat geïntimeerden... overgingen» is tegelijk onderwerp van de zin «gebleken» en voorwerp van de zin «betwisten». Het heeft dus twee grammaticale functies en wordt slechts eenmaal genoemd. Dit is fout.

Een verbetering zou zijn «dit» of «het» te schrijven na «appellanten». Zo hangt «betwisten» ook als voorwerp met «Overwegende» samen. Beter nog zou men de zin met «betwisten», kunnen laten volgen op «te bouwen».

— «tot de koop overgingen om op de grond te bouwen» is omslachtig en kan verwarrend werken daar er mogelijk iets anders gekocht is dat het bouwen op de grond mogelijk maakt (b.v. bouw materiaal).

Volgende versie is daarom duidelijker (en ook korter, wat altijd een voordeel is in dergelijke teksten): «...dat genoegzaam gebleken is dat geïntimeerden de grond kochten om erop te bouwen, wat appellanten overigens niet betwisten...»

6. «O. dat, nu *de gegrondheid* van de eis van geïntimeerden zoals hij *zich* in hoger beroep *voordoet* gebleken is *op grond van* de verplichting tot vrijwaring tegen uitwinning...»

De gegrondheid van de eis in gebleken op grond van etc...

Hier is verwarring: Men kan de gegrondheid *afleiden uit...* zij kan *blijken uit...*; men kan *verklaren* dat de eis gegrond is, *op grond van...*

— «Zoals hij zich in hoger beroep voordoet...» lijkt wel wat omslachtig voor «de eis van geïntimeerden in hoger beroep», tenzij er iets anders mee bedoeld is, maar dan is dit evenmin duidelijk gezegd.

Dit geeft dus: «O. dat, nu de gegrondheid van de eis van geïntimeerden in hoger beroep gebleken is uit de verplichting tot vrijwaring...»

7. «...kosten ...ten bate van Mr. D. R., pleitbezorger, die... bevestigt het grootste deel *derzelve* te hebben voorgeschoten.»

Nu en dan wordt er eens een poging gedaan (ten onrechte) om de tekst een eerbiedwaardig tintje te geven door middel van archaïsmen. Dit lukt meestal niet (met tegenovergesteld gevolg). «Derzelve» betekent «van dezelfde»; wat men bedoelde was «daarvan» en de gewenste oude vorm is «derzelve».

De taal van ons gerecht is al stuntelig genoeg (in het Nederlands) en men zou het door mislukte pogingen tot archaïseren niet nog erger mogen maken.

«*Wanneer door een vals gevoel van gewichtigheid of deftigheid de wetgever en de rechter zich bedienen van een soort geheimtaal, alleen voor ingewijden verstaanbaar, dan voelt de burger zich verongelijkt. De groei van de democratie, de uitbreiding van de sociale wetgeving hebben dit euvel steeds ondragelijker gemaakt*» (C.G.N. De Vooy, in *Rechtsgeleerd Magazijn XXXVIII, 1919, p. 4*).

«...het ideaal, dat misschien reeds onze Hugo de Groot heeft voorgeweefd, een zo zuiver en zo eenvoudig mogelijke taal van het recht, vrij van onnodige bastaardwoorden, niet slechts voor de vakman maar ook voor de leek verstaanbaar en dus draagster van een recht dat zijn grondslag, de volksovertuiging, naar waarheid teruggeeft...» (H. C. Muller in *Themis, 1909, p. 490*).

MEDEDELINGEN

Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsleiding

Katholieke Universiteit Leuven
Mgr. Ladeuzeplein, 20, Leuven

Directeur: Prof. dr. Ch. Mertens de Wilmars.

Vormingsprogramma's 1963-1964

Nieuw initiatief: programma voor jonge academici

In september a.s. start het Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsleiding van de Leuvense Universiteit, onder de dynamische leiding van Professor dr. Ch. Mertens de Wilmars, voor de achtste maal met een reeks vormingsprogramma's in bedrijfsbeheer.

Ruim 500 bedrijfsleiders en kaderleden kregen reeds de gelegenheid aan één der programma's deel te nemen, mede dank zij de daadwerkelijke steun van de Stichting Industrie-Universiteit en de Belgische Dienst Opvoeding Produktiviteit.

Dit jaar wordt de activiteitenreeks aangevuld met een gans nieuw initiatief; naast de programma's voor « top-management » en « directie-personeel » zal het Vervolmakingscentrum in samenwerking met het Centrum voor Bedrijfseconomie, onder leiding van Professor Dr. H. Vandenborre, ook instaan voor een bijkomende stelselmatige opleiding voor de jongere leden van het kaderpersoneel.

Doel:

Spijts de economische groei, die met snelle en voor een deel onvoorziene technische en sociale veranderingen gepaard gaat, wil het programma « jonge academici » de relatieve situatie van het gekwalificeerd personeel handhaven en zelfs verbeteren door de kennis opgedaan tijdens de eigenlijke schoolopleiding, aan te vullen.

Inhoud:

Nadat haar plaats werd afgelijnd in haar maatschappelijke omgeving, wordt de hedendaagse onderneming doorschouwd in het licht van drie basiswetenschappen: economie, psychologie en sociologie. Haar functies: commerciële, financiële, administratieve, enz., worden uitvoerig onderzocht en stevig samengeordend tot een dynamisch geheel, dank zij nieuwe methodes en technieken.

Werkmethode:

De nadruk wordt gelegd op de persoonlijke activiteiten der deelnemers: uitwerken van toepassingen en oplossingen, verplichte lectuur, opstellen en verdedigen van verslagen, gevallenstudies, rollen- en zakenspelen, groepsdiscussies, ingeleid door voordrachtgevers uit verschillende takken van handel en nijverheid.

Toelatingsvoorwaarden:

De kandidaat-deelnemers moeten een bedrijfservaring hebben van tenminste twee jaar en in principe in het bezit zijn van een universitair eindexamen. Kunnen eveneens worden toegelaten zij die door studies en ervaring een gelijkwaardige vorming hebben verkregen.

Varia:

Het programma zal doorgaan op de zaterdagen van januari tot december 1964, gedurende heel het jaar,

met inachtneming echter van de verlofperiodes. Het aantal deelnemers wordt beperkt.

Programma voor top-management

Naast het nieuwe programma voor « jonge academici », zet het Centrum zijn inspanningen voort om voor bedrijfsleiders en hogere kaderleden programma's te organiseren, volledig aangepast aan hun behoeften en noden. *Dat deze programma's aan een reële behoefte beantwoorden bewijst het succes van de cyclus « top-management » 1963-64. Drie maanden vóór de aanvang van het programma schreven reeds 22 deelnemers in. Tevens werden reeds inschrijvingen genoteerd voor volgende cyclus 1964-65.*

Voor bedrijfsleiders van kleine en middelgrote ondernemingen:

Om toegelaten te worden tot het programma « top-management » dient men een top-functie te bekleden of voorbestemd te zijn om binnen afzienbare tijd dergelijke functie te gaan waarnemen. De gemiddelde leeftijd schommelt doorgaans rond veertig jaar. Het aantal deelnemers wordt strikt beperkt.

Vanuit de optiek van de bedrijfsleider worden de diverse beleidsfuncties en -technieken onderzocht en toegelicht door ervaren zakenmensen en professoren, die met de deelnemers van gedachten wisselen over de problemen die zich opdringen. Veel belang wordt gehecht aan ervaringsuitwisseling en het oplossen van life-cases onder deskundige leiding.

Het programma omvat vier residentieële seminaries van drie dagen in hotel « Le Lierres » te Keerbergen, verdeeld over 9 maanden. *De laatste drie jaren werd na afloop van het programma nog een vijfde supplementair seminarie ingericht op uitdrukkelijk verzoek van de deelnemers zelf. Tijdens dit seminarie werden problemen uitgediept waarvoor de deelnemers hun bijzondere belangstelling lieten blijken.* De openingsvergadering en slotviering hebben plaats in het Arenbergkasteel te Heverlee respectievelijk op 26 september 1963 en 5 mei 1964. Tussen de seminaries in worden bedrijfsbezoeken gepland die aansluiten bij de bestudeerde thema's. Tevens worden businessgames georganiseerd.

Programma voor directiepersoneel

Tot het programma « directiepersoneel », dat aanzienlijk zwaarder is dan het vorige programma, worden kaderleden toegelaten die een directiefunctie uitoefenen en reeds enige jaren ervaring hebben. Ook in dit programma wordt het aantal deelnemers beperkt gehouden. Circa 80 % der deelnemers heeft doorgaans een universitaire of hogere technische vorming.

In dit programma wordt het bedrijfsbeleid in zijn belangrijkste facetten grondig bestudeerd. Het wil de nadruk leggen op de onderlinge afhankelijkheid der verschillende directiefuncties. Professoren en practici uit binnen- en buitenland, die reeds vroeger het bewijs leverden van hun deskundigheid, openen de deelnemers een bredere horizon die hen aanzet hun taak te zien in functie van de algemene doelstellingen van de onderneming.

Een ruime plaats wordt toegekend aan persoonlijk werk door de deelnemers.

Human relations problemen

Het programma omvat 3 seminaries van 5 dagen en één van 10 dagen, met als residentieel kader hotel « Les Lierres » te Keerbergen. Nieuw in het programma is het tiendaagse seminarie dat volledig zal

gewijd zijn aan problemen van menselijke verhoudingen, die de hoeksteen vormen van een gezonde organisatie en een rationele samenwerking met het oog op het gemeenschappelijk doel. De nieuwste vormingstechnieken in het domein van de groepsdynamica zullen toegepast worden onder de leiding van ervaren « trainers ». De openingsvergadering heeft plaats op 12 september 1963, de slotviering op 5 mei 1964. Beiden gaan door in het Arenbergkasteel te Heverlee. Bedrijfsbezoeken en business-games worden eveneens ingelast.

Andere activiteiten

Naast hogergenoemde programma's organiseert het vervolmakingscentrum verder : een vormingsprogramma voor Centrale Overheidsdiensten, een internationaal seminarie in groepsdynamica in opdracht van de Europese Vereniging van Vervolmakingscentra, residentiële follow-up seminaries en regionale avondvergaderingen voor oud-deelnemers in samenwerking met de Vereniging van Alumni, interne vormingsprogramma's in opdracht van meerdere ondernemingen, een laboratorium in leiding...

Meerdere inlichtingen kunnen gevraagd worden bij het *Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsleiding, Mgr. Ladeuzeplein, 20, Leuven (Tel. 016/275.16)*.

Juridische specialisatie aan de Vrije Universiteit te Brussel.

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Brussel biedt volgend aanvullend onderwijs en specialisatiemogelijkheden in het Nederlands :

1. *Licentie in de criminologische wetenschappen.*

a) *Licentie in de criminologische wetenschappen* : diploma van licentiaat na vier jaren studie. Men wordt echter slechts tot de licentie toegelaten, indien men het diploma van kandidaat (van om het even welke afdeling kan voorleggen. Doctors in de rechten en doctors in de geneeskunde kunnen de licentie in de criminologische wetenschappen verwerven, indien ze slagen voor een enige proef of twee proeven (naar keuze van de examinandus).

b) *Diploma van de School voor criminologische wetenschappen* : de houders van een humanioragetuig-schrift (elke afdeling) kunnen het Diploma van de School voor criminologische wetenschappen « Léon Cornil » verwerven na twee jaren studie. Het diploma, evenals de licentie, is zeker nuttig voor wie een loopbaan wil beginnen in het gevangeniswezen, de gerechtelijke politie en de burgerlijke politie.

Opmerking : deze studiën worden gevolgd in de School voor criminologische wetenschappen, verbonden met de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

1ste Proef :

— Strafrecht en beginselen der strafvordering (90 u.) : de h. H. Bekaert.

— Praktische oefeningen over strafrecht en strafvordering (60 u.) : de h. H. Bekaert - Assistent : Mej. J. Segers.

— Zielkunde, met de eerste begrippen van menselijke ontleedkunde en fysiologie, welke die studie medebrenkt (60 u.) : de h. J. P. De Waele.

— Criminologie (30 u.) : de h. H. Bekaert.

— Sociale geneeskunde (15 u.) : de h. J. Goossens.
— Anthropologie en criminele pathologie (30 u.) : de h. Ch. Andersen.

— Encyclopedie van het recht (30 u.) : de h. Fr. Dumon.

— Wetgeving op de kindbescherming (15 u.) : de h. W. Calewaert.

Totaal aantal lesuren : 330.

2de Proef :

— Bijzonder strafrecht (45 u.) : de h. R. Screvens.
— Vergelijkend strafrecht (30 u.) : de h. W. Calewaert.

— Beginselen van internationaal strafrecht (15 u.) : de h. H. Bekaert.

— Vergelijkende strafvordering (15 u.) : de h. W. Calewaert.

— Gerechtelijke geneeskunde met de begrippen van de criminalistiek (45 u.) : de h. J. De Busscher.

— Moraalfilosofie (60 u.) : de h. J. von Schmid.

— Criminele profylaxe (30 u.) : de h. Paul Ghysbrecht.

— Psychiatrie (30 u.) : de h. C. Andersen.

— * Strafkunde (30 u.) : de h. P. Cornil.

* Aangevuld met bezoeken aan strafinrichtingen en inrichtingen tot bescherming van de maatschappij en ook door praktische voordrachten aangaande penitentiaire vraagstukken (in verschillende zittingen, met een maximum duur van 15 uur).

Totaal aantal lesuren : 300.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examen hebben afgelegd, vervallen.

2. *Licentie in zeerecht en luchtrecht.*

a) De licentie in zeerecht en luchtrecht is voorbehouden aan de doctors in de rechten of aan de studenten van het laatste jaar rechten.

b) Het diploma in het zeerecht en luchtrecht is voorbehouden aan de handelsingenieurs of aan de houders van een gelijkwaardig diploma.

De licentie of het diploma kan verworven worden na één jaar of na twee jaar studie naar keuze van de examinandus.

1ste Proef :

— Zeerecht (algemene beginselen) (45 u.) : de h. A. Lilar. Plaatsvervanger : de h. C. Van den Bosch.

— Scheepsbevrachting en vervoer ter zee (20 u.) : de h. C. Van den Bosch.

Totaal aantal lesuren : 65.

2de Proef :

— Zeeverzekeringen en gemene averij (20 u.) : de h. M. Roost.

— Zeekrediet (schip en goederen) - Zeeverkoop (15 u.) : de h. J. Van den Heuvel.

— Internationaal publiek zeerecht (15 u.) : de h. Fr. De Pauw.

— Zeetechniek (20 u.) : de h. J. Legrand.

— Organisatie van de havens en politiek van het vervoer ter zee (15 u.) : de h. J. Legrand.

— Luchtrecht (30 u.) : de h. R. Nys.

Totaal aantal lesuren : 115.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examen hebben afgelegd, vervallen.

3. *Bijzondere licentie in administratief recht.*

De studenten van het laatste jaar rechten kunnen de Bijzondere Licentie in Administratief recht verwer-

ven na één jaar studie. Daarenboven moeten de studenten een verhandeling verdedigen. De verhandeling is een oorspronkelijke studie, waarvan het onderwerp moet goedgekeurd worden door één der professoren van de afdeling, uiterlijk vóór het einde van het eerste semester van het academiejaar. Zij moet ingediend worden uiterlijk binnen de drie maanden volgend op de met gunstig gevolg afgelegde mondelinge proef.

Uiteenzetting en verdediging gebeuren mondeling.

De colleges omvatten de volgende vakken (285 uren).

— Inrichting en beheer der bestuurlijke instellingen (60 u.) : N.N.

— Boekhouding en ontleding der balansen (20 u.) : de h. Fr. Grimbers.

— Vergelijkend administratief recht (30 u.) : de h. Buch.

— Grondige studie van vraagstukken uit het administratief recht (30 u.) : de h. P. Vermeulen.

— Geschillen van bestuur (45 u.) : de h. P. Vermeulen.

— Bijzondere vakken uit het administratief recht : openbaar ambt (20 u.) : de h. S. Frey; domein en administratieve overeenkomsten (20 u.) : N.N.; instellingen van openbaar nut (20 u.) : de h. P. Vermeulen; bestuurlijke inrichting der economie en economische reglementering (20 u.) : de h. P. Vermeulen; wege- nis, rooilijn en stedebouw (20 u.) : N.N.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examens hebben afgelegd, vervallen.

4. *Bijzondere licentie in verzekeringsrecht.*

De bijzondere licentie in Verzekeringsrecht is voorbehouden aan de Doctors in de rechten of aan de studenten van het 3de doctoraat in de rechten. De examens kunnen afgelegd worden in één of twee proeven, naar keuze van de examinandus.

De colleges omvatten de volgende vakken :

Iste Proef :

— Verzekeringen (45 u.) : de h. M. Roost.

— Fiscaal recht met betrekking tot de verzekeringen (5 u.) : de h. J. Krings.

— Theorie der verzekeringen en der leningen (15 u.) : de h. H. Behafy.

— Waarschijnlijkheidsrekening en statistiek (30 u.) : de h. H. Behafy.

— Administratieve reglementering van de verzekeringen (15 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Economische en financiële vraagstukken uit de verzekeringen (30 u.) : de h. P. Frantzen.

Totaal aantal lesuren : 140.

2de Proef :

— Verzekering tegen brand en diefstal, levensverzekering, herverzekering (60 u.) : N.N.

— Ongevallenverzekeringen, aansprakelijkheidsverzekeringen, kredietverzekering, vervoerverzekeringen en overige verzekeringen (60 u.) : N.N.

— Sociale verzekeringen en mutualiteiten (30 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Vergelijkend verzekeringsrecht (30 u.) : N.N.

Facultatieve cursus : Zeeverzekeringen en gemene averij (20 u.) : de h. M. Roost.

Totaal aantal lesuren : 190 + 20 u. facultatief.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examens hebben afgelegd, vervallen.

5. *Bijzondere licentie in internationaal recht.*

De studenten van het 3de Doctoraat in de rechten of de Doctors in de rechten kunnen het diploma van bijzonder licentiaat in internationaal recht verwerven na twee jaren studie en na het afleggen van twee proeven.

Iste Proef :

— Diplomatieke, consulaire en internationale ambten (30 u.) : de h. R. Venneman.

— Actuele vraagstukken van internationale politiek (45 u.) : de h. H. Fayat.

— Vergelijkend staatsrecht (45 u.) : de h. Fr. Dumon.

— Internationaal publiek zeerecht (15 u.) : de h. Fr. De Pauw.

— Bijzondere vraagstukken van internationaal publiekrecht (0 u.) : de heer Fr. De Pauw.

— Beginselen van internationaal strafrecht (15 u.) : de h. H. Bekaert.

— Inleiding tot het recht van de landen met Common Law (45 u.) : de h. W. Roels.

Totaal aantal lesuren : 225.

2de Proef :

— Procedure voor de internationale rechtscolleges en jurisprudentie van die rechtscolleges (45 u.) : de h. Fr. De Pauw.

— Bijzondere vraagstukken van internationaal privaatrecht (45 u.) : de h. Fr. Speth.

— Grondige studie van vraagstukken van internationale politiek (30 u.) : de h. Noppen.

— Bijzondere vraagstukken van internationaal publiekrecht (30 u.) : de h. Fr. De Pauw.

— Vraagstukken van staatsrecht en van volkenrecht betreffende de nieuwe Staten (30 u.) : de h. Fr. De Pauw.

Totaal aantal lesuren : 180.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examens hebben afgelegd, vervallen.

6. *Bijzondere licentie in economisch recht.*

De studenten van het 3de doctoraat in de rechten of de Doctors in de rechten kunnen het diploma van bijzonder licentiaat in economisch recht verwerven na twee jaren studie en na het afleggen van twee proeven.

Iste Proef (350 u.) :

— Boekhouding en ontleding van balansen (20 u.) : de h. Fr. Grimbers.

— Financiële instellingen en verrichtingen (60 u.) : de h. H. Biron.

— Economische stelsels en structuren (30 u.) : de h. Vander Eycken.

— Internationale economische instellingen (15 u.) : de h. H. Maas.

— Vergelijkend handelsrecht (45 u.) : de h. A. Lilar. Assistent : de h. A. Houtekier, buitengewoon hoogleraar.

— Openbare financiën (45 u.) : de h. M. Van Audenhove.

— Zeerecht (45 u.) : de h. A. Lilar. Plaatsvervanger : de h. C. Van den Bosch, docent.

— Verzekeringen (45 u.) : de h. M. Roost.

Bovendien moeten de studenten examens afleggen over één van de volgende vakken :

— Inleiding tot het recht van de landen met Common Law (45 u.) : de h. W. Roels.

— Nijverheidswetgeving (45 u.) : de h. L. Remouchamps.

— Intellectuele rechten (45 u.) : de h. L. Remouchamps.

2de Proef (200 uren) :

— Grondige studie van het handelsrecht (120 u.) : N.N.

— Handelseigendom, mededinging, kartels (15 u.) : N.N.

— Grondige studie van het fiscaal recht (met praktische oefeningen) (30 u.) : de h. J. Krings.

— Strafrecht, toegepast op het bedrijfsleven (20 u.) : de h. J. Matthys.

— Internationaal privaot handelsrecht (15 u.) : de h. A. Lilar.

N.B. - De vakken waarin de studenten reeds examen hebben afgelegd, vervallen.

7. Bijzondere licentie in sociaal recht.

De graad van « Bijzonder Licentiaat in sociaal recht » van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid wordt uitgereikt aan de student die examen heeft afgelegd, in twee proeven, over het geheel van de cursussen.

Het slagen in de eerste proef geeft uitsluitend het toelatingsrecht op te komen :

- 1) aan de examens van de tweede proef;
- 2) het opstellen en verdedigen van een proefschrift.

De verhandeling is een oorspronkelijke studie, waarvan het onderwerp vooraf moet goedgekeurd worden door de Jury van de afdeling. De leiding van het werk wordt toevertrouwd aan de professor onder wiens bevoegdheid het behandelde onderwerp valt. Het wordt in drie exemplaren ingediend bij de Adjunct bij het Secretariaat van de Faculteit uiterlijk op 31 mei van het tweede studiejaar. Uiteenzetting en verdediging gebeuren mondeling.

Worden toegelaten tot deze bijzondere licentie, benevens de Doctors in de rechten, de studenten die de examens van het tweede doctoraat met vrucht hebben afgelegd. Deze laatste kunnen echter slechts examens afleggen nadat zij het diploma van doctor in de rechten behaald hebben.

1ste Proef :

— Hedendaagse sociale geschiedenis (30 u.) : N.N.

— Arbeidssociologie (30 u.) : N.N.

— Arbeidsrecht (45 u.) : de h. C. De Swaef.

— Sociaal zekerheidsrecht (45 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Collectief arbeidsrecht (30 u.) : de h. C. De Swaef.

— Sociale verzekeringen en mutualiteiten (30 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Rechtspleging voor de bijzondere arbeidsgerechten en rechtbanken voor sociale zekerheid (20 u.) : de h. C. De Swaef.

— Strafrecht toegepast op het sociaal recht (20 u.) : de h. W. Verougstraete.

— Internationaal sociaal recht (15 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Europees sociaal recht (30 u.) : N.N.

Totaal aantal lesuren : 295.

2de Proef :

— Arbeidsrecht (praktische oefeningen) (15 u.) : de h. C. De Swaef.

— Sociaal zekerheidsrecht (praktische oefeningen) (15 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Collectief arbeidsrecht (praktische oefeningen) (15 u.) : de h. C. De Swaef.

— Sociale verzekeringen en mutualiteiten (praktische oefeningen) (10 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Internationaal sociaal recht (15 u.) : de h. F. Gaignaux.

— Vergelijkend sociaal recht (45 u.) : de h. W. Verougstraete.

Totaal aantal lesuren : 115.

*Medegedeeld door Dr. Frans De Pauw,
Voorzitter van de Oudstudentenbond van
de V.U.B.*

Fernand Collin-prijzen 1964

Twee Fernand Collin-prijzen ten bedrage van 60.000 frank elk kunnen in 1964 worden uitgereikt.

De wedstrijd beoogt de studie te bevorderen van :

- a) het financieel en economisch recht;
- b) het financieel strafrecht in ruime zin.

Komen alleen in aanmerking de in het Nederlands geschreven oorspronkelijke werken, die uiterlijk op 31 december 1963 worden ingediend door Belgische auteurs, die sedert minder dan twintig jaar hun einddiploma aan een Belgische universiteit hebben behaald.

Het reglement betreffende de toekenning van de prijzen kan schriftelijk worden aangevraagd bij het Secretariaat van de Universitaire Stichting, Egmontstraat 11, te Brussel 5.

Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid.

Het Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid, Kasteijlstraat 49, Brussel 5, richt zijn vierde Colloquium in, dat te Antwerpen zal plaats hebben op 29 en 30 november over het onderwerp : « *Rol van de School bij de vroegtijdige opsporing en behandeling van gedragsstoornissen* ».

Stichting tot bevordering der notariële wetenschap (Amsterdam)

De Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, Herengracht 278 te Amsterdam, deelt U mede, dat de catalogus van haar bibliotheek is verschenen.

Deze catalogus bevat werken en geschriften op notarieel gebied, waaronder ook historische werken en werken betreffende die delen van het burgerlijk recht, welke voor het notariaat van belang zijn. De Stichting, die zich tot doel stelt de studie der notariële wetenschap te bevorderen beveelt U deze catalogus, welke ook vele buitenlandse publicaties bevat, warm aan. (2.579 nummers, prijs f 10,—)

**Parlementaire vraag nr. 129 van de heer De Clercq
d.d. 3 mei 1963 (N.)**

Fiscale Hervorming.

De vraagstukken gerezen naar aanleiding van de totstandkoming van de wet van 20 november 1962, houdende hervorming van de inkomstenbelastingen in verband met het nieuw fiscaal regime van de vergoedingen bij ongevallen blijven de practici van het recht kopbrekingen bezorgen.

Het artikel hierover verschenen in het Journal des tribunaux dd. 17 maart 1963 werpt een licht op de vele leemten die terzake in de wet bestaan. Bovendien rijzen ook problemen op die niet eens in bedoeld artikel werden aangeraakt.

Ik veroorloof mij dan ook aan de heer Minister volgende vragen te stellen :

1) Indien een ongeval, daterend van vóór het invoeggetreden van de wet van 20 november 1962, vereffend wordt na deze invoeggetreding, welk belastingsstelsel dient er toegepast?

Moet de datum van het ongeval, deze van de consolidatie of deze van de uitbetaling van de vergoeding in aanmerking worden genomen?

2) Zal de verzekeraar van de veroordeelde of van de burgerlijke verantwoordelijke partij aangifte moeten doen aan de fiskus van de uitgekeerde vergoeding en zo ja, aan welk belastingsbureau?

3) Zal de verzekeraar zelf de afhouding van de verschuldigde belasting op de uitbetaalde vergoeding moeten verrichten en zo ja, aan wie zal hij ze moeten overmaken?

4) Waar voorheen de vergoeding berekend werd volgens een vrijwel algemene rechtspraak op het netto inkomen, is het dan niet zo — dat onder het nieuw regime het bruto inkomen als basis zal dienen genomen te worden, waaruit zou volgen dat de vergoedingen toegewezen wegens winstderving zullen verhoogen?

Antwoord :

1) Wanneer de ongevallenvergoedingen beschouwd worden als inkomsten bedoeld bij artikel 25 - par. 1, 2° en 3° van de samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen, zijn zij onderworpen aan het fiscaal stelsel van kracht voor het belastbaar tijdperk gedurende hetwelk zij werden uitbetaald.

Zo zij inkomsten vertegenwoordigen als bedoeld bij par. 1, 1°, van het hetzelfde artikel, dan is de wetgeving van toepassing van het belastbaar tijdperk waarin zij het karakter van zekere effen schuldverdringen verkrijgen, welke ook de inningsdatum ervan weze.

De aandacht wordt er op gevestigd dat de renten, pensioenen of gelijkaardige toelagen die het volledig of gedeeltelijk herstel van een bestendige derving van winsten of baten uitmaken, krachtens artikel 6, par. 5, 1°, der wet van 20 november 1962, onder de bezoldigingen bedoeld bij artikel 25, par. 1, 2°, van de samengeordende wetten worden gerangschikt.

2 en 3). Indien de vergoeding voor winstderving een bij voormeld artikel 25, par. 1, 2°, bedoelde bezoldiging uitmaakt; zijn de verzekeringstellingen of organismen die deze vergoeding uitbetalen, gehouden een aangifte over te leggen en de bedrijfsvoorheffing bij de bron te storten in handen van de ontvanger

der belastingen van het gebied of bij de daartoe speciaal aangeduide ontvanger.

Tot staving van de in voorgaand lid bedoelde aangifte zijn deze belastingplichtigen eveneens gehouden, krachtens artikel 6 van het koninklijk besluit van 1 december 1962, de individuele fiches en de samenvattende opgaven, binnen de in dit artikel voorgeschreven termijn, over te maken aan de controle der belastingen of het centraal taxatiekantoor van hun gebied.

4) Zoals voorheen, zijn al de bedrijfsinkomsten belastbaar in de personenbelasting of de belasting der niet-verblijfhouders, naar hun zuiver bedrag, d.w.z. op grond van hun brutobedrag verminderd met de in de artikelen 11 en 12 van dezelfde wet van 20 november 1962 bepaalde bedrijfsuitgaven of -lasten.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht : jrg. 1963 - nr. 7-8 :

Stedebouw. — Aanplakking. — Belastingen. — Bezoldigingen. — Bossen en wouden. — Financiën. — Getuigschriften. — Militie. — Onderwijs. — Onteigeningen ten algemene nutte.

Politica : jrg. 1963 - nr. 3 :

D. A. Boileau, Ethical principles and integration. — E. Meulemans, Pluralisme en tolerantie in de Staatsopvatting van Jacques Maritain. — M. Ver-eecken, Forensisme. Begripsomschrijving en ontstaan. — H. Everaert, De leefbaarheid van het platteland.

Sociaal Economische Wetgeving : jrg. 1963 - nr. 7-8 :

C.P.M. Romme, De onmondigen van het bedrijfsleven. — W. Stabenow, Verkehrspolitik und Wettbewerbsregeln in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft. — F. van Houten, De prijsaanpassing in het prijsregime van het E.G.K.S.-Verdrag. — A. Mulder, Het Duits-Nederlands Rijnvaartprotocol en de artt. 219 en 234 E.E.G.-Verdrag. — P. Verloren van Themaat, De draagwijdte van artikel 36 in verhouding tot artikel 85 van het E.E.G.-Verdrag m.b.t. octrooiligentie-overeenkomsten. — P. Verloren van Themaat, Gedachten n.a.v. een Amerikaans boek over fundamentele problemen van sociaal-economische wetgeving.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1963 - nr. 29 :

G.E. Langemeijer, Bezitsverkrjiging door derden in het ontwerp (I) — L.E. van Holk, 50 jaar juridische documentatie. — H. Schadee, Aanvaring. — J.G. Büchli, De Muider kruittontploffing en het risico des brandasurateurs. — K. Wiersma, Duits-Nederlands gesprek over standaard regelingen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jrg. 1963 - nr. 4779 :

P.R. Smits, De huwelijksgemeenschap en het aandeel van een echtgenoot-vennoot in de goederen der maatschap of vennootschap (III, slot). — J.E. Hesse, Vervalvenverklaring van het recht van beklemming.

Arbitrale Rechtspraak : jrg. 1963 - nr. 512 :

Rechtspraak.

Journal des Tribunaux : jrg. 1963 - nr. 4413 :

Ch. Van Reepinghen, Le secret professionnel du banquier. — L. Van Bunnan, La notion de «taxe d'effet équivalent» à un droit de douane et l'application de l'article 12 du Traité de Rome.

Revue Critique de Jurisprudence Belge : jrg. 1963 - nr. 2 :

J. Dabin, La responsabilité de l'Administration à l'égard des usagers de la voirie. — W. Van Gerven, La gestion du patrimoine d'autrui en droit belge et en droit comparé.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat jrg. 1963 - nr. 20665 à 20680 :

Succession. — Partage. — Expropriation forcée. — Taxe de transmission. — Taxes assimilées au timbre. — Enregistrement. — Succession. — Communauté. — Biens.

Revue Internationale des Sciences Administratives : jrg. 1963 - nr. 2 :

S. Portner, Le programme en administration publique de l'Organisation Panaméricaine de la Santé. — C. Mihçioğlu, Les Services de la santé publique en Turquie. — T.E. Chester, L'administration des hôpitaux : une vue internationale. — R. Karpoff, Les études hydrogéologiques et la prospérité du Sénégal. — K.W. Cuperus, Les problèmes du contrôle de la pollution des eaux en Europe. — A. Lazaro, Le secteur «santé et assistance» comme élément du pre-

mier Plan espagnol de développement économique. — J. Handler, L'activité de l'Organisation Mondiale de la Santé.

Recueil Dalloz : (Parijs), jrg. 1963 - nr. 28 :

G. Dillemann, Considérations sur les définitions scientifiques et juridiques des éléments constitutifs du médicament.

Public Law : jrg. 1963 - nr. 2 :

L.A.J. Armour and R.A. Hasson, The Reservation of Separate Amenities, The Southern African Experience. — J. Hart, Some Reflections on the Report of the Royal Commission on the Police. — A. Roger-son, Departation. — J.P. Mackintosh, The Nigerian Federal Parliament.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie : jrg. 1963 - nr. 1 :

Eduardo Garcia Mayez, Some Considerations on the Problem of Antinomies in the Law. — André Gabor, The Measurement of Freedom. — Winfried Hassemer, Der Gedanke der «Natur der Sache» bei Thomas von Aquin. — Viktor Knapp, Über die Möglichkeit der Anwendung kybernetische Methoden in Gesetzgebung und Rechtsanwendung. — Walter Hellebrand, Der Zeitenbogen. — Wilhelm R. Beyer, Grillpärzers staats- und rechtsphilosophisches Bekenntnis. — Jenő Kurucz, Mannheims Werk in sozialphilosophischer Sicht. — Winfried Lohr, Kurt Lewins Feldtheorie in den Sozialwissenschaften.

Archiv des öffentlichen Rechts : jrg. 1963 - nr. 3 :

Giorgio Del Vecchio, Über die Aufgaben und Zwecke des Staates. — Karl Heinrich Friauf, Zur Problematik des verfassungsrechtlichen Vertrages. — Uwe Keszler, Die Aktenvorlage und Beamtenaussage im parlamentarischen Untersuchungsverfahren. Zum Verhältnis zwischen Parlament und Verwaltung. — Ekkehard Schumann, Die Problematik der Urteils-Verfassungsbeschwerde bei gesetzgeberischem Unterlassen.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"